

VI საერთაშორისო კონფერენცია

„ქართულ-ოსურ ურთიერთობათა განვითარების პერსპექტივები“

კონფერენცია ეძღვნება
დანიელ ჭონქაძესა და ვასილ ცორაევს

VI INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

"DEVELOPMENT OF GEORGIAN-OSSETIAN RELATIONSHIP"

THE CONFERENCE IS DEDICATED TO
DANIEL TCHONKADZE AND VASIL TSORAEV

თეზისები
ABSTRACTS

13-15

ოქტომბერი/October

თბილისი/Tbilisi

2020

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ქართულ-ოსურ ურთიერთობათა
სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი
საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო
სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი
გიორგი ახვლედიანის სახელობის ენათმეცნიერების ისტორიის საზოგადოება
IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY
RESEARCH CENTER FOR GEORGIAN-OSSETIAN RELATIONSHIP
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE AND SPORT
STATE LANGUAGE DEPARTMENT
GIORGI AKHVLEDIANI SOCIETY FOR THE HISTORY OF LINGUISTICS

VI საერთაშორისო კონფერენცია

„ქართულ-ოსურ ურთიერთობათა განვითარების პერსპექტივები“

კონფერენცია ეძღვნება
დანიელ ჭონქაძესა და ვასილ ცორაევს

VI INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

"DEVELOPMENT OF GEORGIAN-OSSETIAN RELATIONSHIP"

THE CONFERENCE IS DEDICATED TO
DANIEL TCHONKADZE AND VASIL TSORAEV

თეზისები ABSTRACTS

13-15
ოქტომბერი/October
თბილისი/Tbilisi
2020

IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY
RESEARCH CENTER FOR GEORGIAN-OSSETIAN RELATIONSHIP
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE, CULTURE AND SPORT
STATE LANGUAGE DEPARTMENT
GIORGI AKHVLEDIANI SOCIETY FOR THE HISTORY OF LINGUISTICS

VI INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

“DEVELOPMENT OF GEORGIAN-OSSETIAN RELATIONSHIP”

THE CONFERENCE IS DEDICATED TO
DANIEL TCHONKADZE AND VASIL TSORAEV

ABSTRACTS

**13-15 October
Tbilisi
2020**

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ქართულ-ოსურ ურთიერთობათა სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი
საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო
სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი
გიორგი ახვლედიანის სახელობის ენათმეცნიერების ისტორიის საზოგადოება

VI საერთაშორისო კონფერენცია

„ქართულ-ოსურ ურთიერთობათა განვითარების პერსპექტივები“

კონფერენცია ეძღვნება
დანიელ ჭონქაძესა და ვასილ ცორაევს

თ ე ზ ი ს ე ბ ი

13-15 ოქტომბერი
თბილისი
2020

მთავარი რედაქტორი – ნაირა ბეპიევი

**სარედაქციო ჯგუფი: ნინო პოპიაშვილი
რაზიათ ქუმარიტოვი
თამარ გელაშვილი**

Chief Editor – Naira Bepievi

**Editorial Group: Nino Popiashvili
Raziat Kumaritovi
Tamar Gelashvili**

საორგანიზაციო კომისია:

- გიორგი შარვაშიძე** – რექტორი – საორგანიზაციო კომისიის თავმჯდომარე;
- ნუნუ მიცკევიჩი** – საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის მოადგილე – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ლია გიგაური** – შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის მოადგილე – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ლაშა საღინაძე** – უნივერსიტეტის ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- გიორგი ალიბეგაშვილი** – სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის თავმჯდომარე – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- მზექალა შანიძე** – უნივერსიტეტის ემერიტუსი, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრი, აკადემიკოსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- თამაზ გამყრელიძე** – უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის საპატიო პრეზიდენტი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ნანა გაფრიდაშვილი** – უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი, პროფესორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ავთანდილ არაბული** – უნივერსიტეტის არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ნაირა ბეპიფვი** – უნივერსიტეტის ქართულ-ოსურ ურთიერთობათა სამეცნიერო კვლევითი ცენტრის დირექტორი, ფილოლოგიის დოქტორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ელენე ბესოლოვა** – პროფესორი, ვასილ აბაევის სახელობის ჩრდილო ოსეთის ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა სახელმწიფო კვლევითი ინსტიტუტი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- თინათინ ბოლქვაძე** – ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- მანანა გელაშვილი** – ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- თამარ გელაშვილი** – ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასისტენტ პროფესორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ვიტორიო სპრინგვილდ ტომელერი** – მაჩერატას უნივერსიტეტი, ასოცირებული პროფესორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- სონია ფრიტცი** – გოეთეს ფრანკფურტის უნივერსიტეტი, პროფესორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ირმა რატიანი** – პროფესორი, თსუ შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ნანა მაჭავარიანი** – ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- თინათინ მარგალიტაძე** – ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი, ლექსიკოგრაფიული ცენტრის უფროსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- მაია გურაბანიძე** – უნივერსიტეტის მუზეუმის დირექტორი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ზურაბ გაიპარაშვილი** – უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- გიორგი ღვედაშვილი** – სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარების დეპარტამენტის უფროსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- არჩილ კუკულავა** – იურიდიული დეპარტამენტის უფროსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ნანა მამაგულიშვილი** – უნივერსიტეტის საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტის უფროსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ირაკლი საღარეიშვილი** – საფინანსო დეპარტამენტის უფროსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- ნინო პოპიაშვილი** – ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარების სამსახურის უფროსი სპეციალისტი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი;
- გიორგი ტალახაძე** – მატერიალური რესურსების მართვის დეპარტამენტის უფროსი – საორგანიზაციო კომისიის წევრი.

Organizing Committee:

- Giorgi Sharvashidze** – Rector, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Chairman of the Committee);
Nunu Mitskevich - Vice-Minister at the Ministry of Education, Science, Culture and Sport
Lia Gigauri – Vice-Minister at the Office of the State Minister of Georgia for Reconciliation and Civic Equality (Committee Member)
Lasha Saghinadze – Head of Administration, Professor (Committee Member);
Giorgi Alibegashvili – Chairman of the Department of State Language (Committee Member);
Mzekala Shanidze – Academician at the Georgian Academy of Sciences, Emeritus Professor (Committee Member);
Tamaz Gamkrelidze – Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Humanities, Honorary President of the Georgian Academy of Sciences, Professor (Committee Member);
Nana Gaprindashvili – Dean of the Faculty of Humanities, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Professor (Committee Member);
Avtandil Arabuli – Corresponding Member at the Georgian Academy of Sciences, (Committee Member);
Naira Bepievi – Director of Scientific-Research Center of Georgian-Ossetian Relations, Professor (Committee Member);
Elene Besolova – Professor, North Ossetian Institute of Humanitarian and Social Research named after V.I. Abayev Vladikavkaz Scientific Centre of RAN(Committee Member)
Tinatin Bolkvadze – Associate Professor at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Manana Gelashvili – Professor, Director of the Institute of West European Languages and Literature, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Tamar Gelashvili – Assistant Professor at the Faculty of Humanities at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Vittorio Springfield Tomelleri, Associate Professor at University of Macerata (Committee Member);
Sonia Fritz – Professor at the Goethe University of Frankfurt (Committee Member);
Irma Ratiani –Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Director at Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature (Committee Member);
Nana Machavariani – Associate Professor at the Faculty of Humanities at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Director of Arnold Chikobava Institute of Linguistics, (Committee Member);
Tinatin Margalidze – Director of the Center of Lexicology, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Professor (Committee Member);
Maia Gurabanidze – Director of the Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Museum (Committee Member);
Zurab Giparashvili – Head of the Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Library (Committee Member);
Giorgi Ghvedashvili – Head of the Department of Scientific Research and Development at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Archil Kukulava – Head of the Legal Department at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Nana Mamagulishvili – Head of the Department of Public Relations at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Irakli Saghareishvili – Head of the Finance Department at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member);
Nino Popiashvili – Senior Specialist of Scientific Research and Quality Assurance, Faculty of Humanities, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Doctor of Philology (Committee Member);
Giorgi Talakhadze – Head of the Material Resources Management Department at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Committee Member).

ლეა აბდუშელიშვილი

*განათლების მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.
შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი.
კავკასიის უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

ლინგვისტური კომპეტენციის როლი საქმიან კომუნიკაციაში

საქმიანი კომუნიკაციის წარმოების უნარები ყველა სფეროში აუცილებელი კომპონენტია. ქმედითი და სათანადო კომუნიკაციის მახასიათებლად მიჩნეულია ენობრივი უნარები, სოციო-ლინგვისტურ უნარები, გადმოცემის უნარი. ენობრივი უნარები განსაზღვრულია, როგორც სამეტყველო და წერილობით ფორმაში წინადადებებისა და ფრაზების ჩამოსაყალიბებლად და აღსაქმელად საჭირო უნარები. სოციო-ლინგვისტური უნარები განსაზღვრულია, როგორც საუბრის პროცესში აქცენტის, დიალექტის, რეგისტრისა და სოციალური ურთიერთობების ლინგვისტური მარკერების გასარჩევად გამოყენებული უნარები.

გადმოცემის უნარი განსაზღვრულია, როგორც უნარი, შესაბამისი საკომუნიკაციო წესების გამოყენებით, საჭირო მოცულობითი, თანმიმდევრული და გამართული მეტყველების წარმოებისთვის, ასევე დისკურსისა და წერილობითი ტექსტების კონკრეტულ საკომუნიკაციო მიზნებზე მორგებისთვის.

შესაბამისად, სწორი მეტყველების, დისკურსის წარმოების, წერილობითი ტექსტების გამართულად აგებისა და მოსაზრების მკაფიოდ და გასაგებად ჩამოსაყალიბებლად, მნიშვნელოვანია ლინგვისტური საკომუნიკაციო კომპეტენციის სათანადო დონეზე განვითარება და გამყარება, რომელიც არის ქვემარტად კომუნიკაციურ გარემოში ფუნქციონირების უნარი. აუცილებელია ლინგვისტური კომპეტენციის მორგება თანამოსაუბრის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციაზე. ამდენად, კომპეტენციას გააჩნია დინამიკური ინტერპერსონალური ბუნება. კომპეტენციაზე დაკვირვება, მისი შესწავლა, შეფასება და განვითარება საქმიანი კომუნიკაციის აუცილებელი კომპონენტია, რომელიც შემდეგ წარმატებით აისახება ინდივიდის საქმიანობაში. განსაკუთრებული კომუნიკაციური უნარების გარეშე საქმიანი ურთიერთობების წარმოება პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამდენად, გარდა პროფესიული კომპეტენციებისა, აუცილებელია კომუნიკაციური კომპეტენციის განვითარება - ფსიქოლოგიური, არსებითი და ლინგვისტური კომპონენტების ცოდნა და ქვევის საკუთარი პროგრამის შექმნა.

Lela Abdushelishvili

*Doctor of Educational Sciences, Professor
International Black Sea University, Caucasus University
Tbilisi, Georgia*

THE ROLE OF LINGUISTIC COMPETENCE IN BUSINESS COMMUNICATION

Skills of maintaining business communication are an essential component in any field. Language and socio-linguistic skill are regarded as the qualities of active and respective communication. Language skills are defined as necessary ones for building sentences and phrases in the oral and written form. Socio-linguistic skills are the ones which enable making

emphasis in the conversation and differentiating linguistic markers of the accent dialect, register and social interaction. The ability to speak is the one which enables structured and proper communication as well as adapting to the specific communication means of discourse and written texts.

Therefore, in order to be able to speak properly, maintain the discourse, designing written texts in a structured way and expressing one's opinion clearly, it is significant to develop and reinforce linguistic communicative competence at the right level, which is the skill of communication in a truly communicative environment. It is essential to adapt the linguistic competence to the information provided by the collocutor. Therefore, competence is of dynamic interpersonal nature.

Observing the competence, studying, evaluating and developing it are the essential components of business communication which later on is successfully reflected on the activities of an individual. Without special communication skills it is almost impossible to carry out business relations. Therefore, besides professional competencies, it is essential to develop the communicative one - knowing psychological, substantial and linguistic components and develop one's own program of behavior.

Абаева Фатима О.

*кандидат филологических наук,
старший научный сотрудник СОИГСИ им. В.И. Абаева
Владикавказ, Россия*

ИЗ ОТРАСЛЕВОЙ ЛЕКСИКИ ОСЕТИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье представлен и проанализирован материал, связанный с отраслевым лексическим пластом осетинского языка. Лексико-семантические особенности терминологии орудий труда, применявшихся в земледельческом промысле, рассматриваются в этнолингвистическом аспекте. Актуальность исследования лексики земледельческих орудий труда заключена в недостаточной её изученности.

Ключевые слова: осетинский язык, земледельческая терминология, орудия труда, отраслевая лексика.

Fatima Abaeva O.

Vladikavkaz, Russia

FROM THE BRANCH VOCABULARY OF THE OSSETIAN LANGUAGE

The article presents and analyzes the material related to the branch lexical layer of the Ossetian language. Lexical and semantic features of the terminology of tools used in agricultural trade are considered in the ethnolinguistic aspect. The relevance of the study of the vocabulary of agricultural tools lies in its insufficient knowledge.

Keywords: Ossetian language, agricultural terminology, tools, industry vocabulary.

Акаев Вахит Х.

*доктор философских наук, профессор ЧГУ,
академик Академии наук Чеченской Республики,
з.н.с. Отдела гуманитарных исследований КНИИ РАН,
Грозный, Россия*

СИНКРЕТИЧЕСКИЙ ХАРАКТЕР ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ ЧЕЧЕНЦЕВ: ВЗАИМОСВЯЗЬ ХРИСТИАНСКИХ И ИСЛАМСКИХ ЦЕННОСТЕЙ В КОНТЕКСТЕ ИСТОРИИ ГРУЗИИ

Ключевые слова: Северный Кавказ, Южный Кавказ, племена, народы, чеченцы, нахи, христианство, ислам, тайп, духовная культура, синкретизм.

Аннотация: Духовная культура любого этноса – сложная, неоднородная система, состоящая, как правило, из гетерогенных составляющих, которые формируются в ходе аккультурационных процессов, взаимодействия различных религиозных верований, народов разных цивилизаций. В целом духовная культура чеченцев такова, то есть она синкретична, поскольку и состоит из неоднородных составляющих – элементов язычества, христианства и ислама. Выявление взаимосвязи христианства и ислама в синкретической духовной культуре чеченцев – цель осуществляемого исследования.

Духовная культура чеченцев не является гомогенной в силу того, что она формировалась на основе разных ценностей, начиная от языческих, христианских и исламских. Две монотеистические религии христианство и ислам оказали существенное влияние и ее формирование. Христианские воззрения у чеченцев, формировались в ходе социокультурного взаимодействия с населением Грузии, которое подверглось христианизации в IV веке новой эры. Историки считают, что IV-V вв. в среду нахских племен начинают проникать ранние формы христианства, а с VII в. начался процесс исламизации, который растянулся на века.

Начало распространения христианства на Кавказе армянский историк Агатангелос связывает с трагической судьбой христианских святых Гаяне и Рипсима, которые в 301 году в числе 37 девушек-христианок, принявшие обет целомудрия, спасаясь от преследований римского императора Диоклетиана (284-305), прибыли. Твердая вера в Иисуса, отказ красавицы Рипсима выйти замуж за армянского царя Трдата III, привели к тому, что она была жестоко убита. Такой же мученической смерти подверглась её наставница Гаяне и почти все остальные девушки. Эти события послужили необычным толчком принятия христианства самим, покаявшимся армянским царем, который привел к христианству свой народ.

Из числа девушек-христианок спаслась, как утверждает Агатангелос, только Нино, которой удалось уйти в Грузию, где крестила её народы, в том числе и горцев, среди которых находилась и небольшая часть нахов. Тридцать лет своей жизни она распространяла Евангелие среди горских народов Большого Кавказа. Будучи пожилой и немощной, поселилась в шалаше и вела подвижническую жизнь недалеко от города Бодбе, расположенного недалеко от Сигнахи, что в Кахетии. Умерла Нино 27 января 340 года и погребена в том месте, где стоял ее шалаш.

В «середине XVII века, судя по русским и грузинским источникам, в горной Чечне религиозная ситуация была неоднородной, ибо здесь проживали горцы-христиане и горцы-мусульмане». Тушинские послы, прибывшие в Астрахань, свидетельствовали, что

вера у жителей «шибутской земли одна с тушинами, то есть христианская, а «иные шибутцы живут по-бусурмански».

По мнению С.М. Броневского, кисты (название чеченцев в грузинской исторической традиции) были христианами и находились в подданстве от грузинских царей. С ослаблением христианства они возвращались к языческим верованиям, после вновь на короткое время обращались к христианству, пока среди них не стал утверждать ислам. Наличие у чеченцев христианства отмечали А. П. Берже, У Лаудаев, Б. Далгат. По мнению Г. Джанашвили: «Процесс отхода части чеченцев от христианства и принятие ими ислама описывал грузинский историк Г. Джанашвили. По его мнению, «первоначально кистины, глигвы (ингуши), дзурдзуки (чеченцы) были христианами... до нашествия Тимур-Ленга (Тамерлана), который, покорив их то лестью, то угрозами, совратил в магометанство и назначил им муллу из арабов, которых обязал учить лезгинских детей письму на арабском языке; он издал также строгое повеление, чтобы отнюдь лезгины не учились ни чтению, ни письму на грузинском языке».

Процесс принятия ислама чеченцами, обладающими языческим мировоззрением, смешанным с христианскими ценностями, не был гладким, однозначным. Так, в конце XVI века в восточной Чечне исламское мировоззрение жесткими мерами стал прививать мусульманский проповедник Термаол, что вызывало кровопролитные столкновения, когда другой проповедник, его современник Бэрсан (Берс), принадлежащий к тайпу гуной, проповедуя ценности ислама, действовал увещеваниями. Тем не менее, противники ислама, не отказываясь от языческих и христианских верований и обычаев, покидали свои земли и переселялись за Терек. И. П. Попов отмечал, что представители тайпа «эрсеной» не отвергали наличие у них христианства. Далее, он пишет, что в окрестностях с. Эрсеной был обнаружен надмогильный памятник с крестом. Так, Н.С. Семенов писал о нахождении железного креста вблизи с. Чечен-аул. Между тем подобных памятников в Чечне в XIX-XX вв. существовало немало. В 60-х годах XX в. чеченский этнограф А. И. Шамилев писал о сохранении на территории Чечено-Ингушской АССР христианских памятников. Целенаправленное изучение распространения христианства среди чеченцев никогда не осуществлялось, а, стало быть, представляют собой интересную научную задачу. В контексте этого распространение ислама было также не однозначным, оно проходило достаточно сложно, противоречиво.

Vakhit Akayev Kh.

Grozny, Russia

THE SYNCRETIC NATURE OF THE SPIRITUAL CULTURE OF THE CHECHENS: THE RELATIONSHIP BETWEEN CHRISTIAN AND ISLAMIC VALUES IN THE CONTEXT OF HISTORY OF GEORGIA

Key words: Chechens, Nakhs, Christianity, Islam, taip, spiritual culture, syncretism.

Resume: The spiritual culture of any ethnic group is a complex, heterogeneous system, consisting, as a rule, of heterogeneous components that are formed in the course of acculturation processes, the interaction of various religious beliefs, peoples of different civilizations. In general, the spiritual culture of the Chechens is such, that is, it is syncretic, since it consists of heterogeneous components - elements of paganism, Christianity and

Islam. Revealing the relationship between Christianity and Islam in the syncretic spiritual culture of the Chechens is the goal of this research.

The spiritual culture of the Chechens is not homogeneous due to the fact that it was formed on the basis of different values, ranging from pagan, Christian and Islamic. The two monotheistic religions Christianity and Islam have had a significant influence and its formation. Christian views among the Chechens were formed in the course of socio-cultural interaction with the population of Georgia, which underwent Christianization in the IV century of the new era. Historians believe that the IV-V centuries. early forms of Christianity began to penetrate the Nakh environment, and from the 7th century. the process of Islamization began, which stretched for centuries.

The Armenian historian Agatangelos connects the beginning of the spread of Christianity in the Caucasus with the tragic fate of the Christian saints Gayane and Hripsime, who in 301, among the 37 Christian girls who took a vow of chastity, fleeing the persecution of the Roman emperor Diocletian (284-305), arrived. Firm faith in Jesus, the refusal of the beautiful Hripsime to marry the Armenian king Trdat III, led to the fact that she was brutally killed. Her mentor Gayane and almost all the other girls suffered the same martyrdom. These events served as an unusual impetus for the adoption of Christianity by the repentant Armenian king himself, who brought his people to Christianity.

Of the Christian girls, only Nina was saved, according to Agatangelos, who managed to go to Georgia, where she baptized her peoples, including the highlanders, among whom there was a small part of the Naks. For thirty years of her life, she spread the gospel among the mountain peoples. Being elderly and infirm, she settled in a hut and led an ascetic life near the city of Bodbe, located near Sighnaghi, in Kakheti. Nina died on January 27, 340 and was buried where her hut stood.

In the middle of the 17th century, judging by Russian and Georgian sources, the religious situation in mountainous Chechnya was heterogeneous, for Christian mountaineers and Muslim mountaineers lived here. The Tushino ambassadors who arrived in Astrakhan testified that the faith of the inhabitants of the "Shibut land is one with the Tushins, that is, Christian, and" other Shibut people live in the Busurmian way".

According to S.M. Bronevsky, cysts (the name of the Chechens in the Georgian historical tradition) were Christians and were subject to the Georgian kings. With the weakening of Christianity, they returned to pagan beliefs, after again for a short time they turned to Christianity, until Islam began to be established among them. The presence of Christianity among the Chechens was noted by A.P. Berzhe, U. Laudaev, B. Dalgat. According to G. Dzhanashvili: "The Georgian historian G. Dzhanashvili described the process of the departure of some Chechens from Christianity and their acceptance of Islam. In his opinion, "originally the Kistins, Gligvas (Ingush), Dzurdzuks (Chechens) were Christians ... before the invasion of Timur-Leng (Tamerlane), who, having conquered them with flattery or threats, seduced them into Mohammedanism and appointed them mullahs from Arabs who were obliged to teach Lezgi children to write in Arabic; he also issued a strict order that the Lezgins should not learn either to read or write in the Georgian language".

The process of acceptance of Islam by Chechens with pagan worldviews mixed with Christian values was not smooth and unequivocal. So, at the end of the XVI century. In eastern Chechnya, the Muslim preacher Thermaol began to instill the Islamic worldview with harsh measures, which caused bloody clashes when another preacher, his contemporary Bersan (Bers), belonging to the taipu guna, preaching the values of Islam, acted with exhortations. Nevertheless, the opponents of Islam, without abandoning pagan and Christian beliefs and

customs, left their lands and moved beyond the Terek. IP Popov noted that the representatives of the Ersenoi type did not reject the presence of Christianity in them. Further, he writes that in the vicinity of the village. Ersenoy discovered a grave monument with a cross. So, N.S. Semenov wrote about finding the iron cross near the village. Chechen-aul. Meanwhile, similar monuments in Chechnya in the nineteenth and twentieth centuries. there were many. In the 60s of the twentieth century. the Chechen ethnographer A. I. Shamilev wrote about the preservation of Christian monuments on the territory of the Chechen-Ingush ASSR. A purposeful study of the spread of Christianity among the Chechens has never been carried out, and, therefore, represent.

Амиров Ахмед М.

*директор, Филиал государственного автономного
учреждения Республики Дагестан,*

Гаджиев Магомедкамиль О.

*кандидат исторических наук,
Филиал государственного автономного
учреждения Республики Дагестан,
Махачкала, Россия*

ОБРЯДЫ ВЫЗЫВАНИЯ ДОЖДЯ У ГРУЗИН, ОСЕТИН И АНДИЙЦЕВ: ОБЩЕЕ И ОСОБЕННОЕ В СРАВНИТЕЛЬНО-СОСПОСТАВИТЕЛЬНОМ АНАЛИЗЕ

Ключевые слова: Календарные обряды, обряды вызывания дождя, грузины, осетины, андийцы.

Аннотация: Обряды вызывания дождя занимают важное место в календарной обрядности народов Кавказа. Основная цель этих обрядов – обеспечение благоприятных условий для выращивания посевных культур и предотвращение неблагоприятных воздействий стихии. Для влияния на природу применялся такой вид магии, как метеорологическая магия или магия погоды. Основными причинами, обусловившими бытование магических обрядов, связанных с погодой, явились экологические, социально-экономические и психологические (особенности менталитета, устойчивость традиций, авторитет старейшин) причины.

1. У грузин имелся обряд вызывания дождя, известный как *дидеба, гонджаоба, Лазаре* с участием ряженого, которого сопровождали женщины.

2. Осетины при засухе прибегали к магической помощи обрядовой куклы. Дигорцы из Моздока надевали на деревянную лопату полный женский костюм *Хандзы Гуассы*, с которым женщины с песнями и танцами совершали троекратный обход вокруг села, обливали друг друга и лопату водой. После чего куклу окунали или топили в реке.

У осетин во время засухи совершалось и обрядовое шествие женщин, известное как «Дзыргъа – маргъа канын». Обходя все дома селения и исполняя при этом обрядовые песни и танцы, посвященные дождю и грозовому божееству *Уацилла*, женщины собирали съестные припасы для совместной трапезы, которой заканчивалось это шествие. В обрядовом шествии принимали участие только женщины, имеющие детей.

3. У андийцев при засухе проводились общественные моления на священной горе *Бахарган*. Был распространен и обряд с ряженым «Вошониб» («Обвязанный»). Бытовали

также обряды с использованием черепа жеребца и змеи, вероятно, относящиеся к зоолатрии.

Таким образом, анализ календарной обрядности грузин, осетин и андийцев обнаруживает сходство в структуре, основных персонажах и действующих лицах обряда.

**Amirov Akhmed M.,
Gadzhiev Magomedkamil O.**
Makhachkala, Russia

RAINMAKING RITUALS AMONG GEORGIANS, OSSETIANS AND ANDI PEOPLES: COMMON AND DISTINCT ELEMENTS – COMPARATIVE ANALYSIS

Key words: Calendar rituals, rituals of making rain, Georgians, Ossetians, Andians.

Abstract: Rainmaking rituals occupy an important place in the calendar rites of the peoples of the Caucasus. The main purpose of these rites is to provide favorable conditions for growing crops and preventing the adverse effects of the weather conditions. To influence nature, meteorological or weather types of magic were used. The main reasons for the existence of magic rituals associated with the weather were environmental, socio-economic and psychological (peculiarities of mentality, stability of traditions, the authority of the elders) ones.

1. The Georgians had a rainmaking rite known as *dideba*, *gondzhaoba*, *Lazare* with the participation of a mummer, who was accompanied by women.

2. The Ossetians during drought resorted to the magic help of a ritual doll. The Digors from Mozdok put on a full female *Handza Guassa* costume on a wooden shovel, with which women, while singing and dancing, made three rounds around the village, poured water over each other and the shovel. After that, the doll was dipped or drowned in the river.

During the same conditions, the Ossetians also performed a ritual procession of women, known as «Dzyrga – marga kanyn». Walking around all the houses of the village and performing ritual songs and dances dedicated to the rain and the thunderous deity Watsilla/Uatsilla, the women gathered food supplies for a shared feast, which concluded this procession. Only women with children took part in that ritual.

3. During the drought, the Andi held public prayers on the sacred mountain *Bakhargan*. The ritual with the mummies "Voshonib" ("Tied up") was also widespread. There were also rituals using the skull of a stallion and a snake, probably related to zoolatry.

Thus, the analysis of the calendar rituals of the Georgians, Ossetians and Andi peoples reveals similarities in the structure and main characters of the rite.

**ტრადიციული პარავერბალური კომუნიკაციის ფორმები ჩრდილოეთ
კავკასიის ხალხებში: ემოცია რიტუალსა და ეტიკეტში**

ზოგადად, კულტურა და, კერძოდ, ყოველი კულტურული ტრადიცია ორიენტირებულია, შეამციროს ბუნებრივი, სტიქიური, უმართავი პროცესების გავლენა ადამიანზე. კულტურა მიისწრაფვის თავისი წესები და ნორმები დაამკვიდროს ემოციის სფეროშიც, რომელიც ძალზე რთულად ემორჩილება მართვას. საამისოდ იგი ქცევის რეგულაციის ორ მექანიზმს - რიტუალსა და ეტიკეტს - იყენებს. რიტუალი იმ ემოციების გამოვლენის საშუალებას იძლევა, რომელთა შეკავება ყოველდღიურ ცხოვრებაში ეტიკეტით ხორციელდება. ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ რიტუალში ემოციის გამოვლენა არ რეგლამენტირდება. რიტუალის, როგორც რეგულაციური მექანიზმის, ერთ-ერთი თავისებურება ისაა, რომ იგი არამართო დასაშვებს ხდის არაეტიკეტურ თუ ანტიეტიკეტურ ქცევებს, არამედ გარკვეულ შემთხვევებში აწესებს კიდევ მათ, რაც აუცილებელია უარყოფითი ემოციისგან დაცლისა და ყოფის მონოტონურობის დარღვევისათვის.

სხვაგვარად ხდება ემოციის რეგულირება ეტიკეტში: ზრდილობიანი ქცევა განიხილება, როგორც ბუნებრივის, უმართავის ანტიპოდი; დადებითად შეფასებული ქცევის ნორმების დარღვევა შეფარდებულია ცხოველის ქცევასთან. ეტიკეტი თავისი ჩამოყალიბების მომენტიდან ადამიანში „ცხოველური“ სანყისის გამოვლენის წინააღმდეგ ემოციის შეკავების, მისი კორექტირების გზით იბრძვის. ამა თუ იმ შეზღუდვის საშუალებით ადამიანის ემოციური ქცევა კულტურულ სტატუსს იძენს.

ამდენად, ჩრდილოკავკასიური რიტუალიცა და ეტიკეტიც წარმოადგენენ სოციალური ქაოსის სანინააღმდეგოდ მოქმედ საშუალებებს. ამასთან, რიტუალი გრძნობებისგან დაცლის ტრადიციით დაკანონებული არხია, ხოლო ეტიკეტი მათი შეკავების მექანიზმი.

Nugzar Antelava

*Circassian (Adyghian) Cultural Center
Tbilisi, Georgia*

**FORMS OF PARAVERBAL COMMUNICATION IN THE PEOPLES OF THE NORTH
CAUCASUS: EMOTION IN RITUAL AND ETIQUETTE**

In general, culture, and in particular every cultural tradition, is focused on reducing the impact of natural, spontaneous, unmanageable processes on human. Culture aspires to establish its own rules and norms even in the sphere of emotion, which is very difficult to control. For this purpose it uses two mechanisms of behavior regulation - ritual and etiquette. Ritual allows to express the emotions that are contained in everyday life by etiquette. This does not mean that the expression of emotion is not regulated in the ritual. One of the features of ritual as a regulatory mechanism is that it not only permits unethical or anti-ethical behaviors, but it even establishes them in certain cases, which are necessary to empty from negative emotion and to violate life monotony.

The emotion is regulated otherwise in the etiquette: polite behavior is considered to be a natural, antipode of unmanageable; Violation of positively assessed behavioral norms is equaled to animal behavior. Since its inception, etiquette has been struggling against the detection of the "animal" origin, containment of human's emotion through its correction. Through this or that restriction, human's emotional behavior acquires cultural status.

Thus, North Caucasian ritual and etiquette are counteract remedies against the social chaos. However, ritual is a channel to emptying emotion via tradition, and etiquette is mechanism of their containment.

გიოჩგი ანჩაბაძე

*ემეჩიგუს პროფესორი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

ჩრდილი კავკასიის ისტორიული ჰიდრონიმისათვის: მდინარე უგრუ

ხაზართა ხაკანის იოსების წერილში (X საუკუნის შუა ხანები), სადაც ხაზართის მოკლე აღწერაა მოცემული, ქვეყნის სამხრეთ საზღვრად მოხსენიებულია მდინარე „უგ-რუ“. ისტორიოგრაფიაში არ არსებობს ერთიანი აზრი, თუ აღმოსავლეთ ევროპის ან ჩრდილო კავკასიის რომელი მდინარე იგულისხმება ამ სახელწოდებით.

სტატიის ავტორი ჰიდრონიმ „უგრუ“-ს აკავშირებს კონსტანტინე პორფიროგენეტის თხზულებაში „სახელმწიფოს მართვის შესახებ“ მოხსენიებული მდინარის „უკრუჰ“-ის სახელთან და დაასკვნის, გამომდინარე აქედან, და აგრეთვე ზოგიერთი სხვა მონაცემიდან, ორივე შემთხვევაში აშკარად იგულისხმება მდინარე ყუბანი.

George Anchabadze

*Emeritus Professor
Ilia State University
Tbilisi, Georgia*

TO THE HISTORICAL HYDRONYMY OF THE NORTHERN CAUCASUS: THE UGRU RIVER

In the letter of the Khazar Kagan Joseph, written around the middle of the 10th century, in which a brief description of the borders of Khazaria is given, the Ug-ru river is mentioned as the southern border of the country. There is no consensus in historiography which of the rivers of Eastern Europe or the North Caucasus is hidden under this name.

The author of the article correlates the hydronym U-ru with the name of the Ukrukh River, mentioned in the work of Constantine Porphyrogenitus "On the Administration of the Empire", and concludes, proceeding from some indirect data, that in both cases, undoubtedly, we are talking about the Kuban River.

ციუხი ახვლედიანი

პროფესორი

გიორგი ყუფაჩაძე

პროფესორი

ქეთევან გაბუნია

პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
თბილისი, საქართველო

ფრანგული ენის ნიშნობრიობა ინგლისურ მას-კულტურაში

მასობრივი კულტურის ენა განიხილება როგორც სემიოტიკურად მარკირებული საშუალება. მას საფუძვლად უდევს ვილჰელმ ფონ ჰუმბოლდტის იდეები, რაც წარმოდგენილია მის მთავარ ლინგვისტურ ნაშრომში „ადამიანთა ენების აგებულების განსხვავებათა შესახებ და მათი გავლენა ადამიანთა მოდგმის სულიერ განვითარებაზე, რომელშიც მან გამოთქვა აზრი ენის ხასიათსა და ხალხის ხასიათს შორის ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ. მისი ეს იდეა დღესაც აქტუალურია. იგი მიიჩნევდა, რომ „სხვადასხვა ენები, თავიანთი არსით, თავიანთი გავლენით სხვადასხვა გრძნობებზე, წარმოადგენენ ჭეშმარიტად სხვადასხვა მსოფლხედვას“ და ასევე, რომ „ენის თავისებურება გავლენას ახდენს ერის არსზე, ამიტომაც ენის გულმოდგინე შესწავლა უნდა მოიცავდეს ყოველივე იმას, რასაც ისტორია და ფილოსოფია უკავშირებს ადამიანის შინაგან სამყაროს“ (ჰუმბოლდტი, გვ. 43 – 45). მისი აზრით, ენა - „ხალხის სულია“, რადგან ადამიანს მხოლოდ ენით შეუძლია კულტურის შეცნობა.

სტატია ეძღვნება იმ ეთნოკულტურული და ლინგვოსემიოტიკური პლასტის გამოვლენას, რაც მოცემულია ფრანგული ნასესხობების სახით ინგლისურენოვან მასობრივ კულტურაში. ამ მიზნით, განვიხილავთ ლექსიკურ ერთეულთა სემიოტიკურ და პრაგმატიკულ კომპონენტებს, ნასესხობებს ფრანგული ენიდან, ასევე გამოვავლენთ ძირითად კულტუროლოგიურ კონცეპტებს, რომლებიც ფრანგული ენითაა ტრანსლირებული ინგლისურენოვანი მას-კულტურის ტექსტებში.

საკვანძო სიტყვები: მასობრივი კულტურა, ნასესხობა, მოდა, სემიოტიკა.

Tsiuri Akhvlediani

Professor

Giorgi Kuparadze

Professor

Ketevan Gabunia

Professor

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia

SIGNIFICANCE OF THE FRENCH LANGUAGE IN ENGLISH MASS CULTURE

The language of mass culture is dealt as a semiotically marked medium. It is based on the ideas of **Wilhelm Von Humboldt**, that are presented in his major linguistic work "*On the Differences in the Structure of Human Languages and Their Influence on the Spiritual Development of the Human Descent*", where he expressed his viewpoint about the

relationship between the nature of language and the personal character of people. His idea is still relevant today. He believed that "different languages, in their essence, according to their influence on different human senses, represent truly different worldviews" and "the peculiarity of language affects the essence of a nation. So, scrupulous study of a language must include and cover all that history and philosophy have to do with the inner world." (Humboldt, pp. 43 - 45). According to him, language is the "soul of the people", as only through language a person can correctly recognize and depict the culture.

The present paper is dedicated to revealing the ethnocultural and linguo-semiotic layer given in the form of French borrowings in English-speaking mass culture. We deal with the semiotic and pragmatic components of lexical items borrowed from French, as well as we try identify the main cultural concepts that appear in French language in the texts of English mass-culture.

Keywords: Mass culture, Borrowing, Fashion, Semiotics.

ციხა ბაქრაძე

ასოციირებული პროფესორი
გორის სახელმწიფო სასწავლო
უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა ჩართვა ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესში

ბოლო წლებში პოპულარობით სარგებლობს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა ჩვეულებრივ სკოლებში ინკლუზია. სწავლების ინკლუზიური მიდგომის საფუძველში დევს ისეთი ფუნდამენტური საკითხები, როგორცაა გაანთლების ხელმისაწვდომობა, ბავშვთა უფლებების დაცვა და მათი სოციალური ადაპტაციის უზრუნველყოფა, ასევე განსხვავებულის აღიარება და პატივისცემა. ნაშრომში განხილულია ინკლუზიური განათლების ძირითადი პრინციპები, მასთან დაკავშირებული არგუმენტები და კონტრარგუმენტები, ინკლუზიური განათლება ყურადღებას ამახვილებს მოსწავლეთა ინდივიდუალურ უნარებსა და სწავლის სტილზე და ამ მიზნით ეროვნულ სასწავლო გეგმას მოსწავლის საგანმანათლებლო საჭიროებებს არგებს. შესაბამისად, ინკლუზიური განათლების ძირითად იარაღს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა წარმოადგენს.

Tsira Bakradze

Associate Professor of Gori University
Tbilisi, Georgia

INTERNATIONAL MODELS OF INCLUSIVE EDUCATION

In recent years, social inclusion has been popular among the students with special educational needs in ordinary schools.

In principles of inclusive education are based on fundamental issues such as access to education, protection of children's rights and their social adaptation. The article deals with

basic principles of inclusive education and arguments related to the issue. Inclusive education focuses on the individual skills and learning styles of students. For this purpose, the National Curriculum is fitted with the student's educational needs. Therefore, the main weapon of inclusive education is an individual training plan.

Байрамкулова Аминат А.

*ведущий научный сотрудник,
РГБУ «Карачаево-Черкесский ордена «Знак Почета»
институт гуманитарных исследований при Правительстве КЧР»
Черкесск, Россия*

СОЗДАНИЕ ГОРСКОЙ АССР КАК ОДИН ИЗ ЭТАПОВ НАЦИОНАЛЬНО-ГОСУДАРСТВЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА НАРОДОВ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА

Ключевые слова: Горская АССР, национально-государственное строительство, народы Северного Кавказа, советская власть, автономная республика.

Аннотация: Изучение исторического опыта решения национального вопроса в СССР является актуальной задачей, как для понимания исторического развития, так и для четкого определения национальной политики сегодняшнего дня.

Успешное решение национального вопроса во многом зависело от правильного выбора форм государственного устройства наций и народов СССР. В этом отношении особый интерес представляет история национально-государственного строительства на Северном Кавказе, в районе с чрезвычайно пестрым этническим составом. Вопрос национально-государственного устройства горских народов приобретал особую остроту по мере их освобождения и перехода к советскому строительству. В этих условиях 20 января 1921 г. возникла Горская АССР.

В данной статье ставится цель изучить возникновение Горской АССР, определить причины, лежащие в основе создания этой республики, обозначить ее место и роль в национально-государственном строительстве того времени.

Создание Горской АССР явилось в то время наиболее целесообразной политической формой государственного устройства горских народов, так как позволяла объединить хозяйственные ресурсы и трудовые резервы в борьбе за восстановление и дальнейшее развитие народного хозяйства, укрепить дружбу, сотрудничество и взаимопомощь трудящихся масс. Но в ходе дальнейшего советского строительства Горская АССР не смогла сохранить все указанные преимущества. Просуществовала она непродолжительное время. В июле 1924 г. она была упразднена. Однако в сложных условиях утверждения в регионе советской власти это региональное национально-территориальное образование сыграло важную роль ее форпоста. По мере укрепления международного и внутреннего положения РСФСР и роста помощи с ее стороны горским народам создание национальных автономий в составе РСФСР наилучшим образом отвечало их интересам политического, экономического и культурного строительства. Предоставление для каждого народа Горской АССР той или иной формы советской государственности осуществлялось с учетом исторической обстановки и имело свои конкретные предпосылки.

CREATION OF THE MOUNTAIN ASSR AS ONE OF THE STAGES NATIONAL-STATE CONSTRUCTION PEOPLES OF THE NORTH CAUCASUS

Keywords: mountain ASSR, national-state construction, peoples of the North Caucasus, Soviet power, Autonomous Republic.

Abstract: the Study of the historical experience of solving the national question in the USSR is an urgent task, both for understanding the historical development and for clearly defining the national policy of today. The successful solution of the national question largely depended on the correct choice of forms of government of the Nations and peoples of the USSR. In this regard, the history of nation-building in the North Caucasus, an area with an extremely diverse ethnic composition, is of particular interest. The question of the national-state structure of the mountain peoples became particularly acute as they were liberated and moved to Soviet construction. Under these conditions, on January 20, 1921, the mountain ASSR emerged.

This article aims to study the emergence of the mountain ASSR, to determine the reasons behind the creation of this Republic, to identify its place and role in the national-state construction of that time.

The creation of the mountain ASSR was at that time the most expedient political form of government of the mountain peoples, as it allowed them to combine economic resources and labor reserves in the struggle for the restoration and further development of the national economy, strengthen friendship, cooperation and mutual assistance of the working masses. But in the course of further Soviet construction, the mountain ASSR could not maintain all these advantages. It existed for a short time. It was abolished in July 1924. However, in the difficult conditions of the establishment of Soviet power in the region, this regional national-territorial entity played an important role as its Outpost.

As the international and domestic situation of the RSFSR strengthened and its assistance to the mountain peoples increased, the creation of national autonomies within the RSFSR best served their interests in political, economic and cultural construction. The granting of one or another form of Soviet statehood for each people of the mountain ASSR was carried out taking into account the historical situation and had specific prerequisites for failure.

ნაიხა ბეჰიევი

*პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

აქსო კოლიევი ოსური სასულიერო მწერლობის სათავეებთან

ოსური სასულიერო მწერლობა, უპირველეს ყოვლისა, დაკავშირებულია თარგმანებთან, რომელიც სრულდებოდა ქართული და რუსული ენიდან. იოანე იალღუზიძე-გაბარაევს (1775-1830) ქართული ენიდან ოსურ ენაზე უთარგმნია მრავალი

სასულიერო წიგნი, მათ შორის ოთხთავი. ამავე დროს, იგი ცნობილია როგორც ქართული გრაფიკის საფუძველზე ოსური ანბანის შემქმნელი.

ოსური სასულიერო მწერლობის ისტორიაში განსაკუთრებული ღვანლი შეიტანა აქსო კოლიევმა (1822-1866). მნიშვნელოვანია მისი თარგმანები. მისი პოეტური ნაწარმოებები: „დაუჯდომელი“, „ღვთისმშობლის საგალობელი“ პოეტური „მამაო ჩვენო“, ოსური სასულიერო პოეზიის, ჰიმნოგრაფიის ნიმუშებია, რაც ძალზე მნიშვნელოვანი და ყურადსაღები ფაქტია. მითუმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ეს საგალობლები სრულდებოდა საკულტო ღვთისმსახურების დროს.

ჩვენს ნაშრომში დანვრილებით არის განხილული აქსო კოლიევის ღვანლი თარგმნილი და ორიგინალური სასულიერო ნაწარმოებები, რითიც მან დიდი წვლილი შეიტანა ოსური სასულიერო მწერლობის განვითარებაში.

Naira Bepievi

*Professor,
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia*

AKSO KOLIEV

AT THE ORIGINS OF OSSETIAN THEOLOGICAL WRITING

Ossetian theological literature is primarily connected with translations, which were conducted from Georgian and Russian. Ioane Ialghuzidze-Gabaraev (1775-1830) translated many religious books from Georgian into Ossetian, including *The Bible*. At the same time, he is known as the creator of the Ossetian alphabet based on Georgian graphics.

Akso Koliev (1822-1866) made a special contribution to the history of Ossetian theological literature. His translations are important. His poetic works: "Unsettled", "Hymn to the Virgin", Poetic "Our Father", are examples of Ossetian theological poetry, hymnography, which is a very important and noteworthy fact. Especially if we consider that these hymns were performed during church service.

, in the development and enriching of Ossetian theological literature.

The present paper gives a detailed account of the importance of Akso Koliev's translated and original theological works, with which he made a great contribution to the development of Ossetian theological writing.

ნაია ბეპიევი

*პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თინათინ ბოდუაძე*

*პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

1802 წლის ოსური A ხელნაწერის მნიშვნელობა

ქართულ-ოსური ენობრივი და კულტურული ურთიერთობები საუკუნეთა სიღრმეში იღებს სათავეს და, როგორც ისტორიული წყაროები მოწმობენ, ეს ურთიერთობები უმეტესად პატივისცემასა და თანამშრომლობაზე იყო აგებული. ამის

დასტურად საკმარისია იმის გახსენება, რომ პირველი ოსური ხელნაწერი სწორედ ქართულ გრაფიკას ეყრდნობა. მოხსენებაში განხილულია ქართულ გრაფიკაზე დაფუძნებული ოსური ანბანები, მათი ადგილი და მნიშვნელობა ოსური ენის ისტორიისა და ქართულ-ოსური ურთიერთობებისთვის. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა 1802 წლის პირველ ოსურ ხელნაწერს, რომელსაც დავით კარიჭაშვილმა მიაქცია ყურადღება 1926 და იმავე წელს გაშიფრა აკად. გიორგი ახვლედიანმა. როგორც კვლევებმა აჩვენა, 1802 წლის ხელნაწერი ეკუთვნის იოანე იალღუზიდეს, რომელმაც 1820-1823 წლებში ოსურად თარგმნა ოთხთავი. მოხსენებაში განხილულია ამ ხელნაწერთა ადგილი და მნიშვნელობა ოსური ანბანების ისტორიაში.

Naira Bepievi

*Doctor of Philology, Professor
IvaneJavakhishvili Tbilisi State University*

TinatinBolkvadze

*Doctor of Philology, Professor
IvaneJavakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia*

IMPORTANCE OF THE OSSETIANA MANUSCRIPT OF 1802

Georgian-Ossetian linguistic and cultural relations go back centuries, and, as historical sources can attest, these relations were mainly based on respect and cooperation. To prove this, it is enough to remember that the first Ossetian manuscript is based on Georgian graphics. The report examines Ossetian alphabets based on Georgian graphics, their place and significance for the history of the Ossetian language and Georgian-Ossetian relations. Particular attention is paid to the first Ossetian manuscript of 1802, which David Karichashvili drew attention to in 1926 and in the same year was deciphered by Acad. GeorgyAkhvlediani. Research has shown that the 1802 manuscript belongs to IoannaYalguzidze, who translated four into Ossetian in 1820-1823. The report discusses the place and significance of these manuscripts in the history of the Ossetian alphabet.

ვახტო ბეჰიძე

*ფილოსოფიის დოქტორი, პროფესორი
ბათუმის შოთა ჰუსტავედიის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ბათუმი, საქართველო*

უტილიტარიზმი ჯონ სტიუარტ მილის ეთიკურ კონცეფციაში.

უტილიტარიზმი და თანამედროვე გამოწვევები

უტილიტარიზმი, როგორც კონსექვენციალიზმის ფორმა გულისხმობს მოქმედების მორალი ღირებულების განსაზღვრას მისი შედეგების მიხედვით. ბრიტანელი ფილოსოფოსი ჯონ სტიუარტ მილი (1806-1873) მე-19 საუკუნის ინგლისურენოვანი სამყაროს გავლენიანი მოაზროვნეა. მას უდიდესი წვლილი მიუძღვის უტილიტარისტული ეთიკის განვითარებასა და პოპულარიზებაში. უტილიტარიზმის მოძღვრება, რომლის

ავტორიც ჯეიმზ მილის მეგობრი და თანამოაზრე ჯერემი ბენტემი (1748-1832) იყო, სიკეთის საზომად აცხადებდა მაქსიმალურად ბევრი ადამიანის მაქსიმალურ ბედნიერებას - ქმედება ზნეობრივად ითვლებოდა იმის მიხედვით, თუ რამდენად ზრდიდა ის ასეთ ჯამურ ბედნიერებას. ბენტემს სჯეროდა, რომ უტილიტარისტული პრინციპების დანერგვას და, შესაბამისად, კაცობრიობის ზნეობასა და ბედნიერებას ხელს უშლის ადამიანთა ირაციონალური, ეგოისტური მისწრაფებები, ემოციების მიერ რაციონალური განაზრებების დათრგუნვა. ამიტომ, საზოგადოების უტილიტარისტული რეფორმის მისი პროექტი გულისხმობდა განათლების სისტემის ისეთ რეფორმასაც, რომლის შედეგადაც ადამიანები უფრო რაციონალურ არსებებად ჩამოყალიბდებოდნენ, ხოლო ემოციებს ნაკლები გავლენა ექნებოდა მათ აზრებსა და ქცევაზე. ბენტემის იდეებს იაზიარებდა ჯორჯ მილიც.

უტილიტარისტების მიხედვით, ცხოვრების საზრისი სიამოვნებიდან მომდინარეობს. როგორ შეიძლება ეს მოსაზრება თანამედროვე გამოწვევებს მოვარგოთ. ადამიანის ცხოვრების გაგების არსობრივი თვალსაზრისით, ნაშრომში გადმოცემულია უტილიტარიზმისაგან განსხვავებული შეხედულებები (კანტი), აგრეთვე ნაცადია პასუხის გაცემა კითხვაზე, რამდენადაა შესაძლებელი უტილიტარისტული თვალსაზრისების მისადაგება თანამედროვეობის ამჟამინდელ სტუაციას (მსოფლიო პანდემია).

Vardo Beridze

*Associate Professor in the Department of Philosophy
Batumi Shota Rustaveli State University
Batumi, Georgia*

UTILITARIANISM IN THE ETHICAL CONCEPT OF JOHN STUART MILL. UTILITARIANISM AND MODERN CHALLENGES

The British philosopher John Stuart Mill (1806-1873) made a major contribution to the development and popularization of utilitarian ethics. The doctrine of utilitarianism, authored by James Mill's friend and like-minded, Jeremy Bentham (1748-1832), a measure of kindness claimed the maximum happiness of as many people as possible - The action was considered moral according to that, how much it increased such total happiness. Bentham believed, that inculcation of utilitarian principles and, consequently, the morality and happiness of mankind are hindered by the irrational, selfish aspirations of human beings, the suppression of rational thoughts by emotions. Therefore, his project of utilitarian reform of the society also meant such a reform of the education system, as a result of which people would become more rational creatures, and emotions would have less influence on their thoughts and behavior.

These ideas of Bentham were shared by George Mill, although he had a different view on certain issues, which is discussed in the article. In addition, the article asks a question - If, according to utilitarians, the meaning of life devired from pleasure, then how can we this view be adapted to modern challenges and given authorial answers to it. From the essential point of view of understanding human life, the work presents different views from utilitarianism (Kant), as well as attempts to answer the question of whether utilitarian views can be adapted to the current state of modernity (the world pandemic).

Бесолова Елена Б.

доктор филологических наук, профессор,
главный научный сотрудник СОИГСИ им. В.И. Абаева,
Владикавказ, Россия

О ВКЛАДЕ Д. ЧОНКАДЗЕ И В. ЦОРАЕВА В ОСЕТИНОВЕДЕНИЕ

Заметим, что ещё В. И Абаев заметил, что устный эпос для народа, не имевшего в прошлом письменности и писаной истории, заменял всё: и литературу, и историю, и школу житейской мудрости. В этом аспекте считаем недостаточно изученным вклад в осетиноведение просветителей Д. Чонкадзе и В. Цораева.

Д. Чонкадзе и В. Цораев рано поняли значение изустного наследия и роль героического эпоса на формирование миропонимания этноса. Они стояли у истоков сбора и публикации осетинского фольклора, в частности нартовских сказаний, записали на осетинском языке большое количество фольклорных текстов, изданных впоследствии акад. А. Шифнером. Осетинская азбука А. М. Шёгрена была многобуквенной и перегруженной огромным количеством диакритических знаков, и это было достаточно неудобно. На этом алфавите в 1867 и 1868 гг. были опубликованы «Осетинские тексты», собранные Данилом Чонкадзе и Василием Цораевым.

Осетины и грузины с древних времён были в дружественных отношениях; письменность осетин в конце XVIII – начале XIX вв. развивалась на основе русской и грузинской график. С окончательным становлением колониального административного управления в Осетии появляется предписание о том, что «обучение детей горцев грузинским буквам как вовсе ненужное совершенно отменить». Настоятельность указанного предписания обнаруживалась и в том, что катехизис, напечатанный на грузинском алфавите, рекомендовался к переписи русскими буквами.

Просветители Д. Чонкадзе и В. Цораев окончили Владикавказское осетинское духовное училище, в котором родной язык изучался для пропаганды основных положений православного христианства среди осетин, эти же идеи проповедовали на осетинском языке оба просветителя в Тифлисской духовной семинарии.

И Чонкадзе, и Цораев очень трепетно относились к осетинскому языку, при записи текстов старались сохранить для нас архаизмы, историзмы, устаревшие выражения и др. К примеру, в «Осетинских текстах», в сказке «Вошь и блоха», в выражении «*Qyrġy tulzy byn tawal lijad*» (Пусть хьыргы не гадит под дубом) встречается лексема *kyrchy* в значении «гриф», осет. *qyrġy*, но без перевода: в Осетии грифы не водятся. Встречается это название хищной птицы и в поговорке *Aftid army qyrġy dær næ bady* «На пустую руку и хьыргы не садится». Несомненный интерес представляет намерение Д. Чонкадзе создать словарь осетинского языка; ознакомление с собранной им картотекой слов и принципов его составления, по нашему мнению, принесло бы неоценимую пользу.

ON THE CONTRIBUTION OF D. CHONKADZE AND V. TSORAEV TO OSSETIAN STUDIES

Even V.I. Abaev noticed that the oral epic for the people, who had no written language and written history in the past, replaced everything: literature, history, and the school of everyday wisdom. In this aspect, we consider the contribution of enlighteners D. Chonkadze and V. Tsoraev to Ossetian studies insufficiently studied.

D. Chonkadze and V. Tsoraev early understood the meaning of oral heritage and the role of the heroic epic in shaping the world outlook of the ethnos. They stood at the origins of the collection and publication of Ossetian folklore, in particular Narta kadags, wrote down a large number of folklore texts in the Ossetian language, subsequently published by acad. A. Shifner. Ossetian alphabet by A.M. Sjögren was multi-letter and overloaded with a huge number of diacritics, and this was quite inconvenient. On this alphabet in 1867 and 1868. were published "Ossetian texts" collected by Danil Chonkadze and Vasily Tsoraev.

Ossetians and Georgians have been on friendly terms since ancient times; Ossetian writing in the late 18th – early 19th centuries developed on the basis of the Russian and Georgian schedule. With the final formation of the colonial administration in Ossetia, appeared a prescription that "the teaching of the children of the mountaineers in Georgian letters, as completely unnecessary, should be completely canceled." The urgency of this prescription was also revealed in the fact that the catechism, printed in the Georgian alphabet, was recommended for census in Russian letters.

Enlighteners D. Chonkadze and V. Tsoraev graduated from the Vladikavkaz Ossetian Theological School, in which the native language was studied to promote the main provisions of Orthodox Christianity among the Ossetians, the same ideas were preached in the Ossetian language by both educators at the Tiflis Theological Seminary.

Both Chonkadze and Tsoraev were very sensitive to the Ossetian language, while recording the texts they tried to preserve for us archaisms, historicisms, outdated expressions, etc. For example, in "Ossetian Texts", in the fairy tale "Louse and Flea", in the sentence "Qyrğy tulzy byn mawal lijad" (Let qyrğy not shit under an oak tree) there is a lexeme *qyrğy* meaning "vulture", Osset. *qyrğy*, but without translation: vultures are not found in Ossetia. This name of a predatory bird is also found in the proverb *Aftid army qyrğy dær næ bady* "Even *qyrğy* does not sit on an empty hand". An undoubted interest is D. Chonkadze's intention to create a dictionary of the Ossetian language; familiarization with the card index of words and principles of its compilation, which he has collected, in our opinion, would be of invaluable benefit.

Бесолов Владимир Б.

*архитектуровед-ориенталист (иранист, кавказовед, арменист)
и византолог, профессор ИАА и член-корреспондент МААМ,
советник РААСН, почетный архитектор Российской Федерации,
Владикавказ, Россия*

АРМЯНСКОЕ НАГОРЬЕ – ПРАРОДИНА ИНДОЕВРОПЕЙСКОГО ЯЗЫКА И КУЛЬТУРЫ.

К утверждению научной теории Т.В. Гамкрелидзе - В.В. Иванова

В конце 1972 года на престижном научном форуме в Москве представители научной интеллигенции были восхищены от новаторской концепции двуединого доклада Т.В. Гамкрелидзе и В.В. Иванова! По свидетельству многих ученых, представителей гуманитарной науки, их доклад произвел эффект взрыва бомбы! Впервые в мировой гуманитарной науке советские ученые всеобъемлюще аргументированно локализовали прародину индоевропейской диалектной общности в Передней Азии, а точнее, на территории Армянского нагорья и прилегающих частей Иранского и Малоазийского плоскогорий.

Вместе с тем, они же, Т.В. Гамкрелидзе и В.В. Иванов, впервые определили эпоху филиации индоевропейской диалектной общности и векторы иррадиации поэтапного движения миграционных волн древних племён – носителей индоевропейских диалектов с первоначальной территории расселения на Ближнем Востоке в исторические места их обитания в Евразии (1972-1984).

Однако, и это вполне естественно, новаторская научная теория (концепция, гипотеза) Т.В. Гамкрелидзе – В.В. Иванова встретили как сторонников, так и противников, в том числе и среди советских и нынешних российских ученых, преимущественно лингвистов, в том числе И.М. Дьяконова, О.Н. Трубачева, В.А. Сафронова и других.

Ямная культура (точнее – Древнеямная культурно-историческая общность) – это индоевропейская (арийская) кочевая культура эпохи позднего медного века и раннего бронзового века (3600–2300 года до н. э.). Занимала территорию от Южного Приуралья на востоке до Днестра на западе, от Предкавказья на юге до Среднего Поволжья на севере.

Весьма интересно ознакомиться с новейшими трудами ряда ученых разных национальностей, представляющих ВУЗы и НИИ стран Западной Европы и США.

Немецкий палеогенетик Вольфганг Хаак и соавторы (2015) приходят к выводу, что гипотеза генезиса индоевропейцев на Армянском нагорье приобретает правдоподобность, поскольку носители Ямной культуры частично произошли от ближневосточного населения, напоминающего армян.

Американский генетик, специалист по палеогенетике Дэвид Райх в своей книге «Кто мы и как сюда попали. Древняя ДНК и новая наука о человеческом прошлом» (2018), утверждает, что «наиболее вероятное местоположение населения, впервые заговорившего на индоевропейском языке, находится к югу от Кавказских гор, на Армянском нагорье, потому что древняя ДНК людей, которые там жили, соответствует тому, что мы ожидаем от исходной популяции как для ямной культуры, так и для древних анатолийцев».

Китайский антрополог и генетик Чуань-Чо Ван и соавторы (2018) отмечают, что Кавказ служил коридором для потока генов между Великой степью и земледельческими

культурами Южного Кавказа, прежде всего, Армянского нагорья в период энеолита и бронзового века, утверждая, что это «открывает возможность определения родины праиндоевропейцев к югу от Кавказа».

Согласно датскому лингвисту Гуусу Кроонену, сербскому историко-географу Гойко Барьямовичу и голландскому лингвисту Михаэлю Пейроту (2018), а также, датскому лингвисту Питеру де Барроса Дамгаарду и соавторам (2018), самая ранняя фиксация индоевропейских (арийских) названий на территории Армении в письменных источниках государства Армени происходит в 3000-2400 г. до н.э., то есть одновременно с генезисом Ямной культуры. Вероятно, из Армянского нагорья арии двинулись в сторону Ямной культуры, а оттуда уже заселили Европу.

Vladimir Bessolov B.

*Professor and Corresponding Member of MAAM,
Advisor to the Russian Academy of Architecture and Building Sciences,
Honorary Architect of the Russian Federation,
Vladikavkaz, Russia*

ARMENIAN MOUNTAINS - THE PRARESTHOOD OF THE INDO-EUROPEAN LANGUAGE AND CULTURE.

To the approval of the scientific theory T.V. Gamkrelidze - V.V. Ivanova

At the end of 1972, at a prestigious scientific forum in Moscow, representatives of the scientific intelligentsia were delighted with the innovative concept of T.V. Gamkrelidze and V.V. Ivanova! According to the testimony of many scientists, representatives of the humanities, their report had the effect of a bomb explosion! For the first time in the world humanities, Soviet scientists comprehensively and reasonably localized the ancestral home of the Indo-European dialect community in Western Asia, or rather, on the territory of the Armenian Highlands and the adjacent parts of the Iranian and Asia Minor plateaus.

At the same time, they, T.V. Gamkrelidze and V.V. Ivanov, for the first time identified the era of filiation of the Indo-European dialect community and the vectors of irradiation of the phased movement of migration waves of ancient tribes - carriers of Indo-European dialects from the original territory of settlement in the Middle East to their historical habitats in Eurasia (1972-1984).

However, and this is quite natural, the innovative scientific theory (concept, hypothesis) T.V. Gamkrelidze - V.V. Ivanov met with both supporters and opponents, including among Soviet and current Russian scientists, mainly linguists, including I.M. Dyakonova, O. N. Trubachev, V.A. Safronov and others.

The Yamnaya culture (more precisely, the Ancient Pit cultural and historical community) is an Indo-European (Aryan) nomadic culture of the Late Copper Age and Early Bronze Age (3600–2300 BC). It occupied the territory from the Southern Urals in the east to the Dniester in the west, from the Ciscaucasia in the south to the Middle Volga in the north.

It is very interesting to get acquainted with the latest works of a number of scientists of different nationalities, representing universities and research institutes in Western Europe and the USA.

German paleogeneticist Wolfgang Haack and co-authors (2015) come to the conclusion that the hypothesis of the genesis of the Indo-Europeans in the Armenian Highlands becomes

plausible, since the carriers of the Yamnaya culture partially descended from the Middle Eastern population resembling Armenians.

American geneticist, specialist in paleogenetics David Reich in his book "Who we are and how we got here. Ancient DNA and the New Science of the Human Past" (2018), states that "the most likely location of the population who first spoke Indo-European is south of the Caucasus Mountains, in the Armenian Highlands, because the ancient DNA of the people who lived there matches what we expect from the original population for both the Yamnaya culture and the ancient Anatolians."

The Chinese anthropologist and geneticist Chuan-Chao Wang et al (2018) note that the Caucasus served as a corridor for the flow of genes between the Great Steppe and the agricultural cultures of the South Caucasus, primarily the Armenian Highlands during the Eneolithic and Bronze Age, arguing that this "opens up the possibility determination of the homeland of the Proto-Indo-Europeans south of the Caucasus."

According to Danish linguist Guus Kroonen, Serbian historical geographer Goiko Barjamovic and Dutch linguist Michael Peyrot (2018), as well as Danish linguist Peter de Barros Damgaard and co-authors (2018), the earliest fixation of Indo-European the Armani state occurs in 3000-2400 BC, that is, simultaneously with the genesis of the Yamnaya culture. Probably, the Aryans moved from the Armenian Highlands towards the Yamnaya culture, and from there they settled in Europe.

Бесолов Аристарх В.

*историк-этнолог, магистрант Исторического факультета
Северо-Осетинского государственного
университет им. К.Л. Хетагурова (СОГУ),*

Бесолов Владимир Б.

*профессор и член-корреспондент МААМ,
руководитель Северо-Кавказского академического центра
Международной Академии архитектуры (СКАЦ МААМ),
советник РААСН, Почетный архитектор России.
Владикавказ, Россия*

**АРХИТЕКТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ ЭПОХИ СРЕДНЕВЕКОВЬЯ
КАК ИСТОЧНИК ЕДИНСТВА В ЭТНИЧЕСКОМ МНОГООБРАЗИИ ГОРСКИХ
НАРОДНОСТЕЙ КАВКАСИОНИ**

Физико-географическая основа территории предгорья, гор и высокогорья Большого Кавказа и прилегающих с севера и юга наклонных равнин в значительной своей части характеризуется неповторимой морфопластикой, обладает природной уникальностью. Суровый горный рельеф и прилегающие равнины, сложные ландшафтно-климатические условия и хрупкая экологическая ситуация, ограниченные площади дефицитных земель, пригодных для архитектурно-планировочного преобразования горных поселений и строительства новых, национально и социально необходимых объектов – это все в совокупности составляют основу проблемы предельно разумного, рационального отношения к сложной территории Большого Кавказа. Более того, каждая этнокультурная область коренных горских народностей отличается развитием специфических отраслей горного сельского хозяйства и аграрного производства,

промышленности, дорожно-транспортных коммуникаций и торгово-экономической эффективности, стремительным ростом демографического состава.

Интернациональная элита малочисленных народов областей и республик Большого Кавказа приступила, казалось бы, к стремительным преобразованиям в общественной жизни и традиционной культуре, политике и экономике, образовании и здравоохранении, сельском хозяйстве и промышленности, т.е. к ускоренному и целостному развитию инфраструктуры своего многонационального субрегиона в масштабах Большого Кавказа. Несомненно, для воссоздания материально-технической базы строительства, преобразования и реконструкции традиционных высокогорных, горных и предгорных поселений, в системе управления строительным процессом нужны более радикальные и целенаправленные действия. Ведь надо же заняться регенерацией всей традиционной этнокультурной области Большого Кавказа, ее туристической и курортно-рекреационной зон, реконструкцией административно-общественных центров горных поселений, туристических баз и санаторных комплексов, поднимать из руин и развалин архитектурные объекты, подлежащие неотложной реставрации, строить новое в духе современных потребностей обитателей горных стран и творческих возможностей нынешних зодчих. Для научных и творческих личностей, создающих и ускоренно обновляющих исторические высокогорные, горные и предгорные поселения Большого Кавказа, туристических баз и курортно-рекреационных зон, строго говоря, иного не дано.

Структура совместного доклада такова: проблематика; методология; естественно-исторические предпосылки; архитектурно-планировочная ситуация; приоритетный научно-творческий аспект; архитектурно-рекреационная реальность горных поселений; детерминирующие факторы формирования горных поселений; новаторское вторжение в организм исторического поселения; резюме.

Aristarkh Bessolov V.

North Ossetian State University name K.L. Khetagurov

Vladimir Bessolov B.

Professor and Corresponding Member of MAAM,

Advisor to the Russian Academy of Architecture and Building Sciences,

Honorary Architect of the Russian Federation,

Vladikavkaz, Russia

THE ARCHITECTURAL HERITAGE OF THE ERA OF THE MEDIEVAL AS A SOURCE OF UNITY IN THE ETHNIC DIVERSITY OF THE MOUNTAIN PEOPLES OF THE CAUCASUS

The physical and geographical basis of the foothills, mountains and highlands of the Greater Caucasus and the sloping plains adjacent to the north and south is largely characterized by unique morphoplasticity and natural uniqueness. The harsh mountainous terrain and adjacent plains, difficult landscape and climatic conditions and a fragile ecological situation, limited areas of scarce land suitable for the architectural and planning transformation of mountain settlements and the construction of new, nationally and socially necessary facilities - all these together form the basis of the problem of extremely reasonable, rational attitude to the complex territory of the Greater Caucasus. Moreover, each ethnocultural region of the indigenous mountain peoples is distinguished by the development of specific branches of mining agriculture and agricultural production, industry, road

transport communications and trade and economic efficiency, a rapid growth in the demographic composition.

The international elite of the small peoples of the regions and republics of the Greater Caucasus began, it would seem, to rapid transformations in public life and traditional culture, politics and economics, education and health care, agriculture and industry, i.e. to the accelerated and holistic development of the infrastructure of their multinational subregion on the scale of the Greater Caucasus. Undoubtedly, in order to recreate the material and technical base of construction, transformation and reconstruction of traditional high-mountainous, mountainous and foothill settlements, more radical and purposeful actions are needed in the management system of the construction process. After all, it is necessary to deal with the regeneration of the entire traditional ethnocultural region of the Greater Caucasus, its tourist and resort-recreational zones, the reconstruction of administrative and public centers of mountain settlements, tourist bases and sanatorium complexes, raise architectural objects from the ruins and ruins, subject to urgent restoration, build a new one in the spirit the modern needs of the inhabitants of mountainous countries and the creative possibilities of today's architects. Strictly speaking, nothing else is given for scientific and creative personalities who create and rapidly renew historical high-mountain, mountain and foothill settlements of the Greater Caucasus, tourist bases and resort-recreational zones.

The structure of the joint report is as follows: problems; methodology; natural history preconditions; architectural and planning situation; priority scientific and creative aspect; architectural and recreational reality of mountain settlements; determinants of the formation of mountain settlements; innovative invasion of the body of a historic settlement; summary.

Гаджимурадова Тауба. Э.

*кандидат филологических наук,
доцент, Дагестанский государственный университет
Махачкала, Россия*

ЖАНРОВАЯ ПРИРОДА ПОЭМЫ АРБЕНА КАРДАША «ИСПОВЕДЬ, ИЛИ ПОЭМА ДУШИ»

Каждая из поэм Арбена Кардаша имеет свою интонацию, предельную тягу к главной мысли и открытию, к которым стремится автор. Поэт обо всём имеет своё представление, ему присуще сугубо собственное видение, он никого не перепевает и не повторяет.

Талант Арбена Кардаша проявился особым образом в его поэме «Исповедь, или Поэма души», соединившей в себе восточную газель с западным сонетом. Исповедь совмещается с молитвой, втягивая читателя в поток поэтических откровений и ведя за собой.

Поэма состоит из пятнадцати частей. 14 частей – это сонеты, 15-я часть (финал) – магистрал. Причем последняя строка каждой части повторяется в следующей первой строкой. Так строится венок сонетов. В то же время на Арабском Востоке при создании рукописной книги на бумаге руководствовались правилом: на оборотной стороне листа, вне рамки, помещали знак перехода (хафиз порядка листов), который использовался для удобства во время работы и ориентировал читателя. Своеобразный повтор, используемый поэтом, говорит о «вневременности» истин, звучащих в поэме.

Здесь же обнаруживаем характерное для газели бейтовое построение, которое как нельзя лучше соответствует форме исповедального обращения к Всевышнему. О мирском, земном и суетном поэт говорит в сонете. Исповедь души, её искренний, полный самоуничижения разговор с Богом – в газели.

В поэме речь идет не только о любви. Поэт живёт в реальном времени, ощущает его ритм, предчувствует события (перемены), откликается на всё, что происходит в его времени – времени надежд и поражений. В исповеди звучат раздумья поэта-гражданина, который ратует не только за спасение собственной души, но и думает об обществе и человечестве в целом.

Gadzhimuradova Taiba E.

Makhachkala, Russia

THE GENRE NATURE OF ARBEN KARDASH'S POEM «CONFESSION, OR POEM OF THE SOUL»

Each of the poems by Arben Kardash has its own intonation, the ultimate craving for the main idea and the discovery that the author aspires to. The poet has his own idea of everything, he has a purely his own vision, he does not sing about anyone and does not repeat.

Arben Kardash's talent was shown in a special way in his poem «Confession, or Poem of the soul», which combined the Eastern Gazelle with the Western sonnet. Confession is combined with prayer, drawing the reader into the flow of poetic revelations and leading them.

The poem consists of fifteen parts. 14 parts are sonnets, the 15th part (finale) – is the magistral. And the last line of each part is repeated in the next first line. This is how the wreath of sonnets is built. At the same time, in the Arab East, when creating a handwritten book on paper, they followed the rule: on the back of the sheet, outside the frame, they placed a transition sign (Hafiz of the order of sheets), which was used for convenience during work and guided the reader. The peculiar repetition used by the poet speaks of the «timelessness» of the truths that sound in the poem.

Here we also find the two-line construction characteristic of the gazelle, which perfectly corresponds to the form of a confessional appeal to the God. The poet speaks of the mundane, secular and the worldly in a sonnet. The confession of the soul, its sincere, self-deprecating conversation with God – in the Gazelle.

The poem is not just about love. The poet lives in real time, feels its rhythm, anticipates events (changes), responds to everything that happens in his time – the time of hopes and defeats. The confession contains the thoughts of a poet-citizen who stands up not only for the salvation of his own soul, but also thinks about society and humanity as a whole.

Гарсаев Лейчий М.

*доктор исторических наук, профессор ЧГУ,
зав. отделом этнологии ИГИ АН ЧР,
Грозный, Россия*

К ВОПРОСУ О ЧЕЧЕНСКОЙ БУРКЕ «ВЕРТА» (ТИПЫ, ОБЫЧАИ И ТРАДИЦИИ)

Ключевые слова. Чеченцы, шерсть, технология, красители, кабардинские, чеченские, андийские бурки, накидка, верта, ремесло кавказских горцев.

Аннотация. В статье описаны типы, обычаи и традиции, связанные с чеченской буркой. Отмечается, что бурочный промысел был хорошо развит у чеченцев в XIX веке. В начале XX века были известны следующие центры по производству бурок, как – Белгатой, Старый-Юрт, Харачой, Элистанжи и др.

Основным цветом бурок чеченцев был черный, светлые тона предпочитались состоятельными людьми, а белый цвет бурок был любимым тоном молодежи. Белая бурка считалась парадной и надевалась в торжественных случаях. Горская бурка была престижным одеянием не только горцев, ее носили высшая знать и императоры России. Таким образом, бурка является важным элементом мужского костюма чеченцев и других народов Северного-Кавказа.

Garsaev Leichiy M.

*Doctor of Historical Sciences, Professor of ChSU,
Head of the Department of Ethnology, IGI AN, CR,
Grozny, Russia*

TO THE QUESTION ABOUT THE CHECHEN BURK “VERTA” (TYPES, CUSTOMS AND TRADITIONS)

Keywords. Chechens, wool, technology, dyes, Kabardian, Chechen, Andean burkas, cape, verda, craft of the highlanders of the Greater Caucasus.

Annotation. The article describes the types, customs and traditions associated with the Chechen burka. It is noted that bourgeois fishing was well developed among Chechens in the 19th century. At the beginning of the 20th century, the following centers for the production of cloaks were known, such as Belgatoy, Stary-Yurt, Kharachoy, Elistanzhi and others. The main color of the cloaks of the Chechens was black, light colors were preferred by wealthy people, and the white color of the cloaks was the favorite tone of young people. White cloak was considered ceremonial and worn on solemn occasions. The highland cloak was a prestigious attire of not only the highlanders, it was worn by the highest nobility and the emperors of Russia. Thus, the cloak is an important element of the male costume of the Chechens and other peoples of the North Caucasus.

Гасимова Тюркан

*Лаборант-Диссертант БГУ
Бакинский Государственный Университет
Баку, Азербайджан*

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ГРУЗИНО-ОСЕТИНСКИХ ОТНОШЕНИЙ.

Ключевые слова: История, грузины, осетины, реалии, взаимоотношения, перспективы.

История грузино-осетинских взаимоотношений уходит в глубокую древность. Первое упоминание осетин (груз, овсни) в грузинской исторической литературе относится к эпохе скифских вторжений в Закавказье и Переднюю Азию в VIII-VII веках до н.э. С этого времени и вплоть до позднего средневековья имя осетин практически не сходит со страниц грузинских летописей, известных под общим названием «Картлис цховреба» (дословно «Жизнь Картли»).

Взаимоотношения осетинского и грузинского этносов на основании данных грузинских летописей можно условно разделить на несколько этапов. Первый - это период от скифских вторжений в Закавказье до образования первого грузинского царства Фарнавазидов в Восточной Грузии на рубеже IV-III веков до н.э. Второй - от образования первого восточно-грузинского царства до ликвидации царской власти в Картли в VI веке н. э. и арабских завоеваний в VII веке. Третий период можно датировать VII-XIII вв., т.е. до эпохи татаро-монгольских нашествий, и четвертый - после монгольским периодом.

Turkan Gasimova

*Baku state University
Baku, Azerbaijan*

HISTORY OF GEORGIAN-OSSETIAN RELATIONS

Keywords: History, Georgians, Ossetians, realities, mutual relations, prospects.

The history of Georgian-Ossetian relations goes back to ancient times. The first mention of Ossetians (Gruz, ovsni) in Georgian historical literature refers to the era of Scythian invasions of Transcaucasia and Central Asia in the VIII-VII centuries BC. From this time until the late middle ages, the name of Ossetians practically does not leave the pages of Georgian Chronicles, known under the General name "Kartlis Tskhovreba" (literally "life of Kartli").

The relationship between the Ossetian and Georgian ethnic groups can be divided into several stages based on the data of the Georgian Chronicles. The first is the period from the Scythian invasions of Transcaucasia to the formation of the first Georgian Kingdom Farnavazidov in Eastern Georgia at the turn of IV-III centuries BC, the Second from the formation of the first Eastern-Georgian Kingdom to the elimination of Royal authority in Kartli in the VI century BC and the Arab conquest in the VII century. The third period can be dated to the VII-XIII centuries, i.e. before the Tatar-Mongol invasions, and the fourth-after the Mongol period.

ქართულ-ოსური კულტურული ურთიერთობის პარალელები და მომავლის ხედვები

ქართულ-ოსური კულტურული ურთიერთობა ისტორიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფურცელია. საუკუნეების განმავლობაში ჩამოყალიბებული მეგობრული ურთიერთობები ქართველებსა და ოსებს შორის ორმხრივად აისახა ლიტერატურასა და კულტურაში. ლიტერატურულ-კულტურული ურთიერთობები კი ყოველვის აყალიბებს ადამიანებს შორის კეთილგანწყობასა და გარკვეულ თანამოაზრეობასაც.

ურთიერთობის აღდგენის საუკეთესო გზას, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ კულტურული საერთო მახასიათებლების პოვნა განაპირობებს.

უნდა გამოვიჩინოთ გონიერება, მეტი ძალისხმევა და გამოვიყენოთ ყველა შესაძლებლობა - იქნება ეს სახელმწიფო ბერკეტები თუ სახალხო დიპლომატია - კონფლიქტის მოსაგვარებლად. მცდელობა კი უნდა იყოს ორმხრივი, თანხვედრი ნაბიჯებითავე ძალის მაპროცირებელ სტრატეგიას, რათა ხელი შევუწყოთ ოსურ-ქართული კულტურის თვითმყოფადობის შენარჩუნებას. მთავრობამაც და საზოგადოებამაც ყველაფერი უნდა გააკეთოს ტრადიციული, საუკუნოვანი კულტურული ურთიერთობის აღსადგენად, რათა ოსებმა და ქართველებმა ერთად მეგობრული თანაცხოვრება შეძლონ.

Elene Gegeshidze
Tbilisi, Georgia

PARALLELS OF GEORGIAN-OSSETIAN CULTURAL RELATIONS AND VISIONS OF THE FUTURE

Georgian-Ossetian cultural relations are one of the important pages of history. The centuries-old friendly relations between Georgians and Ossetians have been favorably reflected in literature and culture. Literary-cultural relations always form goodwill and certain sympathy between people. UnSh. However, the best way to restore a relationship is, first of all, to find common cultural characteristics.

Numerous projects were implemented to help escape from this situation. It must be said that this attempt was not in vain. We must show wisdom, make more efforts and use all opportunities - be it state leverage or public diplomacy - to resolve conflicts. Attempts should be made to take reciprocal, co-operative steps to actually deal with the third-force reduction strategy to help preserve the identity of Ossetian-Georgian culture. Both the government and the society should do everything to restore the traditional, centuries-old cultural relations so that Ossetians and Georgians can live together in friendship.

თამაზ გელაშვილი

ასისტენტ პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

ნართების ეპოსის ინგლისურად თარგმნის სირთულეები

ხალხის კოლექტიური მეხსიერება, მხატვრული აზროვნება, ხანგრძლივი ცხოვრებისეული გამოცდილება და კულტურული იდენტობა ყველაზე მკაფიოდ ფოლკლორულ შემოქმედებაში ვლინდება. ოსების შესახებ ამგვარ ინფორმაციას „ნართების ეპოსი“ გვაძლევს, რომელიც მასში გამოხატული ზოგადსაკაცობრიო იდეალებითა და მნიშვნელოვანი თემებით დღესაც არ კარგავს აქტუალობას და დიდი პოპულარობით სარგებლობს ყველა ასაკის მკითხველში.

სტატიაში განხილულია „ნართების ეპოსი ბავშვებისათვის“ ახალი გამოცემა და წიგნის მნიშვნელობის პარალელურად განხილულია ის სირთულეები, რომელთან შეჭიდებაც ნართების ეპოსის ინგლისურ ენაზე მთარგმნელს უწევს.

აღსანიშნავია, რომ ზოგადად თარგმანის მიმართ არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება არსებობს; პოლ დე მანმა 1983 წელს კორნელის უნივერსიტეტში უოლტერ ბენჟამინის „მთარგმნელის ამოცანებზე“ წაკითხული ლექციის დროს განაცხადა „თარგმანის დროს ორიგინალი მკვდარია; თარგმანი ორიგინალის შემდგომ სიცოცხლეს შეგვიძლია შევადაროთ და ლოგიკურად დედანის სიკვდილი ვაღიაროთ“.

პოლ დე მანის ეს დამოკიდებულება ერთის მხრივ მართებულია, რადგან თარგმანი უმეტეს შემთხვევაში ვერ ახერხებს იმ სტილისა და სიღრმეების გადმოცემას, რომელიც ორიგინალშია მოცემული, თუმცა აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ კარგი თარგმანი დედანს ახალ სიცოცხლეს შთაბერავს, და ამდიდრებს იმ ენასა და იმ ქვეყნის კულტურას, რომელზედაც ის იქმნება. სწორედ თარგმანის დამსახურებაა, რომ ნართების ეპოსი თავისი მრავალშრიანი პერსონაჟებითა და მსოფლალქმით არამხოლოდ ქართული, არამედ ბევრი ევროპული ქვეყნის „საკუთრებაც“ გახდა.

ნართების ეპოსი თარგმნილია ინგლისურ, გერმანულ და ფრანგულ ენებზე, რაც იმ დაინტერესებებზე მიგვანიშნებს, რაც ნართების ეპოსის მიმართ დასავლურ ცივილიზაციაში არსებობს. ნართების ეპოსმა ერთგვარად გაარღვია საზღვრები და დღეისათვის ის მხოლოდ კავკასიის საკუთრება კი არაა, არამედ უკვე დასავლური კულტურის ერთგვარ ნაწილს წარმოადგენს, რომელსაც თარგმნიან, იკვლევენ და ინტერესდებიან.

Tamar Gelashvili

Assistant professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi
State University
Tbilisi, Georgia

DIFFICULTIES OF TRANSLATING THE NART EPIC INTO ENGLISH

People's collective memory, artistic thinking, long life experience and cultural identity are most clearly manifested in folkloric creations. Such information about Ossetians is given to us by the "Nart Epic", which with its universal ideals and important themes expressed in it, is still relevant today and also very popular among readers of all ages.

The article discusses the new edition of "The Nart Epic for children" and, in parallel with the importance of the book, discusses the difficulties that the English translator has to deal with while translating the book.

It should be noted that there is a mixed attitude towards translation in general; Paul de Mann in a lecture “On Walter Benjamin’s *The Task of the Translator*” held at Cornell University in 1983 said that “The translation belongs not to the life of the original, the original is already dead, but the translation belongs to the afterlife of the original, thus assuming and confirming the death of the original [...] translation also reveals the death of the original”

Although Paul de Mann's declaration is plausible on the one hand, because translation in most cases fails to convey the style and depths given in the original, but it should also be noted that a good translation brings new life to the original, and enriches the language and culture of the country where it is created. It is the merit of the translation that the Nart Epic with its multi-layered characters and worldview became the "property" not only of Georgian, but also of many European countries.

It is noteworthy that the Nart Epic has been translated into English, German and French, indicating the interest that exists in Western civilization towards the Nart Epic. The Nart Epic has somehow crossed borders and today it is not only the property of the Caucasus, but also a part of Western culture by being translated, researched and taken interest in.

ანა გოგილაშვილი

ფილოლოგიის დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

ზეინაბ მეტრეველის პოეტური შემოქმედება

ჩვენს მოხსენებაში შევხებით ზეინაბ მეტრეველის შემოქმედების ფართო აუდიტორიისათვის შედარებით ნაკლებად ცნობილ - პოეტურ მხარეს, რომელიც მისივე პროზის მსგავსად, აღსავსეა სამშობლოს დანაწევრებით გამოწვეული წუხილის, პროტესტის, იმედგაცრუებისა და მაინც მომავლის მბჟუტავი იმედის განცდით. საგულისხმოა ისიც, რომ ეროვნული სატკივარის გაზიარებასთან ერთად, მწერალი მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებების ოსტატური გამოყენებით ესთეტიკურ სიამოვნებასაც ანიჭებს მკითხველს, რაც მის შემოქმედებას დამატებით ღირებულებას სძენს და ხელს უწყობს მისი მნიშვნელობის ამაღლებას ქართული ლიტერატურის ისტორიის ასპარეზზე.

Ana Gogilashvili

Doctor of Philology
Caucasus International University
Tbilisi, Georgia

POETRY WORKS OF ZEINAB METREVELI

In our report we will allude less famous poetic side of Zeinab Metreveli's work, that is full of the ailment caused by dismembering the home country, protest, disappointment, glimmer of hope for future like her prose's worth mentioning that the writer skillfully brings esthetical pleasure to reader with the help of fiction-representational ways accompanied by sharing national ailment, that brings more values to her work and encourages it to be more signified at the scope of the Georgian Literature history.

Горюшина Евгения

*научный сотрудник лаборатории
политических исследований ЮНЦ,
Южный научный центр Российской академии наук
Ростов-на-Дону, Россия*

**РОЛЬ ЛИТЕРАТУРНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ В КОНСТРУИРОВАНИИ ИСТОРИЧЕСКОЙ
ПАМЯТИ О ПОСТСОВЕТСКИХ КОНФЛИКТАХ
(НА ПРИМЕРЕ ГРУЗИНСКОЙ ПРОЗЫ)**

Роль литературных источников в исторической памяти о постсоветских конфликтах не представлена или незначительно отражена в русскоязычных исследованиях. Одним из исключений является работа доктора филологических наук Зазы Абзианидзе «Литература как альтернативная история: постсоветские конфликты в грузинской прозе» (2018), в которой эссеист подвергает анализу произведения ряда грузинских авторов: О. Чхеидзе, О. Чиладзе, Г. Одишария, Н. Шатаидзе, Г. Чкванавы, Г. Мегрелишвили, Т. Мелашвили, М. Элбакидзе.

Абзианидзе отделяет академические исследования, лишенные возможности воссоздания психологических портретов, от литературных источников, которые, напротив, отличаются широким спектром эмоциональных характеристик, свойственных политическим фигурам постсоветского времени. В литературных произведениях автор идентифицирует имперский дискурс и его символы, документальный нарратив, войну как духовный катарсис, автобиографический материал, отражающий повседневность тех, кто был вынужден преодолевать Чуберский перевал (в частности, произведение Г. Одишария «Возвращение в Сухуми» (2016)), взаимовыручку абхазцев и грузин (Г. Одишария «Племянник» (1997)).

Изучение литературных источников в конструировании исторической памяти о постсоветских конфликтах, с одной стороны, сопряжено с искажением действительности, а с другой – может способствовать глубокому пониманию социально-политических проблем, актуальных для обеих сторон.

Публикация подготовлена в рамках реализации гранта РФФИ № 1718-01411.

Goryushina Evgeniya

Rostov-on-don, Russia

**THE ROLE OF LITERARY SOURCES IN THE HISTORICAL MEMORY
CONSTRUCTION WITHIN POST-SOVIET CONFLICTS
(THE CASE OF GEORGIAN PROSE)**

The role of literary sources in the historical memory of post-Soviet conflicts is not contained or is only slightly reflected in Russian-language studies. One of the exceptions is the article of Zaza Abzianiadze, Doctor of Philology, “Literature as an Alternative History: Post-Soviet Conflicts in Georgian Prose” (2018), where the essayist analyzes the works of a number of Georgian authors: O. Chkheidze, O. Chiladze, G. Odisharia, N. Shataidze, G. Chkvanava, G. Megrelishvili, T. Melashvili, M. Elbakidze.

Abzianidze separates academic research deprived of the possibility of recreating psychological portraits, from literary sources, which, on the contrary, from the literature that, in contrast, have a wide range of emotional characteristics peculiar political figures of post-Soviet period. In literary works, the author identifies imperial discourse and its symbols, documentary narrative, war as a spiritual catharsis, autobiographical material reflecting the everyday life of those who were forced to overcome the Chuber Pass (in particular, G. Odisharia's work "Return to Sukhumi" (2016)), mutual assistance of Abkhazians and Georgians (G. Odisharia "Nephew" (1997)).

The study of literary sources in the historical memory construction of the of post-Soviet conflicts, on the one hand, is associated with a distortion of reality, and on the other, can contribute to a deep understanding of socio-political problems that are relevant to both sides.

The publication was prepared within the framework of the Russian Science Foundation grant #1718-01411.

Гутиева Эльмира Т.

*заведующий лабораторией
научного перевода СОИГСИ
Владикавказ, Россия*

АНТРОПОНИМЫ ОСЕТИНСКОГО НАРТОВСКОГО ЭПОСА

Наделение героев именами является важным элементом нарративной эпической традиции, создания достоверности сказаний, а имена нартвов важны для сохранения исторической и генеалогической памяти. Целый ряд работ виднейших осетиноведов и нартвоведов посвящены ономастическому пространству осетинского нартвовского эпоса. В данной работе предлагается обзор антропонимов и их классификация. Имена наиболее известных нартвовских героев поддаются этимологизированию из иранских языков. Рассматриваются варианты патронимных именовании и кумулятивных форм с патронимическим элементом. Свидетельствами исторического опыта общения нартвов с представителями различных народов и его эпического преломления являются антропонимы-ксенонимы. Способы именовании героев не-нартвовского происхождения представлены прямыми и непрямыми номинациями. Женские персонажи не играют первостепенных ролей в сказаниях, называются однократно, в вариантах одного сюжета могут иметь разные имена. Социальное положение женщины не является гарантией её индивидуализации, тем более что практически все героини высокородны. Гендерная асимметрия проявляется также в системности умолчания имён женщин и в малочисленности группы прямого именовании по сравнению с превосходящими по количеству средствами непрямого именовании. Среди гинонимов преобладают андронимы, маритонимы и кумулятивные виды именовании.

Ключевые слова: эпос, осетины, Нарты, ономастика, антропоним, гиноним

ANTHROPONYMS OF THE OSSETIAN NARTS' EPICS

Names of the heroes constitute an important element of the epic narrative tradition, creating the credibility of legends, and the names of the Narts are important for preserving historical and genealogical memory. A number of works by prominent Ossetian and Narts' scholars are devoted to the onomastic space of the Ossetian Narts' epic. This paper offers an overview of anthroponyms and their classification. The names of the most famous Narts' heroes lend themselves to etymologization from the Iranian languages. Variants of patronymic names and cumulative forms with a patronymic element are also considered. Anthroponyms-xenonyms are evidence of the historical experience of communication of the Narts with representatives of various peoples and its epic reflection. Methods of naming of non-Narts' heroes are represented by direct and indirect nominations. Female characters do not play primary roles in legends, they are called once, in versions of the same plot they may have different names. A woman's social position is not a guarantee of her individualization, and almost all heroines are noble. Gender asymmetry also manifests itself in the systematicity of not naming the women and in the small number of the group of direct naming in comparison with the more numerous means of indirect naming. Among gynonyms prevail andronyms, maritonyms and cumulative types of naming.

Key words: epics, Ossetes, Narts, onomastics, anthroponym, gynonym

Дарчиева Мадина В.

*старший научный сотрудник отдела фольклора и литературы
Северо-Осетинский институт гуманитарных и социальных исследований
им. В.И.Абаева (СОИГСИ ВНЦ РАН)
Владикавказ, Россия*

К ВОПРОСУ ОБ ОБРАЗЕ ЧУДЕСНОГО КОНЯ В ОСЕТИНСКИХ «КАДАГАХ О НАРТАХ»

В эпическом фольклоре осетинского народа представляющим интерес мифологическим образом является конь. Многочисленные исследования данного зооморфного образа различного характера (этнографические, археологические лингвистические, этимологические и др.) в осетиноведении подтверждают важность рассматриваемого символа не только в контексте фольклора и художественной культуры, но и для традиционной духовной и мифо-ритуальной жизни этноса. Верховая лошадь в этнокультурной традиции рассмотрена А.Б.Багаевым в специальном исследовании. Им же проанализированы различные наименования пород чудесных лошадей в «Кадагах о Нартах». Гиппологическая лексика в языке осетинского эпоса о Нартах стала предметом исследования Ю.А.Дзиццойты. А вокруг коня «фаты бæх», фигурировавшего в осетинской свадебной традиции, развернулась настоящая дискуссия. Помимо этого, Э.Т.Гутиевой и Э.Б.Сатцаевым рассмотрена этимология лексемы обозначения коня (бæх) в осетинском языке, восходящей к аланскому периоду языка и являющейся развитием иранского протоконя.

Безусловно, можно найти яркие примеры указанного фольклорного образа, например, в сказочной прозе или поговорках, однако не менее значим эпический конь. И осетинские «Кадаги о Нартах» дают наиболее полную картину изучаемого вопроса. Таким образом, специфика жанра диктует некоторую схему рассмотрения зооморфного образа: целесообразным является разбор сюжетов и мотивов, связанных с чудесным конем.

Образ коня-помощника признается фольклористами одним из наиболее древних, сохранивших элементы мифических пластов; он фигурирует большей частью в сюжетах о завоевательных походах нартов, а также о добывании героем невесты. Характерной особенностью последних является наличие коня-советчика. Отдельного внимания заслуживают связь эпического коня с верхним миром и небожителями, а также водным миром Донбеттыров, его огненная и крылатая сущность. В «Нартиаде» частым является мотив добывания чудесного коня эпическим героем, близок ему мотив дарения коня. Следует рассмотреть и сюжет о девушке-воительнице, получающей в наследство отцовского коня. «Кадаги о Нартах» содержат мотив оживленного коня, отличающийся каноничностью.

Madina Darchieva V.

*V.I.Abaev North Ossetian Institute for Humanitarian and
Social Studies of the Vladikavkaz Scientific Centre of RAS
Vladikavkaz, Russia*

TO THE QUESTION ABOUT A WONDERFUL HORSE'S IMAGE IN THE OSSETIAN "NARTA KADAGS"

In the Ossetian epic folklore the horse is an interesting mythological image. Numerous studies of this zoomorphic image of a different nature (ethnographic, archaeological linguistic, etymological, etc.) in Ossetian studies confirm the importance of the symbol under consideration not only in the context of folklore and artistic culture, but also for the traditional spiritual and mytho-ritual life of the ethnos. The riding horse in the ethnocultural tradition is considered by A.B. Bagaev in a special study. He also analyzed the various names of the wonderful horse breeds in the "Kadags about Narts". The hippological vocabulary in the language of the Ossetian epic became the subject of research by Y.A. Dzitstsoyty. And around the horse "faty bæx", which figured in the Ossetian wedding tradition, a real discussion unfolded. In addition, E.T.Gutiyeva and E.B. Sattsaeve considered the etymology of the lexeme for the designation of a horse (бæх) in the Ossetian language, dating back to the Alanian period of the language evolution and being the development of the Iranian proto-root.

Of course, you can find vivid examples of considering folklore image, for example, in fairy-tale prose or proverbs, but the epic horse is no less significant. And the Ossetian "Kadags about Narts" gives the most complete picture of the issue under study. Thus, the specificity of the genre dictates a certain scheme for considering zoomorphic image: it is expedient to analyze the plots and motives associated with the wonderful horse.

The image of the helper horse is recognized by folklorists as one of the most ancient, having preserved elements of mythical layers; he appears mostly in stories about the conquest of the Narts, as well as about the hero getting a bride. A characteristic feature of

the latters is the presence of an advisor horse. The connection of the epic horse with the upper world and the celestials, as well as the water world of the Donbetyrs, its fiery and winged essence deserves special attention. The motive of getting a wonderful horse by epic hero is often for "Nartiade", the motive of giving the horse is close to it. You should also consider the plot about a warrior girl who inherits her father's horse. "Kadags about Narts" contain a liven up horse, distinguished by its canonicity.

მაღხაზ (სოსო) ვახტანგაშვილი

*ასოციირებული პროფესორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
გორი, საქართველო*

კავკასიის გეოპოლიტიკა და ქართულ-ოსური ურთიერთობები XX ს-ის პირველ მეოთხედში

საქართველოს ოდითგანვე უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია გააჩნდა კავკასიის რეგიონში, რაც განაპირობებდა რუსეთის უზარმაზარ ინტერესს, რომელსაც ხსენებული იმპერია და მისი იმპერატორები ჩვენი ქვეყნისადმი გამუდმებით იჩენდნენ. მე-19 საუკუნის დასაწყისში სწორედ საქართველოს გეოპოლიტიკური მდებარეობა აღმოჩნდა მნიშვნელოვანი გარემოება ქვეყნის დამოუკიდებლობის დაკარგვისა. სამწუხაროდ, გეოპოლიტიკური მიმზიდველობა გახდა საქართველოს სახელმწიფოებრივი განვითარების შემაფერხებელი უპირველესი მიზეზი.

Malkhaz (Soso) Vakhtangashvili

Associate Professor

Caucasus International University

Gori, Georgia

GEPOLITIC OF CAUCASIA AND RELATIONSHIPS OF GEORGIA AND OSETIA IN THE FIRST QUARTER OF XX CENTURY

Ever since Georgia has possessed a significant function in the Caucasian region, that is conditioned by enormous interest of Russia and the last one was expressed towards our country by the mentioned Empire and Emperors. At the beginning of the 19th century geopolitical location of Georgia was a significant circumstance for losing independency of the country. Unfortunately, geopolitical priority became a fundamental reason of delaying development of Georgia.

Зайцев Александр Б.

*архитектор-градостроитель,
ФГБУ «ЦНИИП Минстроя России»*

Лазарева Ирина В.

д.т.н.

ФГБУ «ЦНИИП Минстроя России»

Мельникова Галина Л.

канд. геогр. наук, д.э.н.

ФГБУ «ЦНИИП Минстроя России»

Москва, Россия.

КЕРЧЕНСКИЙ ФЕНОМЕН В СИСТЕМЕ ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЙ ДИНАМИКИ ПОСЕЛЕНИЙ: АЛАНЫ

Географическое положение Крыма на северо-востоке зоны простираения Средиземного, Черного и Азовского морей во многом повлияло на становления сети расселения. Не однократно Крымский полуостров становился по существу сухопутным «мостом» между народами Ближнего Востока, Кавказа, Восточно-Европейской равнины. Этому благоприятствовали и особенности строения побережья. На севере полуостров соединяется с материком Перекопским перешейком, который порой суживается до семи километров. Именно через эту «горловину» шли прежде всего кочевые народы, среди которых с V-VII веков д.н.э. упоминаются скифы-представители огромного мира ираноязычных кочевников степей Северного Причерноморья и Предкавказья. Согласно документам Скифия уже в VII веке д.н.э. концентрирует свое влияние на Нижнем Поднепровье и в Крыму. Постепенно кочевники, частично переходя к оседлому образу жизни, воспринимают Эллинскую культуру. Возникает множество новых поселений, в том числе столица Крымской Скифии-Неаполь. Расширение земледелия привело к захвату территорий и к миграции прежних поселенцев, среди которых были и Киммерийцы.

Alexander Zaitsev B.,

Irina Lazareva V.,

Galina Melnikova L.

Moscow, Russia

KERCH PHENOMENON IN THE SYSTEM OF SPATIAL AND TEMPORAL DYNAMICS OF SETTLEMENTS: ALANS

Abstract. One of the fundamental aspects in the development of any state is the arrangement of territory and management of the process of settlement. The socio-economic standard of living and the potential to overcome complex crisis situations with minimal losses largely depend on the quality of territorial development and foresight in managing settlement. The development of the theory and methods of studying urban planning systems at the interface with landscape science is an important scientific task. The development of methods and approaches of territorial planning is particularly relevant when using them for the development of historical regions and border territories. The paper considers a number

of theoretical and practical approaches to the analysis and modeling of socio-cultural processes based on the creation of geoinformation models of spatial and temporal dynamics of settlement. Historical migration is considered as a multi-factor system process in space and time coordinates. The phenomenon of stable civilizational centers on the example of the Kerch Peninsula and its role in the formation of the settlement system is described. One of the unique examples of such regions is the Kerch Peninsula region. The importance of the region in modern geopolitical conditions and its infrastructural backwardness Studying the history of urban development of the Kerch Peninsula as an ancient center at the junction of civilizations, taking into account the current global situation, is an urgent scientific task.

Зангиева Зарема Н.

кандидат педагогических наук, доцент,

Хомерики Магдалина С.

старший преподаватель,

Владикавказский колледж экономики и права,

Владикавказ, Россия

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ, ОБОЗНАЧАЮЩИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ СПОСОБНОСТИ ЧЕЛОВЕКА, В РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Вопрос об интеллекте и интеллектуальных способностях, установление и изучение структуры интеллекта вызывает к себе интерес не только специалистов-психологов, но и педагогов, филологов, физиологов и т.д., исследующих различные его аспекты.

Многовековую историю народов, своеобразие культуры, быта, традиции отражает фонд фразеологизмов – особых структур языка, устойчивых сочетаний слов, в которых одно слово нельзя заменить другим.

Во фразеологизмах запечатлена народная мудрость, ценностная картина мира этноса. Это ценнейший источник сведений о культуре и менталитете народа, так как каждая нация проявляет в них свой характер, привычный образный склад речи. Воздействии этого источника придает языку яркость черт национального характера и тот неповторимый колорит, который отличает один язык от другого.

Мир фразеологии русского и английского языков очень велик и многообразен.

Некоторые языковеды утверждают, что фразеологизмы неперевоимы на другие языки. И действительно, существуют русские фразеологизмы, которым нет аналогов в английском языке: *семи пядей во лбу, без царя в голове, пустозвон* и др.

Исследуя фразеологизмы, в первую очередь, следует говорить об оценочности – качестве, производном от их эмоционального значения. С точки зрения оценочности их можно разделить на фразеологизмы с положительной или отрицательной оценкой. Интеллектуальные свойства личности отражены в первую очередь в оппозиции «умный-дурак». Высокий уровень интеллектуальных способностей противопоставляется умственной ограниченности (*гений – genius, умник – a wise guy; пустомеля – a bag of wind, тугодум – a slow coach*).

Умный человек представлен во фразеологических оборотах как человек, обладающий положительными качествами, у которого: *голова на месте – to have one's head screwed on the right way; умный и находчивый – smart as paint; цепкий ум – a mind like a*

steel trap и т.д. У дурака куриные мозги – *the brain of a pigeon*; мозги как решето – *a memory like a sieve*; ветер в голове – *someone is a feather – brain*.

Присутствие умного человека облегчает жизнь: умный понимает с полуслова – *word is enough to the wise*. О дураках в народе говорят: дураки сами родятся, их не сеют – *fools grow without watering*; дуракам закон не писан – *fools rush in where angels fear to tread*; дураки любят во все вмешиваться – *every fool will be meddling*.

Как в русском, так и в английском языках фразеологизмов, обозначающих понятие «дурак», больше, чем фразеологизмов, обозначающих умного человека. Представление человека на фразеологическом уровне языка зеркально отражает представление умного и дурака на лексическом уровне: дурак, тупой, несообразительный; умный, сообразительный, понятливый.

Zangieva Zarema N.

candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Khomeriki Magdalena S.

Senior Lecturer,
Vladikavkaz College of Economics and Law,
Vladikavkaz, Russia

PHRASEOLOGICAL UNITS DESIGNATING THE INTELLECTUAL ABILITIES OF HUMAN BEINGS IN RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES

The question of intelligence and intellectual abilities, the establishment and study of the structure of intelligence is of interest not only to psychologists, but also to teachers, philologists, physiologists, etc., who study various aspects of it.

The centuries-old history of peoples, the uniqueness of culture, way of life, tradition reflects the fund of phraseological units – special structures of language, stable word combinations in which one word cannot be replaced by another.

The phraseological units capture the folk wisdom, the value picture of the world of the ethnos. This is a valuable source of information about the culture and mentality of the people, since each nation manifests in them its own character, the usual figurative way of speech. The influence of this source gives the language the brightness of the traits of the national character and the unique flavor that distinguishes one language from another.

The world of phraseology of the Russian and English languages is very large and diverse.

Some linguists argue that phraseological units cannot be translated into other languages. And indeed, there are Russian phraseological units that have no analogues in English: *семи пядей во лбу, без царя в голове, пустозвон*, etc.

Exploring phraseological units, first of all, one should talk about evaluativeness – a quality derived from their emotional meaning. From the point of view of evaluativeness, they can be divided into phraseological units with a positive or negative assessment. The intellectual properties of a person are reflected primarily in the "smart-fool" opposition. A high level of intellectual ability is opposed to mental limitation (*гений – genius, умник – a wise guy; пустомеля – a bag of wind, тугодум – a slow coach*).

An intelligent person is presented in phraseological terms as a person with positive qualities, who has: *голова на месте – to have one's head screwed on the right way; умный и находчивый – smart as paint; цепкий ум – a mind like a steel trap*, etc. The fool has *куриные*

мозги – the brain of a pigeon; мозги как решето – a memory like a sieve; ветер в голове – someone is a feather-brain.

The presence of an intelligent person makes life easier: *умный понимает с полуслова – word is enough to the wise*. People say about fools: *дураки сами родятся, их не сеют – fools grow without watering; дуракам закон не писан – fools rush in where angels fear to tread; дураки любят во все вмешиваться – every fool will be meddling*.

Both in Russian and in English there are more phraseological units denoting the concept of "fool" than there are phraseological units denoting an intelligent person. The representation of a person at the phraseological level of the language mirrors the representation of the clever and the fool at the lexical level: a fool, stupid, incompetent; smart, cute, quick-witted.

Зангиев Ибрагим Э.

*магистрант, Северо-Осетинский государственный
университет имени К.Л. Хетагурова,
Владикавказ, Россия*

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ УЧИТЕЛЯ

Главной задачей учителя является организация такой учебной и внеучебной деятельности, при которой у обучающихся сформируется желание и потребность в овладении знаниями, появится мотивация в самостоятельном поиске новой информации и научных сведений. Для решения поставленных задач немаловажную роль играет сформированная организационная культура учителя, его собранность, собственное любопытство к преподаваемой дисциплине, стремление к поиску новых форм и средств подачи знаний.

Цель формирования организационной культуры у учителя – научить его работать более продуктивно, получая от учеников обратную положительную реакцию, научить учеников позитивно мыслить, с интересом относиться к преподаваемому предмету и получать удовлетворение от собственной педагогической деятельности. Важность формирования организационной культуры учителя заключается и в том, что она является мотивирующим фактором, поскольку делает работу учителя осмысленной, приносит дивиденды в виде внимания со стороны администрации.

Организационная культура личности основывается на определенных качествах человека. Среди качеств личности, которые составляют её организационную культуру, можно назвать: позитивную реакцию на лиц, имеющих власть; желание конкурировать; умение убеждать; стремление играть роль неформального лидера; терпимость к рутинной административной работе.

На организационную культуру личности оказывают влияние ее образование, собственные привычки, склонности к чему-либо, ее потребности, наличие интересов, а также профессиональные интересы, этика, нравственное поведение, собственный темперамент и т.д. Важными являются нравственные качества – ответственность, честность и порядочность, обуславливающие организационную культуру личности.

Учитель, у которого сформирована организационная культура, воплощает в собственной деятельности лучшие ценности науки и нормы профессиональной деятельности. Благодаря организационной культуре, он переживает определенные личные и профессиональные успехи, что сказывается на воспитании и учении школьников, и, в целом, на образовательной организации.

Zangiev Ibrahim

North-Ossetian State University
named after K.L. Khetagurov,
student,
Vladikavkaz, Russia

TO THE PROBLEM OF FORMING THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER

The main task of the teacher is the organization of such educational and extracurricular activities, in which students will have a desire and need to master knowledge, there will be motivation in an independent search for new information and scientific information. The formed organizational culture of the teacher, his concentration, his own curiosity for the discipline taught, and the desire to search for new forms and means of supplying mathematical knowledge play an important role in solving the tasks.

The goal of creating an organizational culture for a teacher is to teach him to work more productively, to receive a positive reaction from students, to teach students to think positively, to take interest in the subject, and to receive satisfaction from their own pedagogical activity. The importance of the formation of the organizational culture of the teacher lies in the fact that it is a motivating factor, since it makes the work of the teacher meaningful, brings dividends in the form of attention from the administration.

The organizational culture of a person is based on certain qualities of a person. Among the personality traits that make up its organizational culture are the following: a positive reaction to those in power; desire to compete; ability to convince; desire to play the role of an informal leader; tolerance for routine administrative work.

The person's organizational culture is influenced by his education, his own habits, inclinations to something, his needs, interests, as well as professional interests, ethics, moral behavior, his own temperament, etc. Moral qualities are important – responsibility, honesty and decency, conditioning the organizational cultures of the individual.

A teacher whose organizational culture is formed embodies the best values of science and the norms of professional activity in his own activities. Thanks to the organizational culture, he is experiencing certain personal and professional successes, which affects the education and teaching of schoolchildren, and, in general, the educational organization.

თამაზ ზიგეი-პოპიაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
თბილისი, საქართველო

ნართების თქმულებები ბავშვებისათვის - გერმანული თარგმანი

2020 წელს გერმანულ ენაზე ითარგმნა და გამოიცა ნართების ეპოსი ბავშვებისათვის. მთარგმნელი ნინა ზიგერი. გერმანული გამოცემის რედაქტორი - იულია დენგი.

ნართების ეპოსი ბავშვებისათვის რამდენიმე წლის წინ გამოიცა. ეს არის ადაპტირებული გამოცემა, რომელიც შეადგინა ნაირა ბეჟიევა. წიგნი გამოიცა ევროკავშირისა და გაეროს განვითარების ერთობლივი პროგრამის ფარგლებში და მას მრავალმხრივი მნიშვნელობა აქვს. ეს წიგნი წარმოადგენს როგორც ნართების ეპოსის პოპულარიზაცი-

ის, ისე ახალგაზრდა მკითხველებისათვის ამ ეპოსის გაცნობის შესაძლებლობას. ამასთან, წიგნს აქვს სამშვიდობო მისია და დანიშნულებაც.

გერმანულ ენაზე საბავშვო ნართების გამოცემას კიდევ უფრო დიდი საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს. წიგნში წარმოდგენილია ნართების ეპოსის ცნობილი გმირების: სოსლანის, სათანას, სირდონის, ურუზმაგის, აცამაზის, აგუნდასა და სხვათა თავგადასავლები და ამბები, რომლებიც ბავშვებისათვის გასაგებ, მარტივ ენაზეა მოთხრობილი.

მოხსენებაში ვისაუბრებთ საბავშვო ნართების გერმანულენოვან გამოცემაზე. ყურადღებას გავამახვილებთ თარგმანისა და ორიგინალის საკითხებზე, ასევე, თარგმანის ისტორიულ, კულტურულ მნიშვნელობაზე.

Tamar Sieger-Popiashvili

*St. Andrew's Georgian University
Tbilisi, Georgia*

NART EPIC FOR CHILDREN – GERMAN TRANSLATION

The Nart Epic is the spiritual treasure of the Ossetian people. The Nart heroes are characterized by bravery, heroic spirit, universal ideals and extremely great philanthropy. That is why these legends have been translated into many languages and published many times. The epic of Narts has been translated into Georgian, Russian, German, English, French and other languages.

The Nart Epic was introduced to German readers in the 18th century through various excerpts or separate heroic adventures.

In 2020, the Nart Epic for Children was translated into German and published. The Translator was Nina Sieger and the editor of the German edition was Julia Deng.

The Nart epic for children was published in Georgian several years ago. This is an adapted edition compiled by Naira Bepievi. The book was published within the framework of the EU-UN Joint Development Program ("COBERM") and it is noteworthy for many reasons. This book is a way to popularize the Nart epic as well as young readers to get to know with this epic. In addition to its educational purpose, the book also has a peace mission and purpose.

Publishing Nart Epic for Children in German has even greater international significance. The book presents the adventures and stories of the famous heroes of the narrative epic: Soslan, Shatana, Sirdon, Uruzmag, Atsamaz, Agunda and others, which are told in simple language, understandable to children.

The present paper discusses different editions of the Nart Epic for Children, with the main focus being paid at the latest German edition. The paper deals with the issues and difficulties of the translation and the original, as well as the historical and cultural significance of the translation.

Тадтаева Анжелика В.

*канд. пед. наук, доцент кафедры «Общественные науки»,
Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации,
Владикавказ, Россия*

ПРОБЛЕМЫ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ СОЦИУМЕ

Нельзя пренебрегать актуальностью межкультурной коммуникации, а тем более глобализации в целом. Эти явления происходят в данный момент, и они касаются непосредственно будущего стран и целых народов. Цель данного исследования заключается в том, чтобы изучить вопрос, касающийся влияния процесса глобализации на современную культуру, взаимодействия людей в процессе межкультурной коммуникации.

Для достижения поставленной цели использованы общетеоретические методы. Результатом этого исследования является подтверждение факта, касающегося знания социокультурного коммуникативного кода.

Говоря о межкультурной коммуникации в профессиональном общении и о проблемах, связанных с ней, мы можем представить себе, и то, что это может иметь отношение к различным видам и формам взаимодействия. Но любое взаимодействие связано с различными проблемами и вопросами. Чем больше развивается человеческая культура, тем сложнее и разнообразнее проблемы, связанные с ней. Иногда людям кажется сложной и их обыденная реальность, которая может пугать их своей неопределенностью и трудностями в повседневном взаимодействии. Порой это может быть стресс и беспокойство дома и на работе, вызванные непониманием тех или иных культурных особенностей. Необходимо отметить, что существует общая тенденция к упрощению и обеднению доминирующих мировых культур Европы, Америки, Азии и России в настоящее время [2].

Современный портрет разнообразия культур приобретает неопределенный вид. Под социокультурной компетенцией подразумевается некоторая ориентация в языке, культуре, национальности, религии в их естественное желание увеличить это разнообразие, выяснить специализацию культурной интеграции, характер глобализации и т. д.

Как происходит применение социокультурного коммуникативного кода?

Совокупное влияние коммуникативного кода в процессе коммуникации трактуется как национальные коммуникативные особенности или национально-культурная специфика какого-либо народа. Высшим уровнем компетентности в сфере межкультурной коммуникации считается способность свободно переходить на соответствующий коммуникативный режим (переключение режима). При отсутствии такой компетентности (или зная лишь язык) представители разных этносов чаще всего общаются с носителями иной культуры и оценивают их на основе собственных национальных норм, что особенно затрудняет коммуникацию между представителями разных культурных сфер. Все это усиливает внимание к проблемам общения, главным условием эффективности которых является взаимопонимание, диалог культур, терпимость, толерантность и уважение к культуре партнеров по коммуникации, их идеалам и ценностям.

Итак, межкультурная коммуникация имеет ярко выраженную прикладную направленность и область ее применения безгранична и многообразна, будучи актуальной практически для всех сфер жизнедеятельности человека.

PROBLEMS OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN MODERN SOCIETY

The relevance of cross-cultural communication, and even more so of globalization in General, should not be ignored. These phenomena are happening at the moment, and they directly concern the future of countries and entire peoples. The purpose of this study is to study the impact of the globalization process on modern culture, the interaction of people in the process of intercultural communication.

General theoretical methods were used to achieve this goal. The result of this research is a confirmation of the fact concerning the knowledge of the socio-cultural communication code.

When we talk about cross-cultural communication in professional communication and the problems associated with it, we can also imagine that this may relate to various types and forms of interaction. But any interaction is associated with various problems and questions. The more human culture develops, the more complex and diverse problems are associated with it. Sometimes people find their everyday reality difficult, which can frighten them with its uncertainty and difficulties in everyday interaction. Sometimes it can be stress and anxiety at home and at work, caused by a lack of understanding of certain cultural characteristics. It should be noted that there is a general tendency to simplify and impoverish the dominant world cultures of Europe, America, Asia and Russia at the present time.

A contemporary portrait of the diversity of cultures will have an indeterminate form. Sociocultural competence refers to a certain orientation in language, culture, nationality, religion in their natural desire to increase this diversity, to find out the specialization of cultural integration, the nature of globalization, etc.

How is the application of socio-cultural communicative code?

The cumulative influence of the communicative code in the process of communication is interpreted as national communicative features or national-cultural specifics of a nation. The highest level of competence in the field of intercultural communication is the ability of freely switch to the appropriate communication mode (mode switching). In the absence of such competence (or knowing only the language), representatives of different ethnic groups most often communicate with native speakers of a different culture and evaluate them on the basis of their own national norms, which makes communication between representatives of different cultural spheres especially difficult. It increases attention to communication problems, the main condition for the effectiveness of which is mutual understanding, dialogue of cultures, tolerance and respect for the culture of communication partners, their ideals and values.

So, cross-cultural communication has a pronounced applied orientation and its scope is limitless and diverse, being relevant for almost all spheres of human life.

Тертерян Ашхен Г.

*студентка 4-го курса
факультета архитектуры МГАХИ им. В.И. Сурикова.*

Бесолов Владимир Б.

*архитектуровед-ориенталист (иранист, кавказовед, арменист) и
византолог, профессор IAA и член-корреспондент МААМ, советник РААСН,
Почетный архитектор Российской Федерации,
Владикавказ, Россия*

АРХИТЕКТУРНЫЙ КОМПЛЕКС КОНГРЕСС-ЦЕНТРА И НАЦИОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО ЦЕНТРА ИМ. К. Л. ХЕТАГУРОВА

Ключевые слова: Республика Северная Осетия-Алания, город Владикавказ, река Терек, архитектура, комплекс, градостроительство, ансамбль, дизайн, ландшафт, климат, население, горожане, культура, конгресс-центр, национальный культурный центр.

Аннотация: Архитектура комплекса Конгресс-центра и Национального культурного центра им. К.Л. Хетагурова должна соответствовать историческому и культурному контексту города Владикавказ, выражать культуру народа, его прошлое и настоящее, и только тогда экстерьеры и интерьеры здания станут свидетелями этнической, национальной культуры.

Архитектура Конгресс-центра характеризуется использованием пространственных конструктивных систем, формообразующих прототипов древней архитектуры ираноязычных племен и осетинского народа Центрального Кавказа, колористических отделочных материалов, художественного образа и эстетической выразительности с целью формирования современной национальной архитектуры. Главным фасадом здание будет ориентирован на реку Терек. В идеально благоустроенном партере перед фасадом здания предусмотрено создать Аллею им. Коста Хетагурова, а также устроить каскадный фонтанный комплекс – первый в городе и республике. Кроме того, две чаши из Нартского эпоса, соединенные тремя переливами с рекой Терек, будут улучшать микроклимат и освежать воздух. Такими творческими методами будет достигнута полная гармония здания и ландшафта с открывающимся видом на реку Терек.

Ради обустройства комплекса Конгресс-центра и Национального культурного центра им. К.Л. Хетагурова следует умело использовать сложный рельеф территории, при необходимости снести некоторые частные дома и иные строения, т.е. предстоит расчистить общественную территорию площадью 7-9 гектаров. Обязательно следует учесть и предусмотреть двурядную стоянку для автомобилей: подземную на 200 и наземную на 300 машино-мест.

Общая площадь комплекса Конгресс-центра и Национального культурного центра им. К.Л. Хетагурова составляет почти 166 000 м². По проекту комплекс зданий должен состоять: два концертных зала на 2000 и 800 мест, три конференц-зала (большой на 600 мест, малый на 200 места и овальный на 70 мест), библиотека, музейно-выставочный комплекс, много больших помещений будет отведено под занятия музыкой, танцами, балетом и художественной гимнастикой, искусством архитектуры и градостроительства, изобразительным искусством, декоративно-прикладным искусством, дизайном, а также предусмотрено открыть кафе, бар и ресторан национальной кухни (на 220 мест), зимний сад, торговый центр (на 800-1000 посетителей).

На каждом этаже будут размещены гардероб, служебные помещения, пресс-центр, кабинеты врача и процедурная фельдшера, различного профиля учителей, наставников и тренеров, также предусмотрены помещения культурно-досугового, хозяйственно-бытового и санитарно-гигиенического назначения.

Разумеется, для возведения крупного знакового объекта заказчиком строительства должно выступить Правительство, а субзаказчиками – разного профиля Министерства Республики Северная Осетия-Алания. Генподрядчик: самый образцовый строительно-монтажный трест РСО-Алания. Период строительства: август 2021 – октябрь 2023 годы.

Terteryan Ashhen G.

*4rd year student
Faculty of Architecture MGAHI by V.I. Surikov.*

Bessolov Vladimir B.

*Professor and Corresponding Member of MAAM,
Advisor to the Russian Academy of Architecture and Building Sciences,
Honorary Architect of the Russian Federation,
Vladikavkaz. Russia*

ARCHITECTURAL COMPLEX OF THE CONGRESS CENTER AND THE NATIONAL CULTURAL CENTER NAMED after K. L. KHETAGUROV

Keywords: Republic of North Ossetia-Alania, Vladikavkaz, Terek river, architecture, complex, urban planning, ensemble, design, landscape, climate, population, citizens, culture, Congress center, national cultural center.

Abstract:: the Architecture of the complex of the Congress center and The national cultural center named after K. L. Khetagurov should correspond to the historical and cultural context of the Vladikavkaz, express the culture of people, its past and present, and only then the exteriors and interiors of the building become witnesses of ethnic and national culture.

The architecture of the Congress center is characterized by using a spatial structural systems, formative prototypes of the ancient architecture of the Iranian-speaking tribes and the Ossetian people of the Central Caucasus, coloristic finishing materials, artistic image and aesthetic expressiveness in order to form a modern national architecture. The main facade of the building will be oriented to the Terek river. In a perfectly landscaped parterre in front of the building's facade, it is planned to create an Alley named after them. Kosta Khetagurova, as well as arrange a cascade fountain complex – the first in the town and the Republic. In addition, two bowls from the Nart epic, connected by three overflows with the Terek river, will improve the microclimate and freshen the air. Such creative methods will achieve complete harmony of the building and landscape with a view of the Terek river.

For arrangement of the complex, the Congress centre and the National cultural centre. K. L. Khetagurov should skillfully use complex relief of the area, if necessary to demolish houses and other constructions, i.e. have clear public area of 7.9 hectares. Be sure to take into account and provide a two-tier Parking lot for cars: underground for 200 and ground for 300 Parking spaces.

The total area of the complex of the Congress center and the national cultural center named after K. L. Khetagurov is almost 166,000 m². Under the project the complex of build-

dings should consist of: two concert halls in 2000 and 800 seats, three conference rooms (large seats for 600, small 200 seat and oval 70 seats), library, Museum and exhibition complex, a lot of large spaces will be reserved for music lessons, dance, ballet and rhythmic gymnastics, art, architecture and urban planning, fine art, decorative art, design, and also to open a café, a bar and a national cuisine restaurant (220 seats), winter garden, shopping center (at 800-1000 visitors).

Each floor will house a cloakroom, office space, a press center, doctor's offices and a medical assistant's treatment room, various types of teachers, mentors and trainers, as well as cultural and leisure, household and sanitary facilities.

Of course, For the construction of a major landmark object, the government must act as the construction customer, and the ministries of the Republic of North Ossetia – Alania must act as sub-customers of various profiles. General contractor: the most exemplary construction and installation trust of RSO-Alania. Construction period: August 2021-October 2023.

Тилакаева Хасбат О.

*аспирант, Институт истории, археологии и этнографии
Дагестанского федерального исследовательского центра РАН*

Муртазалиев Магомед М.

*Региональная общественная организация
«Аварская культурно-национальная автономия,
Махачкала, Россия*

РЯЖЕННЫЕ В КАЛЕНДАРНЫХ ПРАЗДНИКАХ И ОБРЯДАХ ГРУЗИН, ОСЕТИН И АВАРЦЕВ ДАГЕСТАНА: ОБЩЕЕ И ОСОБЕННОЕ

Ключевые слова: календарные праздники и обряды, Кавказ, ряженые, грузины, осетины, аварцы Дагестана.

Аннотация: Важное место в обрядовой культуре народов Кавказа занимали ряженые. Они принимали участие в большинстве календарных, аграрных, семейно-бытовых и общественно-бытовых праздниках и обрядах.

1. У грузин главным персонажем весеннего аграрного праздника возрождения природы *Берикаоба* был ряженный в зооморфной маске (в основном в облике козла), олицетворявший божество плодородия. Участники праздника также рядились в козьи или овечьи шкуры, привязывали копыта и рога, красили лицо в черный цвет или надевали черную войлочную маску.

2. У осетин маски ряженных – *арс* («медведь»), *саг* («олень»), *сагъ* («коза») – зафиксированы в новогоднем праздничном цикле *Ногбон*, в весеннем празднике *Балдаран*, в осеннем празднике в честь *Уастырджи*. Маски изготавливались из различных кусков войлока, а также выделанных шкур диких и домашних животных.

3. У аварцев персонажами праздников первой борозды *Оц бай* («Запряжение быка») и первого дня зимы *Хасел члун сордо* («Ночь наступления зимы») были ряженые – *бац* («волк»), *ци* («медведь»), *бацлил тлагъур* («волчья шапка»), *цидул тлагъур* («медвежья шапка»), *деглен* («козел»). Ряженный надевал на голову лохматую папаху, а на лицо – тряпичную или войлочную маску с прорезями для глаз, рта и носа. В некоторых случаях лицо ряженого чернилось сажей. Он был одет в шубу, вывернутую мехом наружу. Сзади к одежде пришивали хвост, наподобие волчьего. Обязательными атрибутами ряженого были палка и привешенные к поясу мешочки с мукой и золой, которыми они бросались в детей.

Таким образом, названия ряженных в календарной обрядности кавказцев имеют общую генетическую природу, восходящую к ранним формам религии – тотемизму, промысловому культу, золатрии, культу плодородия.

**Khasbat Tilakaev,
Magomed Murtazaliev**
Makhachkala, Russia

MUMMERS IN CALENDAR HOLIDAYS AND RITES OF THE GEORGIANS, OSSETIANS AND AVARS OF DAGESTAN: COMMON AND SPECIFIC ELEMENTS

Key words: calendar holidays and ceremonies, Caucasus, mummers, Georgians, Ossetians, Avars of Dagestan.

Abstract: Mummers occupied an important place in the ritual culture of the peoples of the Caucasus. They took part in most of the calendar, agricultural, family and household and social events and ceremonies.

1. Among the Georgians, the main character of the spring agrarian holiday of the revival of nature, Berikaoba, was a mummer in a zoomorphic mask (mainly in the guise of a goat), who personified the deity of fertility. The participants of the festival also dressed up in goat or sheep skins, tied hooves and horns, painted their faces black or wore a black felt mask.

2. Among the Ossetians, mummer masks such as ars ("bear"), sag ("deer"), sag' ("goat") have been recorded in the Nogbon new year festive cycle, in the spring holiday Baldaran, in the autumn holiday in honor of Uastyrdzha. Masks were made from various pieces of felt, as well as dressed skins of wild and domestic animals.

3. Among the Avars, the characters of the holidays of the first furrow Ots bai ("Harnessing the bull") and the first day of winter Hasel chun sordo ("Night of the onset of winter") were the following mummers: bats ("wolf"), tsi ("bear"), batsil tagur ("wolf's hat"), tsidul mlagur ("bear's hat"), degen ("goat"). The mummer put on a shaggy hat on his head, and a rag or felt mask with slits for the eyes, mouth and nose on his face. In some cases, the face of the mummer was blackened with soot. He was dressed in a fur coat turned out with fur. A tail was sewn to the back, resembling a wolf one. The obligatory attributes of a mummer were a stick and sacks with flour and ash, hung to the belt, which they threw at children.

Thus, the names of the mummers in the calendar rituals of the Caucasians have a common genetic nature, which goes back to the early forms of religion - totemism, trade cult, zoolatry, and the cult of fertility.

Ибрагимова Патимат А.

*к.и.н., доцент,
Дагестанский государственный университет,
Махачкала, Россия*

ЗЕМЕЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬ В ПИСЬМАХ ШАМИЛЯ

Земельная собственность в имамате претерпела серьезные изменения. В новую форму земельной собственности байт ал-мала, поступали земли наказанных крестьян, умерших людей, не оставивших наследников, бежавших или пропавших без вести, изгнанных, казненных предателей и т. д.

Возникшая в имамате особая форма земельной собственности – байт ал-мал, главным источником которой были бывшие ханско-бекские земли, стала собственностью казны имамата. Сохранились также земли-заповедники, на которых нельзя было косить сено, рубить дрова, пасти скот. К примеру, Шамиль в письме к наибу Фатали от 27 мая 1852 г. пишет, что жители Козолок обратились к нему с просьбой: «К нам многократно поступали жалобы жителей Козолок на то, что их частные земельные участки и общественные угодья (харим) смешаны с частными земельными участками и общественными угодьями твоих людей. Они просят передать их под твою власть согласно их решению. Мы ответили на их просьбу согласием и повелеваем тебе, чтобы ты смотрел за ними и вел среди них дела шариата и Низама». Из байт ал-мальских земель выделялись также земли особо отличившимся в боях воинам, часть казенных земель использовалась для строительства военных объектов. Эти земли использовались в военных целях. К примеру, письмо Шамиля к Инковхаджи от 29 мая 1850 г., где он обращается к нему с просьбой возместить жителям Чоха пахотные земли из казны: «Я прошу тебя... поля и поместья, которые мы повредили, сооружая оборонительные укрепления во владениях наших чохских братьев, возмести пахотными землями казны и поместьями на холме Микаила, холме Алимаммата или в других местах. Возмести им их, ибо у Аллаха всему утраченному – возмещение и всему минувшему – замена».

Шамиль настаивал на том, чтобы местные власти следили за тем как используется земля сельчанами, а если возникали проблемы по земельным вопросам, при необходимости решал эти споры под непосредственным своим руководством. Стимулируя тем, самым кто проявлял желание возделывать и работать на земле.

Patimat Ibragimova A.

*Ph. D., associate Professor,
Dagestan state University,
Makhachkala, Russia*

LAND OWNERSHIP IN SHAMIL'S LETTERS

Land ownership in the Imamate has undergone major changes. The new form of land ownership byte al-mala included the lands of punished peasants, dead people who did not leave heirs, fled or disappeared, expelled, executed traitors, etc.

A special form of land ownership that arose in the imamat - bayt al-mal, the main source of which was the former khan-bek lands, became the property of the imamat's treasury. There are also preserved reserve lands on which it was impossible to mow hay, chop wood, graze cattle. For example, in a letter to Naib Fatali dated May 27, 1852, Shamil writes that the inhabitants of Kozolok turned to him with a request: "We have repeatedly received complaints from the inhabitants of Kozolok that their private land plots and public lands (harim) are mixed with private land and public land of your people. They ask to transfer them under your authority according to their decision. We answered their request with consent and command you to look after them and conduct the affairs of Sharia and Nizam among them. "Of the bytes of the Al-Mala lands, lands were also allocated to soldiers who distinguished themselves in battles, part of the state lands was used for the construction of military facilities. These lands were used for military purposes. For example, Shamil's letter to Inkovkhadzhi dated May 29, 1850, where he turns to him with a request to reimburse the

inhabitants of Chokh for arable land from the treasury: "I ask you ... the fields and estates that we damaged by constructing defensive fortifications in the possessions of our Chokh brothers , reimburse the arable land of the treasury and estates on Mikail Hill, Alimammata Hill or elsewhere. Reimburse them for them, for with Allah everything lost is compensation and everything that is past is a replacement. "

Shamil insisted that local authorities monitor how the land is used by villagers, and if problems arose on land issues, if necessary, resolve these disputes under his direct leadership. By stimulating those who showed a desire to cultivate and work on the land.

Кайтова Ирина А.

*доцент, СОГУ
Владикавказ, Россия*

СПЕЦИФИКА ФОЛЬКЛОР А ОСЕТИН В ЭПОХУ ФЕОДАЛИЗМА

Осетинский фольклор связан с общественно-философским, с социально-политическим сознанием народа. И поэтому велика его роль в структуре общественного сознания.

В фольклоре отразились мечты, чаяния и стремления народа.

Фольклор имеет большое историко-познавательное и идейно-воспитательное значение.

Фольклор отражает воззрения народа на природу, общество и человека.

Фольклор занимает важное место в духовной культуре осетинского общества.

В фольклоре выражена оценка событий, отношение народа к Родине, к морали, к жизни.

Irina Kaitova A.

Vladikavkaz, Russia

SPECIFICITY OF OSSETIC FOLKLORE IN THE FEUDALISM

Ossetic folklore is associated with the social and philosophical, with the social and political consciousness of the people and therefore its role in the structure of public consciousness is great.

The folklore reflected the dreams, aspirations and aspirations of the people.

Folklore is of great historical, cognitive and ideological and educational value.

Folklore reflects the views of the people on nature, society and man.

Folklore occupies an important place in the spiritual culture of the Ossetian society.

The folklore expresses the assessment of events, the attitude of the people to the Motherland, to morality, to life.

Капанова Аминат И.

старший научный сотрудник,
Карачаево-Черкесский институт гуманитарных
исследований Отдел фольклора народов КЧР
Черкесск, Россия

**ИЗ ИСТОРИИ СОБИРАНИЯ НОГАЙСКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК
С УЧЕТОМ МЕТОДА И ОПЫТА ГРУЗИНСКИХ УЧЕНЫХ-ФОЛЬКЛОРИСТОВ
(СЕРЕДИНА XIX ВЕКА – 1930-Е ГОДЫ)**

Ключевые слова: ногайцы, грузины, культура, фольклор, сказка, жанр, собиратели, методология, память, хранение, народное творчество, научное исследование, традиция.

Аннотация: Современное состояние и степень изученности ногайских народных сказок закономерно входят в круг научных проблем отечественной фольклористики. Проблемы истоков изучения народных сказок прослеживают и отображают процесс формирования мировоззрения и мироощущения народа как этноса. Чтобы скольконибудь обстоятельно рассмотреть кардинальные проблемы характера развития народного поэтического творчества ногайцев, мной поставлена цель: привлечь необходимые материалы и исследования по состоянию фольклорных традиций и отдельных ее жанров, раскрыть их суть и смысловое значение.

С этой целью автор обратился к учету опыта и научных достижений грузинских фольклористов, а также к осмыслению успехов в методологии собирания и фиксации сказок в процессе проведения фольклорных экспедиций. Нельзя не отметить блестящее наследие грузинских ученых-фольклористов: К.А. Сихарулидзе, М.Я. Чиковани, Е.Б. Вирсаладзе, Д.А. Рухадзе, Т.А. Очиаури и др.

К числу ученых дореволюционной России, занимавшихся собиранием и изучением ногайского фольклора, следует отнести: А. Ходзько, Ч. Валиханова, А. Рудановского, А. Архипова, М. Османова, Н. Семёнова, В. Радлова, Г. Ананьева, П. Фалева.

Большое число записей образцов устного народного творчества ногайцев /преимущественно сказки, были и предания/ сделано в 1850-1852 гг. А. Архиповым. За эти годы он опубликовал в газете «Кавказ» и в журнале «Москвитянин» ногайские сказания «Райма», сказку «Курица, петух и золотые яйца», рассказ «Подстреленный орёл», предание «Золотая пуля» в переводе на русский язык и в литературной обработке. К сожалению, тексты на ногайском языке отсутствуют.

В 1853 г. у крымских ногайцев Домбровский (инициалы отсутствуют) записал предание «Кара-кады» («Черный кадий»). Русский перевод этого предания опубликован в 1853 г. в журнале «Москвитянин» (№ 2).

В 1893 г. заведующий сельским училищем ногайского аула Мансуровского /ныне аул Эркин – Халк, КЧР/. М. Алейников в своей статье «Поверье ногайцев» приводит отрывок нового варианта эпоса «Эдиге». Содержание отрывка – описание заблудившегося в лесу охотника Кутлукая, его встречи ночью с албаслы (лесной женщиной) и ее мужем, убийство мужа албаслы и женитьба Кутлукая на ней, рождение Эдиге и его героическое детство.

В 10-20-х годах XX века собиранием и изучением ногайского фольклора занимался один из крупных тюркологов России – профессор П.А. Фалёв. В основном особое вни-

мание уделялась эпическим сказаниям, но из числа собранных материалов, он опубликовал сказку «Об Ак-Кобеке».

Как видим, выполненные в дореволюционный период и довоенные годы полевые записи и последующие их публикации, всецело зафиксировали важнейшие памятники ногойского фольклора и, причем, в переводе на русский язык. Именно в этом состоит их непреходящая ценность и научная значимость для исследователей современного времени.

Однако, как ни досадно, дореволюционные и довоенные публикации, безусловно, не дают достаточно полного представления о ногойском фольклоре в целом, но, в то же время, являются бесценным материалом для продолжения дальнейших научных исследований современными и будущими учеными, специалистами по фольклористике. На современном этапе научной деятельности, важно понять, осмыслить и признать важнейший вклад ученых-фольклористов в мировую комплексную науку - ногаеведение.

Aminat Kaplanova I.

*Ph.D., Associate Professor
Cherkessk, Russia*

FROM THE HISTORY OF COLLECTING NOGAI FOLK TALES TAKING INTO ACCOUNT THE EXPERIENCE OF GEORGIAN FOLKLORISTS

Keywords: Nogais, Georgians, culture, folklore, fairy tale, genre, collectors, methodology, memory, storage, folk art, scientific research, tradition.

Abstract: The current state and degree of study of Nogai folk tales are naturally included in the range of scientific problems of national folklorist. The problems of the origins of the study of folk tales trace and reflect the process of forming the worldview and attitude of the people as an ethnicity. In order to thoroughly consider the cardinal problems of the nature of the development of folk poetic creativity of the Nogais, I set a goal: to attract the necessary materials and research on the state of folklore traditions and its individual genres, to reveal their essence and meaning.

To this end, the author turned to taking into account the experience and scientific achievements of Georgian folklorists, as well as to understanding the successes in the methodology of collecting and fixing fairy tales in the process of folklore expeditions. It is impossible not to note the brilliant heritage of Georgian folklorist scholars: K.A. Sikharulidze, M.Y. Chikovani, E.B. Virsaladze, D.A. Ruhadze, T.A. Ochiauri, etc.

Among the scientists of pre-revolutionary Russia, who were engaged in collecting and studying Nogai folklore, should include: A. Khodzko, C. Valikhanova, A. Rudanovsky, A. Arhipov, M. Osmanov, N. Semyonov, V. Radlov, G. Ananyev, P. Faleva.

A large number of records of samples of oral folk art of the Nogais /mostly fairy tales, were made in 1850-1852 by A. A. Arhipov. Over the years, he has published in the Caucasian newspaper and in the Moscow magazine the Nogai tales of Raima, the fairy tale "Chicken, Rooster and Golden Eggs", the story "The Shot Eagle", the legend of "Golden Bullet" in translation into Russian and in literary processing. Unfortunately, there are no texts in Nogai.

Киргуева Фатима Х.

*доктор педагогических наук, профессор,
Северо-Осетинский государственный
университет имени Коста Левановича Хетагурова,
Владикавказ, Россия
Чеченский государственный университет,
Грозный, Россия*

ВОСПИТАНИЕ МЕЖЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ В ПОДРОСТКОВОЙ СРЕДЕ

Формирование межэтнической толерантности в подростковом возрасте происходит в среде, обладающей своей *субкультурой*.

Субкультура подростковой среды – это особое явление социального мира, имеющее социальный и личностный аспекты: 1) источник информации; 2) межличностное общение; 3) эмоциональные контакты.

В этот период растут цинизм, грубость, жестокость, агрессивность, нравственная распушенность. С наибольшей жестокостью проявляется нетерпимость к людям другой национальности, культуры, образа жизни, верований, привычек. Преодоление этого негатива возможно лишь в целенаправленной, систематической и системной работе по внедрению в подростковую среду норм культуры *межэтнических отношений и толерантности* – как позитивной социально-психологической установки.

Исходя из сказанного, ведущая идея воспитания межэтнической толерантности подростков должна, на наш взгляд, состоять в следующем:

- 1) создание ситуаций успеха в наиболее значимых видах деятельности, создающих возможность позитивного самоутверждения в межэтнических отношениях;
- 2) формирование культуры межэтнических отношений как ценностной установки;
- 3) предупреждение отклонений в межличностных отношениях и нравственном развитии.

Непременной частью процесса воспитания межэтнической толерантности должна стать индивидуальная воспитательная работа, осуществляемая на основе принципов: субъектности, равенства, принятия, индивидуализации, деятельности.

Таким образом, воспитание межэтнической толерантности в подростковой среде предстает как многоплановая система, а в условиях современной школы – как приоритетная задача.

Fatima Kirgueva

*North-Ossetian State University named
after Kosta Levanovich Khetagurov,
Vladikavkaz, Russia
Chechen State University,
Grozny, Russian Federation*

EDUCATION OF INTERETHNIC TOLERANCE IN ADOLESCENTS

The formation of interethnic tolerance in adolescence occurs in an environment with its own subculture.

The subculture of the adolescent environment is a special phenomenon of the social world, which has social and personal aspects: 1) a source of information; 2) interpersonal communication; 3) emotional contacts.

During this period, cynicism, rudeness, cruelty, aggressiveness, and moral licentiousness grow. Intolerance towards people of a different nationality, culture, lifestyle, beliefs and habits is manifested with the greatest cruelty. Overcoming this negative is possible

only in purposeful, systematic and systematic work to introduce into the adolescent environment the norms of the culture of interethnic relations and tolerance – as a positive socio-psychological attitude.

Based on the foregoing, the leading idea of educating interethnic tolerance in adolescents should, in our opinion, be as follows:

- 1) creating situations of success in the most significant types of activity that create the possibility of positive self-affirmation in interethnic relations;
- 2) the formation of a culture of interethnic relations as a value setting;
- 3) prevention of deviations in interpersonal relationships and moral development.

An indispensable part of the process of educating interethnic tolerance should be individual educational work carried out on the basis of the principles: subjectivity, equality, acceptance, individualization, activity.

Thus, the education of interethnic tolerance in adolescents appears as a multifaceted system, and in the conditions of a modern school – as a priority task.

მაჩიამ კობეხიძე

*პროფესორი
გოჩის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი
გოჩი, საქართველო*

მსაზღვრელ-საზღვრულიანი ტოპონიმების წარმოება ფრონეს ხეობის ქართულში

ფრონეს ხეობა მდებარეობს შუა ქართლში, მტკვრის მარცხენა მხარეზე, მოიცავს დვანის წყალს, ალის წყალს, ფცის წყალსა და სურამის წყალს. ისტორიული ტერმინის შესაბამისად ამ მდინარეებს დღესაც მოსახლეობა უწოდებს ფრონეს. დვანის წყლისა და ფცის წყლის სოფლების მეტყველება მიეკუთვნება შიდაქართლურს, ხოლო ალისწყლისა და სურამის წყლის სოფლების მეტყველება მიეკუთვნება -დასავლურ ქართლურს.

ფრონეს ხეობის ტოპონიმები შინაარსისა და წარმოების მიხედვით მრავალფეროვანია, დადასტურებული სიტყვანარმოების საშუალებები მსგავსია ქართული სალიტერატურო ენისა და ქართული ენის სხვა დიალექტებისა.

ფრონეს ხეობის ტოპონიმიაში გვხვდება, როგორც სუბსტანტიურ მსაზღვრელიანი, ისე ატრიბუტულ მსაზღვრელიანი ტოპონიმები, სადაც კომპოზიტის შემადგენელ ნაწილად დასტურდება გვარ-სახელი, სოფლის სახელი, მდინარის სახელი, დღე, ჭალა, ხევი, ჭაობი, მცენარე, ფრინველი ან ცხოველი.

სუბსტანტიურ მსაზღვრელად გვხვდება : 1. **გვარ-სახელი:** აბელის სათივე (არადეთში), არონასახო (სახნავ-სათესი ადგილი ფცაში), ახალკაცციანთ უბანი (ადგილი სოფელ დვანში), ბაგრატიონის ნასახლარი (ადგილი სოფელ ფცაში), ბარბაქაძის ნასახლარი (ადგილი, ნამოსახლარი რბონაში), ბაკანაღელე (ქინძათში), ბადრიანთწყარო (ავლევიში), გიასმორევი (დირბში), გოგიტაშვილების წყარო (ქვიშხეთში).... 2. **სოფლის სახელი:** აბანოსწყალი, იგივეა რაც აბანოსფრონე. აბანო(ს)ღელე (ხევი ნრომში), აბისისგზა (გზა ტკოცაში), ავალიშვილებისწყარო (ბრეთში), ავლევისციხე (სოფელ ავლევიში), ალისციხე (ალში), ალისწყალი, იგივე ალისფრონე 3. **საზოგადო სახელი:** ბატონებისწყარო (წყარო დუმაცხოვიში), იგივე სახელწოდებით მეორდება სატივეში, ნაღვლში, მხოლოდ მხოლოდითი რიცხვის ფორმით. ბებერა სერი, ბებერასერი წყარო, ბებერა ხევი (ტაშისკარსა და ქვიშხეთში), ტახტისერი (სათესი ადგილი ტახტისძირში).... 4. **ზედმეტი სახელი:** დოდოლა(ს) მიწები (სახნავი ადგილი ტახტისძირში), ციქუ-

ბასწყარო (კნოლევში)... 5. მცენარე: ანწლის წყალი (რბონაში), ცაცხვის მიწები (ადგილი ბრეძაში).. 6. ფრინველი: გუგული(ს)ქედი (სახნავ-სათესი ადგილი მოხისში), ბულბულის ციხე (სოფელი)... 7. ცხოველის სახელი: დათვის ტყე (ავლევში), დათვის ბინა (ბიჭნისში), ძაღლი(ს) ხევა (ძაღლის ენას მიმსგავსებული სწორი და ვიწრო ადგილი დირბში)...

მსაზღვრელად გამოყენებული გვარი ხშირად წარმოდგენილია კუთვნილების მიმანიშნებელ -იან სუფიქსით, რომელსაც ახლავს მრავლობითობის აღმნიშვნელი აფიქსიც. მაგ.: დურგლიშვილიანთ წყარო (დურგლიშვილების წყარო)-დირბში; ელიანთწყარო (ელიაშვილების) - მოხისში; მაჭარაანთწყარო (-მაჭარაშვილების)-- ზემო შაქშაქეთში....

ატრიბუტულ მსაზღვრელად გამოყენებულია: 1. ზედსართავი სახელი: დიდჭაობი (მოხისში), დიდწითელი ღელე (ბრილში), დიდმიწები (ადგილი ქინძათში), დიდსერი (ქემფერში), დიდღელე (ქემფერში, ფცაში), თეთრკლდიანი სერი (ოძისში), დიდბეგები (ტახტისძირში), კობტაგორა (ადგილი ქაშვეთში, ბიჭნისში)... 2. არსებითი სახელი: ბაბაკლდე (ადგილი ბიჭნისში), ლამიმიწები (ადგილი ტახტისძირში), კურკამიწები (ტახტისძირში), ჭალამიწები (ოძისში)... 3. რიცხვითი სახელი: ათჰექტრიანი (ადგილი დვანში), ორწყალა (ადგილი ქემფერში)...

ადგილის სახელწოდებებში მსაზღვრელი ორი მოდელით არის წარმოდგენილი: შერწყმულია საზღვრულთან ან ცალკე დგას. ხშირია მათი გამეორება ტოპონიმებში. ტოპონიმებში გამოვლენილი ადამიანთა სახელები და გვარები იმაზე მიანიშნებს, რომ ის აღნიშნული ადგილის მფლობელი იყო ან იქ ეწეოდა საქმიანობას.

ფრონეს ხეობის ტოპონიმებისათვის ნიშანდობლივია ის ფონეტიკური პროცესები, რაც ქართული ენის სიტემისათვის არის დამახასიათებელი. მაგალითად: ბგერის დაკარგვა, ბგერათა შენაცვლება, ბგერის ჩართვა... განსხვავებას ქმნის ტოპონიმთა გავრცელების არეალი და მანარმოებელი საშუალების სიხშირე. განსხვავებული შემთხვევები მიუთითებს უნიფიკაციის ტენდენციასა და სამეტყველო კოდთა გადართვის შემთხვევებზე. შეინიშნება ტოპონიმად გამოყენებული დიალექტური ლექსიკის ტერიტორიული ლოკალიზაცია.

Mariam Koberidze

*Professor of Gori State Teaching University
Gori, Georgia*

PRODUCTION OF DEFINITIVE-DEFINED TOPONYMS IN THE KARTLIAN OF PRONE VALLEY

The Prone Valley is located in the middle of Kartli, to the right side of Mtkvari. It covers Dvani Tskali, Ali Tskali, Ptsa Tskali and Surami Tskali. People call these rivers Prone today too in accordance of the historical term. Speech of villages of Dvani Tskali and Ptsa Tskali belongs to Shidakartlian and speech of villages of Ali Tskali and Surami Tskali belongs to – Western Kartlian.

Toponyms of the Prone Valley are various according to the content and the composition, the confirmed means of word composition are similar to Georgian literary language and other dialects of Georgian language. In the toponymy of the Prone Valley there are both substantive and attributive toponyms, where the surname-name, village name, river

name, arroyo, grove, ravine, swamp, plant, bird or animal are confirmed as a component part of the composite.

We occur as a substantive definitive to: 1. **surname-name: “Abelissative”** (in Aradeti); **“Aronasakho”** (arable land in Ptsa), **Akhalkatsiantubani** (place in the village of Dvani), **Bagrationisnasakhlari** (place in the village of Ptsa), **Barbakadzisnasakhlari** (place, ancient settlement in Rbona), **Bakanaghele** (in Kindzati), **Badrianttskaro** (in Avlevi), **Giasmorevi** (in Dirbi), **Gogitashvilebistskaro** (in Kvishkheti).... 2. **Name of village: Abanostskali**, same as **Abanosprone**; **Abano(s)ghele** (ravine in Tsromi), **Abisigza** (way in Tkotsa), **Avalishvilebistskaro** (in Breti), **Avlevistsikhe** (in the village of Avlevi), **Alistsikhe** (in Ali), **Alistskali**, same **Alisprone**.... 3. **Common name: Batonebistskaro** (spring in Dumatskhovi). The same name is repeated in Sative, Tsaghvli, only in the form of a singular number. **Beberaseri**, **Beberaseritskaro**, **Beberakhevi** (in Tashiskari and Kvishkheti), **Takhtiseri** (sowing place in Takhtisdziri); 4. **Nickname: Ghoghola(s)mitsebi** (arable land in Takhtisdziri), **Tsikubastskaro** (in Knolevi) ... 5. **Plant: Antslistskali** (in Rbona); **Tsatskhvismitsebi** (place in Bredza) .. 6. **Bird: Guguli(s)kedi** (arable place in Mokhisi), **Bulbulistsikhe** (village) ... 7. **Name of the animal: Datvistke** (in Avlevi), **Datvisbina** (in Bijnisi), **Dzagli(s)kheva** (straight and narrow place similar to the tongue of a dog in Dirbi) ...

The surname used as an definitive is often represented by the possessive suffix -ian, which is also accompanied by the plural affix. For example: **Durglishviliant tskaro** (Durglishvilis' spring) - in Dirbi; **Elianttskaro** (Eliashvilis' spring) - in Mokhisi; **Macharaanttskaro** (-Macharashvilis' spring) - in Zemo Shakshaketi

There is used as attributive definitive: 1. **Adjective: Didchaobi** (in Mokhisi), **Didtsiteli Ghele** (in Brili), **Didmitsebi** (place in Kindzati), **Didseri** (in Kemperi), **Didghele** (in Kemperi, Ptsa), **Tetrkldiani Seri** (in Odzisi), **Didbegebi** (in Takhtisdziri), **Kokhtagora** (place in Kashveti, Bijnisi)... 2. **Noun: Babaklde** (place in Bijnisi), **Lamimitsebi** (place in Takhtisdziri), **Kurkamitsebi** (in Takhtisdziri), **Chalamitsebi** (in Odzisi)... 3. **Numeral: Athektriani** (place in Dvani), **Ortskala** (place in Kemperi)...

In the names of places the definitive is represented by two models: combined with the determined or standing separately. They are often repeated in toponyms. The names and surnames of the people identified in the toponyms indicate that he was the owner of the mentioned place or was engaged in activities there.

For the toponyms of Prone Valley are peculiar these phonetic processes what are peculiar for the Georgian language system. Spreading area of toponyms and frequency of formative mean create difference. Difference occasions refer to the unification tendency and the occasions of changeover of codes of speech. It is noted territorial localization of dialectical vocabulary used as toponym.

Ковальская Светлана И.

*ЕНУ им. Л.Н. Гумилева
Нур-Султан, Казахстан*

ПЕРЕКРЕСТЬЕ СУДЕБ ОСЕТИНСКИХ И КАЗАХСКИХ ПРОСВЕТИТЕЛЕЙ XIX ВЕКА

Эпоха просвещения традиционно остается темой, вызывающей большое количество вопросов и дискуссий. Обычно его появление объясняется реакцией на некоторое отставание того или иного общества от культурного уровня индустриальной Европы. Отсюда вытекает следующий вывод, что просветительство – привнесенный элемент в

духовную жизнь народов, живущих вне этого индустриального сообщества и не имеет глубоких корней в собственной культуре. Безусловно, такая трактовка не может удовлетворить современного читателя. Судьбы и научное наследие конкретных представителей эпохи просвещения тому доказательство. В нашем случае – это осетинские просветители Василий Цораев, Даниил Чонкадзе и казахский просветитель Чокан Валиханов.

Их судьбы во многом схожи, хотя они имели различное происхождение, материальный достаток и жили в большом отдалении друг от друга в пределах Российской империи. Во-первых, они представители одного поколения. Годы жизни 1827-1884 – В. Цораев, 1830-1860 – Д. Чонкадзе, 1835-1865 – Ч. Валиханов. Причиной столь ранней смерти Д. Чонкадзе и Ч. Валиханова было заболевание туберкулёзом. Во-вторых, все проявляли с детства большой интерес к учебе и их успехи были отмечены. В-третьих, они состояли на службе, в том числе военной как Ч. Валиханов и В. Цораев, например. В-пятых, они занимались сбором и систематизацией устного народного творчества и этнографических материалов своих народов. В-шестых, все они активно публиковались. Их труды были переведены на различные языки либо при жизни, либо уже в XX веке. В-седьмых, каждый из них имел профессиональные и дружеские связи с различными представителями российской научной интеллигенции. Такое тесное взаимодействие существенно повлияло на формирование кругозора и научного мировоззрения просветителей. Например, широко известна дружба Ч. Валиханов с Ф.М. Достоевским, П.П. Семеновым-Тяньшанским, Г.Н. Потаниным, Н.М. Ядринцевым, Н.Ф. Костылецким и другими.

Незаурядные судьбы просветителей Василия Цораева, Даниила Чонкадзе и Чокана Валиханова, их активная деятельность должны стать предметом детального изучения молодого поколения исследователей.

Svetlana Kovalskaya I.

*L. N. Gumilyov Eurasian National University
(Nur-Sultan, Kazakhstan)*

CROSSROADS OF THE FATE OF THE OSSETIAN AND KAZAKH ENLIGHTENERS OF THE XIX CENTURY

The Age of Enlightenment traditionally remains a topic that causes a lot of questions and discussions. Usually its appearance is explained by a reaction to some lag of a society from the cultural level of industrial Europe.

It can be concluded that enlightenment is an element in the spiritual life of peoples living outside this industrial community and does not have deep roots in their own culture. Of course, such an interpretation cannot satisfy the modern reader. The fate and scientific heritage of specific representatives of the Enlightenment era are proof of this. In our case, these are Ossetian enlighteners Vasily Tsoraev, Daniil Chonkadze and Kazakh enlightener Chokan Valikhanov.

Their fates are in many respects similar, although they had different origins, material wealth and lived at a great distance from each other within the Russian Empire. First, they are from the same generation. Years of life 1827-1884 - V. Tsoraev, 1830-1860 - D. Chonkadze, 1835-1865 - Ch. Valikhanov. The reason for such an early death of D. Chonkadze and Ch. Valikhanov was tuberculosis.

Secondly, everyone showed a great interest in learning from childhood and their success was noted. Thirdly, they were in the service, including the military as Ch. Valikhanov and V.

Tsoraev, for example. Fifth, they were engaged in the collection and systematization of oral folk art and ethnographic materials of their peoples. Sixth, they were all actively published. Their works were translated into various languages either during their lifetime or already in the XX century. Seventh, each of them had professional and friendly ties with various representatives of the Russian scientific intelligentsia. This close interaction significantly influenced the formation of the outlook and scientific outlook of the enlighteners. For example, Ch. Valikhanov's friendship with F.M. Dostoevsky, P.P. Semenov-Tyanshansky, G.N. Potanin, N.M. Yadrintsev, N.F. Kostylevsky and others.

The extraordinary fates of the enlighteners Vasily Tsoraev, Daniil Chonkadze and Chokan Valikhanov, their active work should be the subject of detailed study of the younger generation of researchers.

Корнаева Татьяна Л.

*Заслуженный учитель РФ.
Владикавказ, Россия*

ВНЕКЛАССНОЕ МЕРОПРИЯТИЕ: БИНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ КЛУБА «ЮНЫЙ ЛИНГВИСТ»

Организаторы: кафедра русского языка, кафедра иностранных языков, кафедра осетинского языка.

Тема: пословицы и поговорки в языках разных народов, калькирование **Цель:**

• Показать, что смысловые отношения пословиц и поговорок разных народов совпадают, что объясняется типологической общностью, сходными ситуациями, общими моральными устоями.

• Повысить языковую культуру обучающихся.

Tatiana Kornaeva

Vladikavkaz, Russia

EXTRA CLASSES ACTIVITY: A MEETING OF THE MULTILINGUAL CLUB “A YOUNG LINGUIST”

Organized by: the departments of the Russian, the Foreign, the Ossetian Languages.

The Topic: proverbs and sayings of different nations, copying.

• The aims: to show the similarity in meaning of proverbs and sayings of different nations coincide. That is because of the typological unity, similar situations, common moral principles.

• To arouse a linguistical culture of students.

Кусегенова Фания. А.

кандидат филологических наук, доцент,
ГБУ «Дагестанский научно-исследовательский
институт педагогики им. А.А. Тахо-Годи»,
Махачкала, Россия

КРИТИК А.М. ВАГИДОВ О ПОВЕСТЯХ БИЙКЕ КУЛУНЧАКОВОЙ

При исследовании дагестанской литературы подход к ней должен быть историческим, с учетом особенностей того периода, в котором она создавалась, тенденций, имевшихся в литературе тех лет. Исследование индивидуальности того или иного автора логически подводит к освещению языкового, стилистового содержания его творчества. С интересом читаем работу ученого-литературоведа А.М. Вагидова [1] о прозе, в частности, о повестях народного писателя Дагестана Бийке Кулунчаковой.

В повести «Поговорим на равных» Кулунчакова создала образ, который в ходе сюжета повести развивается, растет, меняет свои взгляды на жизнь. «На первый взгляд, речь идет о зарождении светлого чувства любви в душе степнячки Райхан, выросшей в обычной трудовой семье в послевоенные годы. Автор, по-видимому, задалась целью создать образ женщины, свободной от советского идеологического влияния и желающей во что бы то ни стало соблюдать стародагестанские традиции. Ей это удается с лихвой», – пишет Вагидов [1, с. 197].

Тяжелый путь женщины к счастью обрисован прозаиком в повести «Степной жаворонок». Свой анализ произведения критик начал с пересказа фабулы, чтобы «была понятна довольно сложная композиция повести, в которой повествовательный материал подан более организованно, более дисциплинированно в сравнении с повестью "Поговорим на равных"» [1, с. 201–202].

Повесть «В одной семье» как бы заключает трилогию повестей о тяжелой судьбе ногайки. А.М. Вагидов отмечает, что «в повести сделана попытка показать стремление молодежи противостоять традициям, которые используются для достижения собственного превосходства над подобными себе. Обнаружение отрицательного в быту и бытие соплеменников осуществлено Б. Кулунчаковой средствами убедительными и художественно действенными во всех трех повестях» [1, с. 215].

Исследуя творчество Бийке Кулунчаковой, А.М. Вагидов внес весомый вклад в ногайское литературоведение.

Faina Kusegenova A.

Makhachkala, Russia

CRITIC A.M. VAGIDOV ABOUT THE STORIES OF BIYKA KULUNCHAKOVA

When studying Dagestan literature, the approach to it should be historical, taking into account the peculiarities of the period in which it was created and the trends that existed in the literature of those years. The study of the individuality of one or another author logically leads to the coverage of the linguistic and stylistic content of his work. We read with interest the work of the scholar and literary critic A.M. Vagidov [1] about prose, in particular, about the stories of the national writer of Dagestan Biyka Kulunchakova.

In the story «*Let's Talk as Equals*» Kulunchakova created an image that develops, grows, changes her outlook on life in the course of the story's plot. «At first glance, we are talking about the birth of a bright feeling of love in the soul of the steppe Raikhan, who grew up in an ordinary working family in the postwar years. The author, apparently, set out to create the image of a woman, free from Soviet ideological influence and willing to observe the old traditions at all costs. She succeeds with excess», writes Vagidov [1, p. 197].

The hard way of a woman to happiness is outlined by a prose writer in the story «*The Steppe lark*». His analysis of the works of critic began with the retelling of the plot to «understand rather complex composition of the novel, in which narrative material is fed in a more organized, more disciplined compared to the story "Talk on equal terms"» [1, p. 201–202].

The story «*In one family*» seems to conclude a trilogy of stories about the difficult fate of nogaika. A.M. Vagidov notes that «the story attempts to show the desire of young people to resist traditions that are used to achieve their own superiority over their own kind. Detection of negative in everyday life and being of the tribesmen carried out B. Kulunchakova means convincing and effective in all three novels» [1, p. 215].

Exploring creativity of Biyka Kulunchakova, A.M. Vagidov made a significant contribution in the Nogai literature.

Куёк Марьет Г.

*ведущий научный сотрудник
отдела этнологии и народного искусства
АРИГИ им. Т.М. Керашева
Майкоп, Россия*

СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТОВАЯ РОЛЬ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МЕТАЛЛА И КУЛЬТ ЖЕЛЕЗА В ГЕРОИЧЕСКОМ ЭПОСЕ «НАРТЫ»

Ключевые слова: Северо-Западный Кавказ, адыгские племена, майкопская культура, художественный металл, культ железа, нартский эпос, бог кузнечного ремесла Тлепш, первые орудия, оружие и доспехи нартов.

Аннотация: Одним из ранних центров металлургии и металлообработки является Северо-Западный Кавказ, на территории которого сосредоточены археологические памятники эпохи бронзы и раннего железа, в которых найдены уникальные изделия художественного металла, оружия и доспехи. Сравнительное исследование материалов археологических находок и текстов эпоса «Нарты» открывает новые грани для современной интерпретации историко-культурного наследия древнейших адыгских племен Северо-Западного Кавказа, нынешних адыгских народов (адыгейцев, черкесов и кабардинцев).

Как известно, яркий и многообразный металл Восточной Европы эпохи ранней бронзы связан с памятниками майкопских племен Северного Кавказа IV-III тыс. до н.э.: в майкопских коллекциях представлено несколько сотен орудий труда, предметов вооружения, культовых и бытовых предметов из мышьяковых и мышьяково-никелевых бронз. Интересны результаты последних исследований археологов, проводивших микроструктурный анализ 152 изделий из музеев Краснодар, Майкопа, Черкесска, Нальчика, Владикавказа, из хранилища Государственного Эрмитажа.

Металлографическому исследованию подверглись орудия труда, оружие – кинжалы, копье и меч, а также бытовые предметы – вилки, псалии, посуда, диски – зеркала.

В результате их исследования были выделены 11 технологических схем изготовления изделий из мышьяковых и мышьяково-никелевых бронз. Результаты, полученные в лаборатории структурного анализа кафедры археологии МГУ при изучении литейных и кузнечных приемов, известных майкопским мастерам, открыли новую страницу в истории технологии майкопского металлопроизводства и древней истории художественных металлоизделий [1, 34].

В пантеоне мужских божеств эпоса «Нарты» появление образа хтонического божества Тлепша (Лъэпшъ), прошедшего трансформацию от «огневого» бога до бога – покровителя кузницы и художественного ремесла определено историческими предпосылками – началом раннего железного века и общественным разделением труда, появлением бронзы, получением металла железа и стали, т.е. можно утверждать вполне реально и обосновано о трансляции в героическом адыгском эпосе «Нарты» конкретно-исторических периодов и социально-хозяйственных изменений.

Мифологический образ Тлепша в эпосе «Нарты» транслирует зарождение кузнечного ремесла и искусства художественного металла, наступление «железного века», создание первых орудий труда и оружия, наделенного магическими свойствами.

В героическом Нартском эпосе заложена информация о сакрализации личности кузнеца, кузни, инструментов, приспособлений и изделий из металла. Культ железа и связанные с ним атрибуты наделялись охранительными функциями, им придавались сверхъестественные качества.

Maryet Kuyok G.

*candidate of art criticism leading researcher
Adyge Republican Institute
humanitarian researches of T.M. Kerashev
Maykop, Russia*

SOCIAL AND CULT ROLE OF ARTISTIC METAL AND IRON CULT IN THE HEROIC EPIC «NARTY»

Keywords: North-West Caucasus, Adyghe tribes, Maykop culture, artistic metal, iron cult, Nart epic, God of blacksmithing Tlepsh, first tools, weapons and armor of the Nart.

Abstract: one of the earliest centers of metallurgy and Metalworking is the North-Western Caucasus, where archaeological sites of the bronze and early iron age are concentrated, where unique items of artistic metal, weapons and armor are found. A comparative study of the materials of archaeological finds and texts of the epic «Narts» opens up new facets for modern interpretation of the historical and cultural heritage of the oldest Adyghe tribes of the North-West Caucasus, the current Adyghe peoples (Adygeans, Circassians and Kabardins).

As you know, the bright and diverse metal of Eastern Europe of the early bronze age is associated with the monuments of the Maykop tribes of the North Caucasus of the IV-III Millennium BC: the Maykop collections contain several hundred tools, weapons, religious and household items made of arsenic and arsenic-Nickel bronzes. The results of recent research by archaeologists who conducted microstructural analysis of 152 items from the museums of Krasnodar, Maykop, Cherkessk, Nalchik, Vladikavkaz, and the State Hermitage Museum are interesting.

Tools, weapons such as daggers, spears, and swords, as well as household items such as forks, Psalms, dishes, and mirror disks were subjected to metallographic research. As a result of their research, 11 technological schemes for manufacturing products from arsenic and arsenic-Nickel bronzes were identified. The results obtained in the laboratory of structural analysis of the Department of archeology of Moscow state University in the study of foundry and blacksmithing techniques known to Maykop masters opened a new page in the history of Maykop metal production technology and the ancient history of artistic metal products [1, 34].

In the Pantheon of male deities of the epos «Narts» the emergence of the image of the chthonic deities Tlepsh (Lepshy), the last transformation from the «fire» of God to the patron God of the forge and crafts identified with the historical background of the beginning of the early iron age and the social division of labor, the appearance of bronze, with the production of metals iron and steel, i.e., it can be argued quite real and justified to broadcast in Circassian heroic epos «Narts» specific historical periods and socio-economic changes.

The mythological image of Tlepsh in the epic «Narty» translates the origin of blacksmithing and the art of artistic metal, the onset of the «iron age», the creation of the first tools and weapons endowed with magical properties.

The heroic Nart Epic contains information about the sacralisation of the identity of the blacksmith, forge, tools, devices and metal products. The cult of iron and its associated attributes were endowed with protective functions, they were given supernatural qualities.

Куёк Асфар С.

*Адыгейский республиканский институт
гуманитарных исследований им. Т.М. Керашева,
научный сотрудник,
Майкоп, Россия*

ЭТЮДЫ АДЫГО-ГРУЗИНСКИХ МИФОЭПИЧЕСКИХ ПАРАЛЛЕЛЕЙ В АСПЕКТЕ СРАВНЕНИЯ АДЫГСКОГО (ЧЕРКЕССКОГО) НАРТСКОГО ЭПОСА И ГРУЗИНСКОГО ЭПОСА АМИРАНИАНИ

Ключевые слова: Северо-Западный Кавказ, Южный Кавказ, Адыгея, Черкесия, Кабарда, Грузия, мифология, сказания, эпос, нарты, кузница и кузнецы, Тлепш, Сэтэнэе гуаш, Дали, Мэзитх, Бершивлиш, Мэзитл, Очокочи.

Аннотация: В сравнительном аспекте рассматриваются мотивы, сюжеты, мифологемы мифоэпического восприятия мира в мифологии и нартском эпосе адыгов и грузинской мифологии и эпоса «Амираниани». Для примера приводятся мотив участия кузнецов в рождении героя, образы покровителей леса, диких зверей, охоты Мэзитха и Бершивлиш, демонологических образов Мэзитля и Очокочи. Показано, что нартский кузнец Тлепш достает из камня пылающего мальчика Саусэрука, а грузинский кузнец в «Амираниани» изготавливает железные клинья и молот охотнику, чтобы он смог подняться на гору и помочь родить сына богине Дали. Отмечается, что характеристики мифоэпических образов покровителей леса, охоты и диких зверей, и опасных для человека лесных существ Мэзитля и Очокочи, выявили много совпадений, что свидетельствует о зарождения мифоэпических поверий разных народов Кавказа в единое время и в

едином пространстве. Установлено, что сравнительный аспект мотивов, сюжетов и образов в адыгской и грузинской мифологии и эпосе способствует более глубокому исследованию героических эпосов двух близкородственных народов Кавказа.

Известный грузинский фольклорист и эпосовед М.Я. Чиковани в свое время обратил внимание фольклористов на ряд родственных сюжетов в героических эпосах адыгов и грузин, например, в нартском сказании «Красавица Сэтэнай гуащ» и грузинской сказке о Старике и его трех дочерях. Действительно пытливым исследователем найдено немало и других интересных совпадений во многих жанрах адыгского и грузинского фольклора, особенно в адыгских «Нартах» и грузинском «Амираниани». Мифологемы двух героических эпосов чаще всего носят одну и ту же идейную нагрузку.

Важный аспект - это мотив участия адыгского (черкесского) покровителя кузнечного ремесла, главного нартского кузнеца Тлепша и безымянного кузнеца в эпосе «Амираниани» в рождении героя. Роль кузнецов в жизни людей всегда важна, а в отдельных местах вообразить героев без их участия не представляется возможным. Сохранилась адыгская поговорка, что нельзя делать врагами кузнеца и эфенди.

В рождении адыгского нартского витязя Саусэрука Тлепш принимает непосредственное участие. Он искусно рассекает камень и выносит оттуда железного, пылающего жаром мальчика, опускает его в холодную воду и закаляет.

А кузнец в эпосе «Амираниани» способствовал оперативному разрешению создавшейся проблемы – помочь умирающей богине Дали родить Амирани, без него охотник не смог подняться на неприступную скалу, где находилась Дали.

В грузинском фольклоре существует властелин всех божеств, называемый Бер-шивлиш (старейшина, т. е. господин альпийской зоны), который близок адыгскому божеству леса, охоты и диких зверей Мэзитху. Бер-шивлиш и Мэзитх были порождены большим значением леса и охотничьего хозяйства в жизни грузин и адыгов.

По поверию адыгов и грузин в лесу проживали страшные и опасные для человека существа Мэзитль и Очокочи - одноглазые, обросшие волосами кровожадные чудовища, похожие на мужчину, с острым костяным мечом-маисом на груди. Люди побеждают их, как правило, умом и хитростью. Так, герой адыгского сказания «Сто истин» охотник Джамболэтиж и грузинский охотник Гуталия (грузинское сказание «Очокочи»), встретившие в лесу чудовище, сумели перехитрить их.

Завершая материал о некоторых адыго-грузинских мифопоэтических параллелях, хотелось бы отметить то, что мы попытались фрагментарно отразить лишь самые характерные черты, общие мотивы в фольклоре двух близкородственных народов. Думаем, что дальнейший сравнительно-сопоставительный анализ фольклорных материалов адыгов и грузин принесет добрые плоды в изучении богатейшего фольклорного наследия народов Кавказа.

ETUDES OF ADYGO-GEORGIAN MYTHOEPIC PARALLELS IN THE ASPECT OF COMPARING THE ADYGHE (CIRCASSIAN) NART EPIC AND THE GEORGIAN EPIC OF AMIRANIANI

Keyword: The North-Western Caucasus, South Caucasus, Adygeya, Cherkessia, Kabarda, Georgia, mythology, legends, epic, sled, forge, and blacksmiths, Tlepsh, Setenai guash, Dali, Mazitkh, Berchules, Mazitl, Ochocochi.

Abstract: motives, plots, and mythologems of the mytho-epical perception of the world in the mythology and Nart epic of the Adygs and Georgian mythology and the epic «Amirani» are considered in a comparative aspect. For example, given the motive of the involvement of blacksmiths in the birth of the hero, the images of the protectors of forests, wild animals, hunting Mezitkh and Berchules, demonic images Mazitl and Ochocochi. It is shown that the Nart blacksmith Tlepsh takes the flaming boy Sausoruko out of the stone, and the Georgian blacksmith in «Amirani» makes iron wedges and a hammer for the hunter so that he can climb the mountain and help give birth to a son to the goddess Dali. It is noted that the characteristics of the mytho-epical images of the patrons of the forest, hunting and wild animals, and dangerous for humans forest creatures Mazitlya and Ochochi, revealed many coincidences, which indicates the origin of mytho-epical beliefs of different peoples of the Caucasus in a single time and in a single space. It is established that the comparative aspect of motifs, plots and images in Adyghe and Georgian mythology and epics contributes to a deeper study of the heroic epics of two closely related peoples of the Caucasus.

The famous Georgian folklorist and epic scholar M. Ya. Chikovani once drew the attention of folklorists to a number of related stories in the heroic epics of the Adygs and Georgians, for example, in the Nart legend «The beauty of Setenai guash» and the Georgian fairy tale about an Old man and his three daughters. A really inquisitive researcher will find many other interesting coincidences in many genres of Adyghe and Georgian folklore, especially in the Adyghe «Narts» and the Georgian «Amirani». The mythologems of two heroic epics most often carry the same ideological load.

An important aspect is the motif of the participation of the Adyghe (Circassian) patron of blacksmithing, the main Nart blacksmith Tlepsh and the nameless blacksmith in the epic «Amirani» in the birth of the hero. The role of blacksmiths in people's lives is always important, and in some places it is not possible to imagine heroes without their participation. There is an Adyghe saying that you can not make enemies of the blacksmith and Effendi.

In the birth of the Circassian Nart knight Sausoruko Tlepsh directly involved. He expertly cuts through the stone and brings out an iron boy, burning with heat, dips him into cold water and tempers him.

And the blacksmith in the epic «Amirani» contributed to the prompt resolution of the problem – to help the dying goddess Dali give birth to Amirani, without him the hunter could not climb the impregnable rock where Dali was located.

In Georgian folklore, there is a ruler of all deities, called Ber-shivlish (elder, i.e. Lord of the Alpine zone), who is close to the Adyghe deity of the forest, hunting and wild animals Mezithu. Ber-shevles and Masich was generated by a large value of forest and hunting economy in the life of the Georgians and Circassians.

According to the belief of the Adygs and Georgians, the forest was inhabited by terrible and dangerous creatures Mazitl and Ochokochi - one-eyed, hair-covered bloodthirsty monsters, similar to a man, with a sharp bone sword-maize on his chest. People defeat them, as a rule, with intelligence and cunning. So, the hero of the Circassian tales «Hundred truths» hunter Gambolati and hunter Hetalia Georgian (Georgian legend «Ochocochi»), met in the forest a beast, managed to outwit them.

Concluding the article about some of the adygo-georgian mythoepic parallels, I would like to note that we have tried to reflect only the most characteristic features and common motifs in the folklore of two closely related peoples. We believe that further comparative analysis of the folklore materials of the Adygs and Georgians will bring good results in the study of the rich folklore heritage of the peoples of the Caucasus.

Макиева Людмила К.

*Северо-Осетинский государственный университет
имени Коста Левановича Хетагурова
Владикавказ, Россия*

ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Перед системой образования ставятся новые задачи, сложность и многообразие которых определили новые требования к квалификации как самого руководителя, так и членов его управленческой команды.

Исследования показывают, что руководители школ получили высшее образование или проходили переподготовку по менеджменту уже после назначения на должность. Подавляющее большинство руководителей регулярно повышают свою квалификацию на краткосрочных курсах. Только 60% из них имеют высшее образование или диплом о профессиональной переподготовке по направлению «Менеджмент» или «Государственное и муниципальное управление», хотя это требование содержится в действующих тарифно-квалификационных характеристиках. Более 14% директоров не имеют вообще такого образования.

Результаты исследования TALIS подтверждают эти данные. Такая картина подготовки российских директоров отличает их от зарубежных коллег, которые, как правило, осваивают соответствующие программы обучения до назначения на должность.

Перечень обязанностей у директоров школ довольно широк. В течение всего учебного года больше трети всего времени они тратят на выполнение административной и управленческой функций (39%). Лишь пятая часть рабочего времени директоров посвящена стратегической деятельности, в том числе долгосрочному планированию, разработке планов развития школы, решению кадровых вопросов, таких как наем сотрудников.

Совершенно очевидно, что актуальной становится задача высшей школы ориентировать профессиональную подготовку в ВУЗе на развитие у будущих руководителей компетенций по организации управленческой деятельности в условиях общеобразовательной школы.

Lyudmila Makieva K.

Vladikavkaz, Russia

THE FORMATION OF SCHOOL PRINCIPALS KEY COMPETENCES IN THE PROCESS OF THE HIGHER EDUCATION

The educational system has been set new goals, the complexity and diversity of which define new requirements to qualification criteria of school principals as well as of their management teams.

The research shows that school principals got the degree or additional education in management only after they had been assigned to the position. The majority of principals improves their qualification on short-term courses. Only 60% of them have the degree or additional education in management or state management though it is an obligatory qualification criteria in the current principal post requirements. More than 14% have no such an education at all.

The TALIS's research confirms these data. Such a situation with school principals in Russia differs from that abroad, where principals as a rule had got their degrees in management before they were assigned to their positions.

A list of a school principal's responsibilities is rather wide. The one third of their everyday routine during an academic year is concerned with administrative and management functions (39%), including regulations and instructions development, preparing of reports, lesson schedules, budget, classes completing, interaction with the official educational bodies. Only one-fifth of the principals' working time is devoted to strategy development, as well as to long-term planning and personnel policy. On average Russian school principals spend less time on activity connected with curriculum and teaching – 13%, taking into account the fact that this activity is considered to be the key element of the educational process management.

It's quite clear that it becomes an urgent task of the higher school to focus on developing in future school principals competences concerned with secondary school management.

სვთისო მამისიმედიშვილი

*ასოციჰებული პიოფესოხი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახედმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქაითველო*

ზორთასტრიზმის ელემენტები ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა საგმირთ ეპოსებსა და რიტუალურ ტექსტებში

კავკასიას, როგორც წესი, დასავლური და აღმოსავლური, ამ ორი დიდი ცივილიზაციის შეხვედრის ადგილად მიიჩნევენ, რომელიც არასოდეს ყოფილა იზოლირებული აღმოსავლეთისგან და დასავლეთისგან. მსოფლიო რელიგიები: მახდეანობა, ქრისტიანობა და ისლამი - გავლენას ახდენდა კავკასიის ხალხების კულტურაზე, ცხოვრების ყაიდასა და ზეპირსიტყვიერებაზე. კავკასიის ხალხთა ზეპირსიტყვიერ ტექსტებში დასავლურ და აღმოსავლურ კულტურათა სინკრეტიზმის არაერთი მაგალითი დასტურდება.

ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა საგმირო ეპოსები ისტორიულად ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე ყალიბდებოდა. აქედან გამომდინარე, მასში აისახა სხვადასხვა ეპოქისა და სხვადასხვა რელიგიებთან შეხვედრის ამსახველი ელემენტები. ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა ეპოსებში სიუჟეტების სიმდიდრეს განაპირობებდა, ერთი მხრივ, ურთიერთობა სამხრეთ კავკასიასთან, საიდანაც, ქართულ კულტურასთან ერთად, ვრცელდებოდა სპარსული და მახლობელი აღმოსავლეთის ხალხთა ეპიკური შემოქმედების მოტივები, მეორე მხრივ, კი, როგორც ვს. მილერი მიუთითებდა, კავკასიის მთის ხალხების ფოლკლორულ შემოქმედებაზე გავლენას ახდენდა სტეპის მომთაბარე ტომების: ჰუნების, ბულგარების, ხაზარების, ყივჩალებისა და ნოღაელების ზეპირსიტყვიერება.

ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა საგმირო ეპოსებში დასტურდება როგორც ქრისტიანული მოტივები და სახელწოდებები, ისე ზოროასტრიზმის ცალკეული ელემენტები, რომელიც ოსური და ინგუშური თქმულებების ერთ-ერთ უძველეს შრეს უნდა წარმოადგენდეს. ზოროასტრული მოტივებით მდიდარია ოსური თქმულება „სავასა“, რომლის თანახმად, ღმერთმა ცეცხლის ღვთაების თხოვნით შექმნა ადამიანი, რომელიც შემდეგ ცეცხლში აწრთო და ცეცხლის გამოყენების ნება დართო.

ზოროასტრული რწმენის გავლენა განსაკუთრებით ეტყობა იმ ოსურ, ინგუშურ და ქართველ მთიელთა, კერძოდ კი ხევსურულ ხალხურ ტექსტებს, რომლებიც საიქიოს შესახებ მოგვითხრობენ. ასეთია ოსურ ფოლკლორში ცხენშენირვის ტექსტი, რომელიც მიცვალებულის საფლავთან სრულდებოდა, ოსური ნართული ქადაგი „სოსლანის მოგზაურობა საიქიოში“, ინგუშური თქმულება „საიქიოში გადანყვეტილი კამათი“, ხევსურული „სულის ცხენის დალოცვის“ ტექსტი და სხვ.

მკვლევარები გარკვეულ პარალელს ავლებენ ოსური ეპოსის პერსონაჟ სათანასა და მაზდეანურ სამყაროში ერთ-ერთ პოპულარულ ქალღმერთ არდვისურ ანაჰიტას შორის, რომელიც ასევე დევგმირებს ეხმარებოდა. ხოლო ოსური ნართების ეპოსის პერსონაჟ სოსლანის მზიურ ბუნებას ზოროასტრულ ღვთაებრივ ნათელთან და მის სანყისთან მივყავართ.

ინგუშურ თქმულებებში სამოცდასამი ნართ-ორსთხოელის მიერ გამდნარი სპილენძის რიტუალური შესმა თავის ახსნას უძველეს ზოროასტრულ ესქატოლოგიაში პოულობს, რომლის თანახმად, ყოველი ადამიანი პასუხს აგებს ჩადენილ ცოდვაზე და განსაცდელს გამდნარი ლითონის ნაკადში გადაიტანს, „რომელიც მართლებს თბილ რძესავით შეერგებათ, ხოლო ცოდვილთათვის ის, ქეშმარიტად, გამდნარი ლითონი აღმოჩნდება“. გამდნარ ლითონს, როგორც მაზდეანურ რელიგიურ მოძღვრებაში, ისე ინგუშურ თქმულებებში, ერთგვარი ორდალის ფუნქცია აკისრია. ზოროასტრული მოძღვრების თანახმად, როცა დადგება განკითხვის დღე, გამდნარი ლითონით ქვეყნიერებაზე ბოროტება აღმოიფხვრება.

ზოროასტრიზმის გავრცელება ჩრდილოეთ კავკასიაში თავის დროზე საქართველოს სამეფო კარის მეშვეობით უნდა მომხდარიყო, რადგან, როგორც ცნობილია, ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებამდე და მერეც, მთელი ორი საუკუნის მანძილზე, საქართველო მაზდეანური ირანის კულტურულ და პოლიტიკურ გავლენას განიცდიდა.

ELEMENTS OF ZOROASTRIANISM IN HEROIC EPOS AND RITUAL TEXTS OF THE PEOPLES OF NORTH CAUCASUS

The North Caucasian heroic epos, which must be one of the ancient layers of Osetian and Ingush legends, contains both, the Christian motifs and names on the one hand and the individual elements of Zoroastrianism on the other hand. Osetian legend "Sawasa" offers a bulk of Zoroastrian motifs, which tells us how the god created the human on the demand of the fire deity, toughened him in fire and allowed him to use fire.

The influence of Zoroastrian belief is particularly clear on the Osetian and Ingush texts and those of the Georgian mountain people, Khevsurian texts in particular, telling us about the afterlife. The text about sacrificing a horse near a man's grave in Osetian folklore, Osetian Nart preach "Soslan's Travel in Heaven", Ingush legend "Argument Settled in Heaven", Khevsurian "Blessing of a Spirit Horse" and others are such kind of texts.

The researchers draw a certain parallel between Satana, a hero of Osetian epos and Adrvi Sura Anahita, one of the popular goddesses in Mazdean world, who too, helped the legendary heroes. On the other hand, a solar nature of Soslan, the hero of Osetian Nart epos, takes us to the Zoroastrian divine light and its origin.

In Ingush legends, the ritual drinking of melted copper by thirty-three Nart-Orstkhoelers can be explained by ancient Zoroastrian eschatology, which suggests that every human is responsible for his sins and will incorporate his peril into a melted metal current, which "will be as sweet as mother's milk for true people" and "will be a truly melted metal for the sinful".

The Zoroastrianism must have spread in the North Caucasus through the Georgian Royal Court, because as it is known, before the declaration of the Christianity a state religion, Georgia was under the cultural and political influence of Mazdean Iran.

Мамчуева Фатима О.

старший научный сотрудник отдела
литературы народов Карачаево-Черкесии
Черкесск, Россия

КАРАЧАЕВО-БАЛКАРСКИЕ, ГРУЗИНСКИЕ И ОСЕТИНСКИЕ ПАРЕМИИ КАК ОТРАЖЕНИЕ ОХОТНИЧЬЕГО МИРА ЭТНОСОВ

Ключевые слова: охотничьи паремии, анимистические и тотемические представления, древнейшие компоненты, духовная культура, устное народное творчество, этнический фольклор, национальная картина мира

Аннотация: В статье предпринята попытка исследования карачаево-балкарских и грузинских и осетинских охотничьих паремий. Изучение охотничьих паремий важны и необходимы так как в них отражены анимистические и тотемические представления и древнейшие компоненты духовной культуры карачаево-балкарского, осетинского и грузинского народов.

Охотничьи пословицы и поговорки, на наш взгляд, как и другие малые жанры фольклора, относятся к недостаточно разработанным проблемам. Роль охоты в традиционной культуре данных этносов имела огромное значение, так как она восходит к глубокой ритуально-мифологической древности. Тематический диапазон пословиц и поговорок богат и разнообразен. Многие пословицы и поговорки – это описание охотничьего образа жизни многих народов Кавказа. Они описывали животный мир и объект охоты, отражали характерные особенности, свойства и повадки животного мира. Другая часть паремии непосредственно связана с культурами различных животных, речь идет о зоолатрии и теротеизме (почитание и поклонение различным животным). Культы змеи, оленя, волка, медведя, лягушки и многих других почитаемых животных встречаются у многих народов: карачаевцев, балкарцев, осетин, грузин, калмыков, башкир. Большая часть паремии связана с культом волка: *карачаево-балкарские* – «того, кто осилит волка и по шапке видно (узнают сову по совету)»; «лес без волка не бывает», «пища волка на его пути (волка ноги кормят)»; заговаривать волка, чтобы не задрал заблудшую скотину»; грузинские и осетинские пословицы: «волка встречай по-волчьи, лису - по-лисьи», «каков лес, таков и зверь», «ловит волк, но и волка ловят».

Таким образом, карачаево-балкарские, осетинские и грузинские паремии – фольклорные жанры, представляющие национальные картины горского мира. Анализ различных тестов позволил выявить зооморфные образы и рассмотреть образы животных через призму национальных культур, что позволило выявить общее и различное в представлении о мире карачаево-балкарского, осетинского и грузинского народов через паремии. Они (паремии) актуальны и важны, так как являются воплощением мировоззрения и миропонимания человека и этноса в целом.

Fatima Mamchueva O.

Cherkessk, Russia

KARACHAY-BALKAR, GEORGIAN AND OSSETIAN PAREMIA AS A REFLECTION OF THE HUNTING WORLD OF ETHNIC GROUPS

Keyword: hunting paroemias, animistic and totemic representations, ancient components, spiritual culture, устное народное творчество, этнический фольклор, национальная картина мира.

Abstract: In article attempt of research of the Karachay-Balkar and Ossetian and Georgian hunting Proverbs. The study of hunting paroemias is important and necessary because they reflect animistic and totemic ideas and the oldest components of the spiritual culture of the Karachay-Balkar, Ossetian and Georgian peoples.

Hunting Proverbs and sayings, in our opinion, like other small genres of folklore, belong to insufficiently developed problems. The role of hunting in the traditional culture of these ethnic groups was of great importance, as it goes back to the deep ritual and mythological antiquity. The thematic range of Proverbs and sayings is rich and diverse. Many Proverbs and sayings describe the hunting lifestyle of many peoples of the Caucasus. They described the animal world and the object of hunting, reflected the characteristics, properties and habits of the animal world. Another part of the paremia is directly related to the cults of various animals, it is about zoolatry and terotheism (veneration and worship of various animals). Cults of the snake, deer, wolf, bear, frog and many other revered animals are found in many

peoples: Karachay, Balkars, Ossetians, Georgians, Kalmyks, Bashkirs. A large part of paremii connected with the cult of the wolf: *Karachay-Balkar Proverbs*: «who mastered the wolf and the cap can be seen (found out the owl on the Board)»; «the forest without a wolf is not there», «the food of the wolf in his way (let's see)»; «to speak of the wolf to not eat stray cattle»; *Georgian and Ossetian Proverbs*: «meet the wolf like a wolf, the Fox like a Fox», «like the forest, like the beast», «the wolf catches, but the wolf is caught».

Thus, Karachay-Balkar, Ossetian and Georgian paremias are folklore genres that represent national pictures of the mountain world. The analysis of various tests allowed us to identify zoomorphic images and consider animal images through the prism of national cultures, which allowed us to identify common and different views of the world of the Karachay-Balkar, Ossetian and Georgian peoples through paremia. They (paremia) are relevant and important, as they are the embodiment of the worldview and worldview of a person and an ethnic group as a whole.

Мардеян Ноэми А.

*канд. пед. наук, доцент кафедры «Экономика и финансы»
Финансовый Университет при
Правительстве Российской Федерации, Владикавказский филиал
Владикавказ, Россия*

ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ НА МИРОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ МИГРАЦИИ

Аннотация: в статье рассматриваются мировые проблемы влияющие на миграционный процесс сложившиеся в условия пандемии. Закрытие национальных границ с зарубежными странами привело к резкому сокращению объёма трудовой миграции, что в свою очередь имеет негативные процессы в экономическом аспекте

Ключевые слова: пандемии, миграционный процесс, разделения труда, риски здоровью, экономический аспект, рабочие места.

Noemi Mardeyan A

*Financial University at Government of the Russian Federation,
Vladikavkaz, Russia*

IMPACT OF THE PANDEMIC ON GLOBAL MIGRATION ISSUES

Keywords: pandemics, migration process, division of labor, health risks, economic aspect, jobs.

Annotation: the article deals with the world problems that affect the migration process in the context of the pandemic. The closure of national borders with foreign countries has led to a sharp reduction in the volume of labor migration, which in turn has negative processes in the economic aspect.

Матиев Магомедбашир А.

*кандидат филологических наук, профессор
Ингушский государственный университет,
Магас, Ингушетия, Россия*

РОМАН А. МАТИЕВА «УДАЧА» КАК ЭТНОГРАФИЧЕСКИЙ ИСТОЧНИК

Роман известного ингушского поэта и прозаика Абаса Матиева впервые был опубликован в 2011 году и с тех пор выдержал несколько изданий. Описываемые в нем события происходят в конце 19-го века. В романе широко использованы фольклорные сюжеты и мотивы, в нем много архаизмов и историзмов, пословиц и поговорок.

В этом произведении много интересных этнографических сведений о жизни и быте горцев в дореволюционной Ингушетии. Так, например, впервые в ингушской художественной и научной литературе здесь описаны особенности добывания соли в окрестностях села Даттых. Очень подробно показано в романе, как ингуши объявляли и совершали кровную месть, как должна была вести себя виновная сторона, по отношению к кому может быть совершена месть, а кто может чувствовать себя в полной безопасности. Интересно, что в процессе прощения кровников участвовали сотни людей, которые часто не были даже дальними родственниками участников конфликта. Обычай кровной мести, описанный в романе, представляет большой интерес для ученых, изучающих обычное право ингушей. Показаны достижения народной медицины, то, что горцы умели лечить многие болезни и серьезные раны, в том числе колотые и огнестрельные. Большой интерес представляют эпизоды, связанные со сватовством, включая шуточное сватовство, со свадебным обрядом, с обязанностями сторон жениха и невесты и многие другие.

Таким образом, роман А.Матиева «Удача» является ценным этнографическим источником.

Magomedbashir Matiev A.

*Ingush state University
Magas, Ingushetia, Russia*

MATIEV'S NOVEL "LUCK" AS AN ETHNOGRAPHIC SOURCE

The novel by the famous Ingush poet and prose writer Abas Matiev was first published in 2011 and has since gone through several editions. The events described in it take place at the end of the 19th century. The novel is widely used folk stories and motifs, it has a lot of archaisms and historicisms, Proverbs and sayings.

This work contains a lot of interesting ethnographic information about the life of mountaineers in pre-revolutionary Ingushetia. For example, for the first time in Ingush fiction and scientific literature, the features of salt extraction in the vicinity of the village of Dattykh are described here. The novel shows in great detail how the Ingush declared and committed blood feuds, how the guilty party should have behaved, in relation to whom revenge can be committed, and who can feel completely safe. Interestingly, hundreds of people who were often not even distant relatives of the participants in the conflict participated in the process of forgiving blood relatives. The custom of blood feuds described in the novel is of great interest to scholars studying Ingush customary law. It shows the achievements of traditional

medicine, the fact that the highlanders were able to treat many diseases and serious wounds, including stab and gunshot. Of great interest are episodes related to matchmaking, including mock matchmaking, with the wedding ceremony, with the duties of the parties of the bride and groom, and many others.

Thus, A. Matiev's novel "Luck" is a valuable ethnographic source.

მიხეიდ მახარაძე

*პროფესორი
ბათუმი, საქართველო*

შალვა ხიდაშელი და ქართული რენესანსის საკითხები

ქართული და შუა საუკუნეების ფილოსოფიის ისტორიის აღიარებული მკვლევარის - აკად. შალვა ხიდაშელის მეცნიერულ მოღვაწეობაში უმნიშვნელოვანესი ადგილი უკავია ქართული რენესანსის საკითხებს. ამ მიმართებით ის აგრძელებს და ავითარებს აკად. შალვა ნუცუბიძის დაწყებულ საქმეს.

ისევე როგორც ნუცუბიძე, ასევე ხიდაშელი საერთოდ რენესანსის და კერძოდ ქართული რენესანსის მთავარ მსოფლმხედველობრივ საფუძვლად მიიჩნევს ნეო-პლატონურ ფილოსოფიას, უშუალოდ კი მის ქრისტიანულ რედაქციას - არეოპაგიტულ მოძღვრებას.

რენესანსზე ხიდაშელის შეხედულებები გამოირჩევა ორიგინალურობით, რაც გამოიხატება საკითხისადმი აქსიოლოგიური მიდგომით. მისი აზრით, რენესანსის ერთ-ერთი მთავარი ნიშანია - „ამქვეყნიური სინამდვილის ღირებულებისა და მნიშვნელობის აღიარება ლოგიკური, ეთიკური, ესთეტიკური და გნოსეოლოგიური ღირებულებების ერთიანობას გულისხმობს“.

ქართულ სინამდვილეში რენესანსის იდეალები მხატვრული ხერხებით არის გადმოცემული რუსთაველის შემოქმედებაში, სადაც ხილული სინამდვილე უპირველესად ესთეტიკურ ღირებულებას წარმოადგენს.

რენესანსის საკითხებზე ხიდაშელმა თავის პოზიცია კიდევ უფრო გამოკვეთა და გაამყარა გერმანულ ფილოსოფოს ზიგფრიდ ვოლგასტთან პოლემიკაში.

Mikheil Makharadze

Batumi, Georgia

SHALVA KHIDASHELI AND ISSUES OF GEORGIAN RENAISSANCE

Issues of Georgian Renaissance occupy an importance place in scientific works of an acknowledged researcher of history of Georgian and Mediaeval philosophy academician Shalva Khidasheli. In this aspect he continued and developed the attitude worked out by academician Shalva Nutsunidze.

Khidasheli as well as Nutsunidze considers Neo-platonic philosophy, namely, its Christian version – Areopagitical doctrine as the main world outlook basis of the Renaissance in general and of Georgian Renaissance in particular.

Khidasheli's views on the Renaissance are marked by originality which is expressed in axiological attitude to the issue. According to him, one of the principal traits of the

Renaissance is that “admission of the value and importance of the mundane reality implies the unity of logical, ethical, aesthetical and gnosiological values”.

In the Georgian context the Renaissance ideals are rendered through artistic means in Rustaveli’s work where the visible reality is, first of all, an aesthetic value.

Khidasheli further strengthened and developed his position on the issues of the Renaissance in polemics with German philosopher Siegfried Wolgast.

Мерзляков Михаил

*директор, Раздорский этнографический музей-заповедник,
станция Мелиховская, Ростовская область, Россия*

ДОНСКИЕ АЛАНЫ. НЕИЗВЕСТНЫЕ СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ ДРЕВНЕГО НАРОДА

В современной исторической науке в трактовках причин, процессов появления и существования тех или иных народов зачастую проходит переделка идентичности согласно политического заказа.

Возрастает роль вне научных исторических представлений, которые безусловно могут формировать общественные и политические практики которые взаимодействуют влияют на современного человека, его взгляды и жизнь.

Изучение социально-политических структур, тенденции и основные этапы социального развития раннесредневековых этнокультурных общностей Восточной Европы постоянно находятся в сфере внимания историков, археологов, этнографов. Одной из таких тем и является Аланский период на Донской земле. В середине VIII в. в лесостепной зоне бассейна Среднего Дона, на славяно-хазарском пограничье, появился значительный массив алано-асского населения, переселившийся из предгорий Северного Кавказа и принесший с собой салтово-маяцкую культуру а точнее аланскую культуру на ее салтово-маяцком хронологическом этапе. Около двух столетий бурлила жизнь на поселениях Салтовской земли. На территории Нижнего Дона выявлен ряд памятников Хазарского периода. Одним из них является захоронение на Матюхином бугре в станице Раздорской. Воинское захоронение с копьем, мечом в ножнах, орнаментированными золотыми солярными знаками, тяжелый панцирь открывают новый вид воина живущего на Донской земле. В заключение следует указать, что проблема пребывания алан на Донской земле требует еще изучения. В археологической науке есть не заполненные лакуны по изучении материальной, обрядовой культуры Донских алан.

Mikhail Merzlyakov

*Director, Razdorsk Ethnographic Museum-Reserve,
village Melikhovskaya, Rostov region, Russia*

DON ALANS. UNKNOWN PAGES OF ANCIENT HISTORY

In modern historical science, the interpretation of the causes and processes of the appearance and existence of certain peoples often involves the alteration of identity according to the political order. The role of non-scientific historical concepts is growing, which can certainly shape social and political practices that interact with each other and

influence modern people and their social life. Questions of socio-political structures, trends and main stages of social development of early medieval ethnocultural communities in Eastern Europe are constantly in the sphere of attention of historians, archaeologists, and ethnographers. One of these topics is the Alan period on the don land. In the middle of the eighth century, in the forest-steppe zone of the Middle don basin, on the Slavic-Khazar border, a significant mass of the Alano-ass population appeared, which migrated from the foothills of the North Caucasus and brought with it the Saltovo-Mayak culture, or rather the Alan culture at its Saltovo-Mayak chronological stage. For about two centuries, life raged in the settlements of the Saltov land. A number of monuments of the Khazar period have been identified on the territory of the Lower don. One of them is the burial on Matyukhin hill in the village of Razdorskaya. A military burial with a spear, a sword in a scabbard, ornamented with Golden solar signs, and a heavy carapace reveal a new kind of warrior living on the don land. In conclusion, it should be pointed out that the problem of the Alans ' stay on the don land requires further study. In archaeological science, there are still gaps in the study of the material, ritual culture of the Don Alans.

ნინო მინდიაშვილი

ასოციებული პროფესორი
კავკასიის საეხთაშინისო უნივერსიტეტი

თამაზ პაიჭაძე

ასოციებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

2008 წლის აგვისტოს ომის რეფლექსიები ქართულ და ოსურ მშენებლობაში

XXI საუკუნის დასაწყისი ეპოქალური თავისებურებებით ხასიათდება, რთული პოლიტიკური ფონი, სოციალური არასტაბილურობა თუ ეკონომიკური პრობლემები აისახა ქვეყნის ყველა სფეროზე და რა თქმა უნდა, კულტურულ პროცესზეც. ქართულ ლიტერატურაში გლობალური ცვლილებები მოხდა, რაც, ერთი მხრივ, განაპირობა ქვეყანაში შექმნილმა მდგომარეობამ, ხოლო, მეორე მხრივ, ლიტერატურულ ასპარეზზე ახალი სახეების გამოჩენამ.

2008 წლის აგვისტოს ომი ქვეყნისთვის კიდევ ერთი თავსდატეხილი უბედურება იყო, რამაც ნიჰილისტურად განაწყობ მოსახლეობის დიდი ნაწილი, ომით გამოწვეული ემოციები მყისიერად აისახა ქართულ და ოსურ ლიტერატურაში, რაც სრულიად ბუნებრივია იმდენად, რამდენადაც, ლიტერატურის მრავალ ფუნქციათაგან ერთ-ერთი ქვეყნის საჭირობოროტო მოვლენების გამომზეურება და მათზე მსჯელობაა.

საკვლევი საკითხის უკეთ წარმოსაჩენად განვიხილავთ გიორგი სოსიაშვილის, შოთა დარბუაშვილის, მზია ხეთაგურის, ციცირო ბაბუციძის, ლია ჭილაძის, აზა ხუჯაევას, თამერლან ტატაევის, ალიონა დოგუზოვას, დავით გაზათის, თენგიზ დოგუზოვის, ედუარდ ვართანოვის მხატვრულ ტექსტებს ორი თეორიული კონცეპტის-ტრავმული მეხსიერებისა და ლიტერატურა დევნილების შესახებ კონტექსტში.

Nino Mindiashvili

*Associated Professor
Caucasus International University*

Tamar Paichadze

*Associated Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia*

REFLECTIONS OF AUGUST 2008 WAR IN GEORGIAN AND OSSETIAN LITERATURE

The beginning of the XXI century is characterized with epochal features. Complex ^{political} background, social instability and economic problems have affected all the spheres in the country and of course the cultural processes also. Global changes have taken place in Georgian literature, which, at the one hand, was reasoned by the situation created in the country, and on the other hand, by the appearance of new faces at the literary arena.

August 2008 war came as another disaster that the country faced, which caused nihilism in the majority of population; emotions caused by the war were instantly reflected in Georgian and Ossetian literature, which is absolutely understandable to the extent that among multiple functions of literature is revealing and discussing topical events underway in the country.

For better reflecting the issue, we will discuss Giorgi Sosiashvili's, Shota Dabruashvili's, Mzia Khetaguri's, Tsitsino Babutsidze's, Lia Chigladze's, Aza Khujaeva's, Tamerlan Tadtayev's, Aliona Doguzova's, Davit Gazati's, Tengiz Doguzov's, Eduard Vartanv's literary texts, in the context of two theoretical concepts – trauma memory and Refugee Literature.

ადექსანდრე მღებშიშვილი

*პროფესორი,
გოჩის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი
გოჩი, საქართველო*

ცხინვალი

**საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პრესის ფურცლებზე
(სამხედრო ასპექტი)**

საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის მთელი არსებობის მანძილზე ერთ-ერთ ძირითად საკითხს ქვეყნის უსაფრთხოებისთვის ზრუნვა წარმოადგენდა. ქვეყნის ხელისუფალთა უდიდესი ძალისხმევა მიმართული იყო თავდაცვის უნარიანი, ძლიერი შეიარაღებული ძალების შექმნისაკენ. 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ახალი ეროვნული შეიარაღებული ძალების შემადგენლობაში შევიდა სოციალ-დემოკრატიული ფრთის ხელშეწყობით შექმნილი წითელი გვარდია, რომელიც საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ რეორგანიზდა სახალხო გვარდიად.

სახალხო გვარდიის სახელმწიფოებრივ შეიარაღებულ ძალად გადასაქცევად აუცილებელი გახლდათ შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შექმნა. ამ მიზნით, 1918 წლის 2 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი სახალხო გვარდიის რეორგანიზაციის შესახებ. სათანადო საკანონმდებლო ნაბიჯებმა საგრძნობლად შეცვა-

ლა არსებული სურათი. გვარდიის საბიუჯეტო დაფინანსების მოდელმა, მანამდე არსებული ორი პოლიკის ადგილზე, განაპირობა ცხენოსანთა ესკადრონის, არტილერიის ტყვიამფრქვეველთა დივიზიონის, ჯავშნიანი მატარებლების, ავტომობილების რაზმის და საინჟინრო ნაწილის ფორმირება.

სახალხო გვარდიამ უდიდესი როლი შეასრულა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის გარე და შინაური მტრების წინააღმდეგ ბრძოლაში.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა თავისი ხანმოკლე არსებობის მანძილზე, ნაბიჯ-ნაბიჯ წერგავდა (იმ დროინდელი ზოგიერთი ევროპული ქვეყნისთვის ნაადრევ) ისეთ ინოვაციურ ნორმებს, როგორებიც გახლდათ ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების წამოწევა, ქალთა სრულუფლებიანობა, რელიგიური პლურალიზმი, საყოველთაო არჩევნები და ა.შ.

რესპუბლიკის მთავრობამ ყველაფერი გააკეთა ტერიტორიული მთლიანობის შესანარჩუნებლად.

პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის მანძილზე განუწყვეტელი საომარი კამპანიები მოითხოვდა ქვეყნის ისედაც მწირი რესურსების სრულ მობილზებას, გარდა ამისა საჯარისო შენაერთების პირადი შემადგენლობის თავდადებას და ერთგულებას. სუსტად შეიარაღებული ქართველი რიგითები და ოფიცრები მედგრად იტანდნენ ყოველგვარ გასაჭირს და ხშირად ღირსეულად ჩაუცმელნი და შიმშილის ზღვარზე მყოფნი გმირულად იცავდნენ საკუთარ ერს, ენას და სამშობლოს. მიუხედავად ამისა, მებრძოლთა მამაცობა არ მთავრდებოდა მსხვერპლის გარეშე. რესპუბლიკის არსებობის სამი წლის მანძილზე ასობით მებრძოლი შეეწირა ქვეყნის დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობისთვის ბრძოლას.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკა, ეროვნული გვარდია, სამხედრო.

Alaksandre Mgebrishvili

*Deputy Rector at Gori State Teaching University,
Professor
Gori, Georgia*

TSKHINVALI IN THE PRESS OF THE FIRST DEMOCRATIC REPUBLIC (THE MILITARY ASPECT)

During the existence of the First Democratic Republic of Georgia, its main crucial aspect represented the state security. The governmental efforts had been dedicated to building strong, viable state army. After the 1917 February revolution, the newly formed army had been strengthened by the Red Guard formed by the Social-Democratic wing, which after the declaration of the independence had been formed into a National Guard.

In order for the National Guard to become a state military asset, certain legal foundation had been needed to be adopted. In the regard, on July 1918 the then Georgian Parliament had adopted a law on the reorganization of the National Guard. The necessary legal regulations had changed the military situation in the country. The existing budgetary model had allowed forming cavalry squadron, artillery machine gun battery, and armored trains, automobile and engineering divisions, instead of the existing two regiments.

The National Guard had played an important role against the domestic and foreign enemies of the First Georgian Republic.

The Georgian Democratic Republic during its short period of existence had step-by-step implemented (even before some of the European nations) such innovative reforms as minority rights, women's rights, religious pluralism, general elections, etc., The government of the First Democratic Republic had undertaken every measure to maintain the state sovereignty.

The ongoing military campaigns had required not only the mobilization of the full state financial resources, but also the courage and devotion of the military personnel. The badly equipped Georgian officers and soldiers had bravely stood against the hunger and cold in order to defend their nation, language and homeland, but unfortunately despite the bravery of the military, the campaigns had not lasted without human losses. During the three year existence of the First Democratic Republic hundreds of soldiers had lost their lives to the fight for the independence and sovereignty.

Keywords: First Democratic Republic of Georgia, National Guard, Military, Bolshevik.

გიორგი ოთხმეზუხი

პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

თემურ-ლენგის ლაშქრობების ისტორიიდან (სტეფანე და ნერსე მენოფელთა ერთი ცნობის გაგებისათვის)

1. თემურ-ლენგის ლაშქრობები საქართველოში ფართოდაა გაშუქებული და შესწავლილი მის თანამედროვე თუ შემდგომი

ხანების ქართველ და უცხოელ ისტორიკოსთა მიერ. ამჯერად, ჩვენი მიზანია, 14-15 სს-ის მიჯნის სომეხ ისტორიკოსთა, სტეფანე და ნერსე მენოფელთა ნაშრომში დაცული ერთი ცნობის ანალიზი, რომელიც საქართველოსა და ოსეთს შორის იმ დროს არსებულ ვითარებაზე გვაძლევს ინფორმაციას.

2. მენოფელთა ცნობით, „მამაცმა ბაგრატმა (ბაგრატ 5) მოატყუა თემური, რომ მომეცი შენი მრავალრიცხოვანი ჯარი, რათა წავიდე ჩემს ხალხში და ყველა გავათათრო და ესენი არიან: დვალი, ოსეთი, იმერელი, მეგრელი, აფხაზი, სონები, ქართველი, მესხი.“

3. ქართულ ისტორიოგრაფიაში გამოთქმული თვალსაზრისით, ოსთა დასახელება, ქართველ ტომთაგან განსხვავებულად (როგორც ტერიტორიული ერთეულის და არა როგორც ეთნიკური ჯგუფის), შესაძლოა განპირობებული იყოს არა საქართველოზე გარკვეული პოლიტიკური დამოკიდებულებით 14 ს-ში, არამედ ძლიერი კულტურული ზეგავლენით (თ. ევდოშვილი).

4. ჩვენი აზრით, მენოფელთა ცნობა ზუსტად ასახავს იმ ეტაპზე არსებულ პოლიტიკურ ვითარებას - მიგვანიშნებს როგორც საქართველოს იურისდიქციის გავრცელებას ოსეთზე (ივ. ჯავახიშვილი), ისე ოსთა და ქართველურ ტომთა შორის არსებულ ეთნიკურ განსხვავებაზე. ამ მოსაზრებას, ვფიქრობთ, მხარს უჭერს „ახალ ქართლის ცხოვრებაში“ (ტექსტი 1, 2) დაცული ცნობები აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით.

Giorgi Otkhmezuri

Professor,
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia

FROM THE HISTORY OF TAMERLANE'S CAMPAIGNS

(For the understanding of one reference by Stephen and Nerse of Metsoph)

1. The Campaigns and Invasions of Tamerlane in Georgia are widely covered and studied by his contemporary and other period Georgian as well as foreign historians around the world. The present paper analyses one of the references preserved in the works of Armenian historians Stephen and Nerse of Metsoph between the XIV and XV centuries, which gives us information about the relationship between Georgia and Ossetia in those times.

2. According to the historians "The brave Bagrat (Bagrat V) deceived Tamerlane, and asked him to give his army, in order to go among his people and make them Tamerlane's slaves and these people are: Dvalis, Ossetians, Imerelians, Megrelians, Abkhaz's, Sonas, Kartvels, Meskhs"

3. According to Georgian historiography, the name of the Ossetians, unlike the Georgian tribes (as a territorial unit and not as an ethnic group), may be due not to a certain political affiliation with Georgia in the 14th century, but to a strong cultural influence (T. Evdoshvili).

4. In our opinion, the statements of Stephen and Nerse of Metsoph accurately reflect the political situation of the period - indicates the spread of Georgian jurisdiction over Ossetia (Ivane Javakhishvili), as well as the ethnic differences between the Ossetians and the Kartvelian tribes. This opinion is supported by the information preserved in Text 1 and Text 2 in *Akhali Kartlis Tskhovreba* (New Edition of the Life in Kartli) on this issue.

ნინო პოპიაშვილი

ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

მშვიდობის ლიტერატურა: თეორიული ჩარჩო და ქართული კონტექსტი: გალაკტიონ ტაბიძის „მშვიდობის წიგნი“

მშვიდობის ლიტერატურა, ომის ლიტერატურა, ანტიმილიტარისტული რომანი, მშვიდობის მწერლობა, ანტიომის ლიტერატურა სინონიმური მნიშვნელობის ტერმინებია და აღნიშნავს ლიტერატურულ ტექსტებს, რომლებიც ომის თემას ეხება და გადმოგვცემს ომის მეორე მხარეს, ომის ადამიანურ ისტორიებს, სადაც ბრძოლა, შეიარაღებული დაპირისპირება მოაზრებულია, როგორც ანტიჰუმანური აქტი. მშვიდობის ლიტერატურა მიუთითებს ომის, დაპირისპირების ადამიანურ მხარეზე, მათ შორის, ჯარისკაცების, მეომრების, რიგითი მოქალაქეების, დაპირისპირებისა და ბრძოლების მსხვერპლების, ქალების, ბავშვების, მოხუცების ტრაგედიებზე. ჯარისკაცებზე, რომელთაც ომი არ უნდათ და მშვიდობას ირჩევენ. ინდივიდუალურ ტრაგედიებზე, რომელიც ზოგადად ადამიანურია და ყველასთვის საერთოა.

მშვიდობის ლიტერატურის, როგორც ტერმინისა და ცნების დამკვიდრება პირველი მსოფლიო ომის დასასრულიდან იწყება, თუმცა უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეს თემა სათავეს იღებს ანტიკური ლიტერატურიდან და ბიბლიიდან.

ამ ჟანრის ლიტერატურის დამკვიდრება უკავშირდება ნობელის პრემიის პირველ ლაურეატს, ავსტრიელ მწერალს, ბერტა ფონ ზუტნერს, ნაწარმოებით, „ძირს იარაღი!“ მშვიდობის ლიტერატურის ნიმუშებია ერნსტ ჰემინგუეის „მშვიდობით, იარაღო“, ერის მარია რემარკის „დასავლეთის ფრონტი უცვლელია“, ლევ ტოლსტოის „ომი და მშვიდობა“ და სხვა.

გალაკტიონ ტაბიძის პოემა, „მშვიდობის წიგნი“ მშვიდობის ლიტერატურის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და საინტერესო ნიმუშია. პოეტმა მასზე მუშაობა 1945 წელს, მეორე მსოფლიო ომის დასასრულს დაიწყო და თორმეტი წლის განმავლობაში მუშაობდა. პოემა რვა ტაეპიანი სალექსო ფორმით არის შექმნილი, რაც უნიკალურია და მხატვრულ ლიტერატურაში ანალოგი არ ეძებნება.

ნაწარმოები მდიდარია ლიტერატურული რეცეფციებით. იკვეთება ანალოგიები შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანთან“, თუმცა პოემის თემა და იდეა სწორედ მშვიდობის აპოლოგიაა.

Nino Popiashvili

*Doctor of Philology, Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia*

PEACE LITERATURE: THEORETICAL FRAMEWORK AND GEORGIAN CONTEXT

Peace literature, War literature, Anti-militarist novels, Peace writings, Anti-war literature are synonymous terms and refer to literary texts that deal with the theme of war and convey the other side of war, human stories of war where fighting, armed confrontation is considered as an inhumane act. Peace literature refers to the human side of war, confrontation, including the tragedies of soldiers, warriors, civilians, victims of confrontation and war, women, children, the elderly; soldiers who do not want war and choose peace; individual tragedies that are universal and common to all.

The establishment of peace literature as a term and concept dates back to the end of the First World War, although it should be noted that this theme originates from ancient literature and the Bible.

The establishment of literature in this genre is connected with the first Nobel Prize winner, the Austrian writer Bertha von Suttner, with her work "Lay down your Arms". Examples of Peace Literature are Ernest Hemingway's "A Farewell to Arms", Erich Maria Remarque's "All Quiet on the Western Front", Leo Tolstoy's "War and Peace" and others.

Galaktion Tabidze's poem "Book of Peace" is one of the most important and interesting examples of peace literature. The poet began working on it in 1945, at the end of World War II, and worked on it for twelve years. The poem is created in the form of an eight-verse text, which is unique and no analogue is sought in fiction.

The work is rich in literary receptions. It bears analogies with Shota Rustaveli "The Knight in the Panther's Skin", but the theme and idea of the poem is the defense of peace.

Разаханов Саид С.

*аспирант,
Дагестанский государственный университет*

Сефербеков Руслан И.

*доктор исторических наук,
Институт истории, археологии и этнографии
Дагестанского федерального исследовательского центра РАН
Махачкала, Россия*

СОВРЕМЕННАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА СЕЛЬСКИХ ПОСЕЛЕНИЙ ДАГЕСТАНА И ГРУЗИИ: ФАКТОРЫ ТРАНСФОРМАЦИИ

Ключевые слова: Современные сельские поселения Дагестана, социальная инфраструктура, новейшее время.

Аннотация: Большое влияние на трансформацию социальной инфраструктуры сельских поселений Дагестана в постсоветское время сыграли такие факторы, как глобализация, модернизация, урбанизация, миграционные процессы, развитие различных сфер инфраструктуры (социальная, дорожное строительство, информационная, транспортная, газификация, водоснабжение, рыночная), относительное улучшение благосостояния населения республики с конца 90-х гг. XX в. и особенно в 2000-е гг., и связанное с ним повышение стандартов и качества жизни.

Несмотря на сложную экономическую и социальную обстановку в стране и республике, связанную с неудавшейся аграрной реформой, глобальным экономическим кризисом 2008 г., неэффективностью новых форм хозяйствования на селе, слабой социальной инфраструктурой, высоким уровнем безработицы, коррупции, отсутствием социальных лифтов, все же нельзя не отметить и позитивные сдвиги в культуре и быту постсоветского дагестанского села. В постсоветское время, особенно с 2000-х и в последующие годы, на селе построены новые объекты соцкультбыта и инфраструктуры. Во многие селения проведены газопровод, водопровод и канализация, построены дороги с асфальтовым и гравийным покрытием, освещаемые в темное время суток улицы получили наименования, а дома на них – нумерацию, появились филиалы многофункциональных центров, отделения пожарной охраны, Сбербанк и Сельхозбанк России с банкоматами, позволяющими получать заработную плату и осуществлять коммунальные платежи посредством банковских пластиковых карт, телефонная (таксофоны), мобильная связь, интернет и WiFi, станции мобильной и опτικο-волоконной связи, государственное (и частное) цифровое телевидение, принимающее гарантированный пакет услуг каналов и при помощи «тарелок» «Триколор» и «НТВ+» – сотни других каналов. Дальнейшее развитие получили образовательные, спортивные, культурные и медицинские учреждения – средние общеобразовательные школы и детские дошкольные учреждения, спортивные сооружения, площадки для work out, медицинские учреждения.

**Said Razakhanov S.,
Ruslan Seferbekov I.**
Makhachkala, Russia

MODERN SOCIAL INFRASTRUCTURE OF THE DAGESTAN VILLAGE OF GEORGICA: FACTORS OF TRANSFORMATION

Key words: Modern rural settlements of Dagestan, social infrastructure, modern times.

Abstract: Factors such as globalization, modernization, urbanization, migration processes, the development of various infrastructure spheres (social, road construction, information, transport, gasification, water supply, market), a relative improvement in well-being played a significant role in the transformation of the social infrastructure of rural settlements in Dagestan in the post-Soviet period since the end of the 90s of the 20th century and especially in the 2000s, and the associated increase in the standards of living and quality of life.

Despite the difficult economic and social situation in the country and the republic, associated with the failed agrarian reform, the global economic crisis of 2008, the ineffectiveness of new forms of farming in the countryside, weak social infrastructure, high unemployment, corruption, and the lack of social lifts, one cannot help but note the positive shifts in the culture and life of the post-Soviet Dagestan village. In the post-Soviet period, especially starting from the 2000s and in subsequent years, new social and cultural facilities and infrastructure were built. Gas pipelines, water supply and sewerage systems have been installed in many villages, asphalt and gravel roads have been laid, streets received illuminations and names, and houses on them have been numbered; branches of multifunctional centers, fire departments, Sberbank and Agricultural Bank of Russia with ATMs have appeared, allowing you to receive wages and pay for utilities with debit cards; telephones (payphones), mobile communications, Internet and Wi-Fi, mobile and fiber-optic communication stations, public (and private) digital television, which provided numerous channels via satellite dishes. Educational, sport, cultural and medical institutions were further developed – secondary schools and preschool institutions, sports facilities, work-out sites, medical institutions.

ადექსანდჲე ჰუსეკვი

*ფსიქოლოგიის დოქტორი
კავკასიის საეხთაშოხისო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

წმინდანთა ტოლი სამშვიდო პროცესებში

სტატიაში წარმოდგენილია წმინდა გიორგის, წმინდა თამარის და წმინდა რაფაელის განსაკუთრებული როლი ცხინვალის კონფლიქტის მოგვარების საკითხში. ასევე წარმოდგენილია (2003-2012 წლებში) საქართველოს ტერიტორიაზე მათ მიმართ მიმართული იდეოლოგიური აგრესია, რომელიც მიზნად ისახავდა - წარმართული სიმბოლოების პოპულარიზაციას, საზოგადოების გახლეჩას, ურთიერთდაპირისპირებას და მართლმადიდებლური ეკლესიის ზეგავლენის შემცირებას.

საკვანძო სიტყვები: სამშვიდობო პროცესი, იდენტობა, წმინდანები, წარმართული კერპები.

Alexandre Rusetski

*Member of the International Association of
Political Psychology
Tbilisi, Georgia*

THE ROLE OF SAINTS IN PEACE BUILDING PROCESSES

The report (article) presents the special role of St. George, St. Tamar and St. Rajden in resolving the Tskhinvali conflict. Also presented (in 2003-2012) was the ideological aggression against them on the territory of Georgia, which was aimed at popularizing pagan symbols, dividing society, confronting each other and reducing the influence of the Orthodox Church.

Keywords: peace process, identity, saints, pagan idols.

იხინე საგანედიე

თბილისი, საქართველო

შიდა ქართლის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები (გამონათქვამები და პრობლემები)

შიდა ქართლის ტერიტორიას (დიდი და პატარა ლიახვის, ფრონეებისა და ქსნის ხეობები), რომელიც საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის ძალადობრივი გასაბჭოების შემდეგ, 1922 წლის 20 აპრილს, საქართველოს შემადგენლობაში შეიყვანეს სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახელით (დედაქალაქი ქ. ცხინვალი). ჩრდილოეთ კავკასიაში მცხოვრებ ხალხს, მათ შორის, ოსებსა და საქართველოს სახელმწიფოს მკვიდრთა შორის ეთნიკური და პოლიტიკური საზღვარი კავკასიონის ქედზე გადიოდა, მაგრამ ამას ხელი არ შეუშლია ქართველთა და ოსთა მრავალმხრივი ეკონომიკური, სამხედრო, კულტურული ურთიერთობისთვის, რომელმაც ინტენსიური ნათესაური კავშირების სახეც შეიძინა შიდა ქართლში (და არა მხოლოდ აქ, დისპერსიულად საქართველოს სხვა რეგიონებში მათი განსახლების ლოკაციაშიც) მათი თანაცხოვრების პერიოდებიდან.

შიდა ქართლის ძირძველ ქართულ მიწაზე, ისევე როგორც დანარჩენ საქართველოში, ქართველთა წინაპრები ასეული საუკუნეები ქმნიდნენ ეროვნული იდენტობის გამომხატველ მარკერებს-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს, რომლებსაც 1990-იანი წლებიდან ცნობილი პოლიტიკური მოვლენების გამო მკვიდრ ქართველ მოსახლეობასთან ერთად დაემუქრა საფრთხე. საქართველოს იურიდიქციის მიღმა დროებით აღმოჩნდა ეს რეგიონი, მოსახლეობის ნაწილი და მასთან ერთად VI-XX სს-ის 800-მდე მნიშვნელოვანი ძეგლი-მატიანე: ეკლესიადმონასტრები, რელიეფები, კედლის მხატვრობა, ციხე-კოშკები და მრავალი სხვა. ოკუპაციის გამონვევა და პრობლემა ისიცაა, რომ ვერ წარმოებს იქ დარჩენილი ქართული კულტურული მემკვიდრეობის სრულფასოვანი მონიტორინგი, ომს გადარჩენილი ზოგიერთი ძეგლის რესტავრაცია ტარდება არაპროფესიონალურად და არალეგალურად, რაც მათი განადგურების ტოლფასია და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა დაცვის საერთაშორისო ვალდებულებების უხეში დარღვევაა. შიდა ქართლის ოკუპაციამდე კი კულტურული მემკვიდრეობის ამ ძეგლებს ოსი და ქართველი მეცნიერები ერთობლივად ინტენსიურად შეისწავლიდნენ, ეწყობოდა არქეოლოგიური ექსპედიციები, იქმნებოდა საისტორიო-არქეოლოგიური ნაშრომები. სამწუხაროდ, ეს უკვე ისტორიის კუთვნილებაა, რაც აზიანებს არა მარტო მეცნიერებას, ძეგლებს, არამედ ოსი და ქართველი ხალხის მრავალათეულწლიან მშვიდობიან ურთიერთობას.

CULTURAL HERITAGE MONUMENTS OF SHIDA KARTLI (CHALLENGES AND PROBLEMS)

The territory of Shida Kartli (including the ravines of the large and small Liakhvi River, Proni and Ksani gorges) was forcibly annexed on April 20 1922, and subsequently nationalized by the sovereign state of Georgia as the South Ossetian autonomous region (capital Tskhinvali). Many Georgian villages and their populations were destroyed, while significant monuments (the 6th–20th cc), churches, monasteries, strongholds, and fortified towers all appeared temporarily to be beyond jurisdiction.

One of the challenges created by the occupation is the impossibility of monitoring the surviving monuments of Georgian cultural heritage. Restoration works on some preserved monuments were carried out non-professionally, irregularly and will cause eventual destruction of the monuments. It is an outrage of justice and abrogation of international obligations concerning the protection of cultural monuments.

Before the occupation, Georgia and Ossetia conducted joint scientific research to study monuments of cultural heritage: several archaeological expeditions were made, historical and archaeological works were published. Unfortunately, this situation damages not only science and historical monuments, but many years of long and peaceful mutual relations between the Ossetian and Georgian peoples.

Сагкаев Заза М.

*историк, преподаватель
Республиканского колледжа культуры,
Владикавказ, Россия*

КРИМИНАЛЬНАЯ ХРОНИКА ПЕРИОДИЧЕСКОЙ ПЕЧАТИ ГРУЗИИ РУБЕЖА XIX-XX ВВ. КАК ИСТОЧНИК ПО ИСТОРИИ ОСЕТИИ

Ключевые слова: Кавказ, Грузия, Осетия, грузинский народ, осетинская интеллигенция, периодическая печать, региональная пресса, криминальная хроника, общественная безопасность, традиции, адаты.

Аннотация: Интерес к жизни и событиям, происходящим в Северной и Южной Осетии проявляли практически все периодические издания Грузии на протяжении всего исторического процесса взаимодействия двух народов на рубеже XIX-XX вв. Среди наиболее значимых из них отметим газеты «Иверия», «Дрозба», «Цнобис Пурцели», «Сахалхо газети» и др.

Публикации в этих изданиях затрагивают многие сферы жизни осетинского общества: социально-политического и хозяйственно-экономического положения, семейно-бытовых проблем и характера осетинского народа, школьного образования и народного просвещения, фольклора и литературы, музыки и театра, стихийных бедствий и эпидемий, земельных и сословных отношений, криминальной ситуации.

Опубликованные в прессе и периодических изданиях Грузии заметки, фотографии, статьи, очерки и т.д., в наши дни являются незаменимым историческим источником при

аналитическом осмыслении совокупности разнообразной информации с целью воссоздания исторически достоверной картины жизни и деятельности осетинского народа.

Высокая ценность таких публикаций состоит в том, что они появлялись в свет как отображение жизненных реалий не столь отдаленного исторического времени. Эти материалы позволяют проанализировать влияние прессы на формирование общественного мнения Грузии о народе добрососедской Осетии в период пореформенной модернизации.

Впервые привлекаемые материалы криминальных хроник, представляют собой обширный корпус нетрадиционных исторических источников, особенно ценных с позиций постижения картины повседневной жизни осетинского народа в предгорьях и горах срединной части Большого Кавказа.

Предпринятая попытка систематизация разнообразных по качеству публикаций криминальной хроники грузинской прессы, перевод с грузинского языка на русский и их анализ обогатит наши представления об организации и состоянии общественной безопасности в Осетии на рубеже XIX-XX вв.

Zaza Sagkaev M.

*History Teacher of
Republican College of Culture,
Russia, Vladikavkaz*

CRIMINAL CHRONICLE OF GEORGIAN PERIODICAL PRESS TURN OF THE XIX-XX CENTURIES. AS A SOURCE ON THE HISTORY OF OSSETIA

Key words: the Caucasus, Georgia, Ossetia, Georgian people, Ossetian intelligentsia, periodical press, regional press, criminal chronicle, public security, traditions, adats.

Abstract: Almost all Georgian periodicals showed interest in the life and events taking place in the North and the South Ossetia throughout the entire historical process of interaction between the two peoples at the turn of the XIX-XX centuries. The most significant newspapers among them are «Iveria», «Droeba», «Tsnobis Purceli», «Sakhalkho Gazeti», etc.

Publications in these newspapers deal with many spheres of life of Ossetian society: socio-political and economic situation, family and household problems and the nature of Ossetian people, school education and public education, folklore and literature, music and theater, natural disasters and epidemics, land and class relations, criminal situation.

The notes, photographs, articles, essays, etc., published in the press and periodicals of Georgia, have become an irreplaceable historical source for analytical comprehension of the complex of information in order to recreate a historically accurate picture of life and activities of Ossetian people.

The high value of such publications lies in the fact that they appeared as a reflection of the realities of life in the not so distant past. These materials make it possible to analyze the influence of the press on the formation of public opinion in Georgia about the people of good-neighborly Ossetia during the period of post-reform modernization.

The materials of criminal chronicles, which were used for the first time represent an extensive corpus of non-traditional historical sources which are especially valuable from the standpoint of comprehending the picture of everyday life of Ossetian people in the foothills and mountains of the middle part of the Greater Caucasus.

The undertaken attempt to systematize publications of various quality in the Georgian press, translation from Georgian into Russian and their analysis will enrich our understanding of the organization and state of public security in Ossetia at the turn of the XIX-XX centuries.

Сефербеков Руслан И.,

доктор исторических наук,

Сефербеков Магомедхабиб Р.

научный сотрудник,

Институт истории, археологии и этнографии

Дагестанского федерального исследовательского центра РАН

Махачкала, Россия

ТРАДИЦИОННАЯ СЕМЕЙНО-БЫТОВАЯ ОБРЯДНОСТЬ В СОВРЕМЕННОЙ ГОРОДСКОЙ КУЛЬТУРЕ НАРОДОВ ДАГЕСТАНА И ГРУЗИИ

Ключевые слова: Семейно-бытовые обряды, городская культура Дагестана, постсоветский период.

Аннотация: Современные городские семейно-бытовые обряды народов Дагестан представляют собой синтез традиционных и новых обрядов и обычаев, которые гармонично сосуществуют.

1. К числу сохранившихся традиционных элементов современной свадьбы следует отнести:

– структуру свадьбы, деления ее на предсвадебные, свадебные и послесвадебные обряды;

– основные этапы предсвадебных обрядов, состав их участников, процедуру сговора, сватовства и обручения, размеры свадебных подношений жениха невесте и дарообмена обеих сторон;

– в выборе брачного партнера остаются важными такие базовые нравственные императивы, как родственные отношения, эндогамный круг, репутация, мнение родителей, религиозность, скромность, непорочность, образованность;

– в брачном выборе у аварцев, даргинцев-цудахарцев, средних и северных кумыков все еще играет важную роль такой институт патриархально-родового и феодального общества как сословная принадлежность избираемого партнера.

2. В родильной обрядности горожан Дагестана все еще бытуют традиционные синкретические верования, являющиеся синтезом домонотеистических и исламских поверий и табу. Они направлены на защиту матери и ребенка от сглаза и козней нечистой силы. Их бытование в дагестанском городе в начале XXI века объясняется устойчивостью самих традиционных верований и особенностями менталитета дагестанцев – преобладанием в их духовной культуре здорового консерватизма.

3. Несмотря на влияние глобализации, в похоронной обрядности горожан Дагестана доминируют мусульманские религиозные установления. Они проявляются в строгом регламенте похоронного ритуала, руководстве им мусульманским священнослужителем языке богослужения, сроках и порядке траура и поминок, предпочтении хоронить на кладбище в родовом селении, проведении обряда «зикр», раздаче заупокойной милостыни «садакъа», оформлении надмогильного памятника, посещения могил умерших на кладбище в сакральные для мусульман дни, накануне и во время религиозных праздников.

TRADITIONAL FAMILY AND HOUSEHOLD RUNNING IN THE MODERN URBAN CULTURE OF THE PEOPLES OF DAGESTAN OF GEORGICA

Key words: Family and household rituals, urban culture of Dagestan, post-Soviet period.

Abstract: Modern urban family and household rituals of the peoples of Dagestan are a synthesis of traditional and new rituals and customs that coexist harmoniously.

1. The preserved traditional elements of modern weddings include:

- the structure of the wedding, consisting of the pre-wedding, wedding and post-wedding ceremonies;

- the main stages of pre-wedding ceremonies, the composition of their participants, the procedure for agreement, matchmaking and engagement, the size of the groom's wedding dowry to the bride and gifts of both parties;

- in the choice of a marriage partner, such basic moral imperatives as family relations, endogamous circle, reputation, parental opinion, religiosity, modesty, purity, education remain important;

- in the choice of marriage among the Avars, Dargins-Tsudakhars, the middle and northern Kumyks, such an institution of patriarchal-clan and feudal society still plays an important role as the estate of a future partner.

2. In the maternity rituals of the townspeople of Dagestan, traditional syncretic beliefs still exist, which are a synthesis of pre-monotheistic and Islamic beliefs and taboos. They are aimed at protecting mother and child from the evil eye and the wiles of evil spirits. Their existence in the Dagestan city at the beginning of the 21st century is explained by the stability of the traditional beliefs themselves and the peculiarities of the mentality of the Dagestanis – the predominance of healthy conservatism in their spiritual culture.

3. Despite the influence of globalization, Muslim religious institutions dominate in the funeral rituals of the townspeople of Dagestan. They are manifested in the strict regulations of the funeral ritual, the guidance of a Muslim clergyman, the language of worship, the timing and order of mourning and commemoration, the preference to bury the dead in the family village, the “zikr” ritual, the distribution of the funeral alms “sadaq'a”, the design of a grave monument, visits to graves of the deceased family members at the cemetery on sacred Muslim days, on the eve and during religious holidays.

Сефербеков Магомедхабиб Р.

*научный сотрудник,
Институт истории, археологии и этнографии
Дагестанского федерального исследовательского центра РАН
Махачкала, Россия*

ИСТОРИОГРАФИЯ ИСТОРИИ СЕВЕРО-ВОСТОЧНОГО КАВКАЗА ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XVIII ВЕКА

Ключевые слова: Северо-Восточный Кавказ, новое время, историография и источниковедение.

Аннотация: Изучение новой истории Северного Кавказа и России на основе письменных источников и литературы является одной из насущных задач кавказоведения и источниковедения. Актуальность такого исследования диктуется как современными задачами новой и новейшей истории России и Кавказа, так и международной обстановкой и геополитическим положением Дагестана, как южного форпоста России, граничащего с государствами Южного Кавказа (Азербайджан и Грузия) и (по морю) – со странами Передней Азии (Иран). Особое место на стыке Северного и Южного Кавказа занимает Северо-Восточный Кавказ. Северо-Восточный Кавказ включает в себя современные Дагестан, Восточную Чечню и Северо-Восточный Азербайджан.

История Северо-Восточного Кавказа первой половины XVIII в. была предметом пристального изучения дореволюционной российской, советской, зарубежной, а также новых исторических школ Северного (Дагестана, Чечни и др.) и Южного (Азербайджан) Кавказа.

Для народов Северо-Восточного Кавказа первая половина XVIII в. характеризуется восстаниями горцев в Чечне и Ингушетии, антииранскими выступлениями в Дагестане и Азербайджане, походом русских войск на Западное побережье Каспийского моря, освободительной борьбой народов Дагестана против иранских завоевателей, противоборством народов Чечни и Северного Кавказа с экспансией России, Ирана и Крымского ханства.

Рассмотрение истории Северо-Восточного Кавказа первой половины XVIII в. с привлечением новых, в том числе и англоязычных источников, представляет важный интерес в плане вовлечения в научный оборот не известных ранее архивных документов и литературы, проливающих свет на имеющую давнюю историю противостояние России, Ирана и Турции за влияние в этом регионе.

Эти документы помогут в объективном освещении истории указанного периода, связанного с иноземными вторжениями. Эти работы позволят существенно пополнить и обновить источниковую базу современных исторических исследований по Северо-Восточному Кавказу.

HISTORIOGRAPHY OF THE NORTH-EASTERN CAUCASUS OF THE FIRST HALF OF THE 18th CENTURY

Key words: North-Eastern Caucasus, modern times, historiography and source study.

Abstract: The study of the new history of the North Caucasus and Russia on the basis of written sources and literature is one of the urgent tasks of Caucasian studies and source studies. The relevance of it is dictated both by the modern tasks of the modern and recent history of Russia and the Caucasus, and by the international situation and the geopolitical position of Dagestan, as a southern outpost of Russia bordering with the countries of the South Caucasus (Azerbaijan and Georgia) and (by sea) – with the countries of Western Asia (Iran). The North-Eastern Caucasus occupies a special place at the junction of the North and South Caucasus. The North-Eastern Caucasus includes modern Dagestan, Eastern Chechnya and North-Eastern Azerbaijan.

History of the North-East Caucasus in the first half of the 18th century was the subject of close study of the pre-revolutionary Russian, Soviet, foreign, as well as new historical schools of the Northern (Dagestan, Chechnya, etc.) and South (Azerbaijan) Caucasus.

For the peoples of the North-Eastern Caucasus, the first half of the 18th century characterized by the uprisings of the mountaineers in Chechnya and Ingushetia, anti-Iranian demonstrations in Dagestan and Azerbaijan, the campaign of Russian troops on the western coast of the Caspian Sea, the liberation struggle of the peoples of Dagestan against the Iranian conquerors, the confrontation of the peoples of Chechnya and the North Caucasus with the expansion of Russia, Iran and the Crimean Khanate.

Consideration of the history of the North-Eastern Caucasus in the first half of the 18th century with the involvement of new, including original English sources, is of special interest in terms of involving into scientific circulation previously unknown archival documents and literature that shed light on the long-standing opposition of Russia, Iran and Turkey for influence in this region.

These documents will help in objective coverage of the history of the specified period associated with foreign invasions. These works will significantly replenish and update the source base of modern historical research in the North-East Caucasus.

თამაზი სიქუხაშვილი

*სტუდენტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის
თბილისი, საქართველო*

საქართველოში გამოცემული ოსური ლიტერატურა

თემის მიზანია წინამდებარე მასალებით წარმოვაჩინოთ ქართველებისა და ოსების კულტურულ-სოციალური ურთიერთობის საკითხები, კერძოდ დაინტერესებულ პირებს გავაცნოთ საქართველოს ტერიტორიაზე გამოცემული სტატიები ოსი ხალხის შესახებ, მივანოდოთ ინფორმაცია ოსური სასულიერო, მხატვრული და სამეცნიერო

ლიტერატურული ნაწარმოებებისა და მათი განხილვების ავტორების შესახებ, რომელთაგანაც თითოეული მათგანი წარმოადგენს ამ ორ ერს შორის არსებული მჭიდრო კავშირის დამადასტურებელ მაგალითს.

მოხსენება იყოფა სამ ნაწილად. პირველ ნაწილში განვიხილავთ პერიოდულ პრესასა და ქართველ საზოგადო მოღვაწეთა დამოკიდებულებას ოსური ლიტერატურისადმი, მეორე ნაწილში - XX საუკუნის მნიშვნელოვან გამოცემებს, მესამე ნაწილში კი წარვადგენთ თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურის ნაწილს ოსების შესახებ.

Tamari Sikturashvili

student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia

OSSETIAN LITERATURE PUBLISHED IN GEORGIA

The aim of the topic is to present the issues of cultural and social relations between Georgians and Ossetians with the present materials, in particular to introduce to interested parties the articles published in Georgia about the Ossetian people.

Also to provide information on the authors of Ossetian religious, artistic and scientific literary works and their reviews, each of which is an example of the close connection between these two nations.

The report is divided into three parts. In the first part we will discuss the attitude of the periodical press and Georgian public figures towards Ossetian literature, in the second part - important publications of the XX century, and in the third part we will present a part of modern scientific literature about Ossetians.

გომედეხი ვიგოჩიო სპხინგვიდი

ასოციირებული პროფესორი,
მაცაჩეტის უნივერსიტეტი
იგადია

გაპო ბაევის არქივიდან. მისი მიმოხედა გიორგი ახვლედიანთან

გაპო ბაევი გერმანიაში, ემიგრაციაში (1865-1939), მრავალი წელი გაატარა. იგი თარგმნიდა ოსურ ბიბლიურ ტექსტებს და ასევე ასწავლიდა თავის მშობლიურ ოსურ ენას ბერლინის აღმოსავლეთმცოდნეობის სემინარიაში (1922-1939). ბერლინის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა განყოფილებაში ინახება მისი პირადი არქივი, რომელიც მოიცავს უამრავ საინტერესო მასალას და წარმოადგენს ინფორმაციის ნამდვილ საგანძურს არა მარტო მისი პირადი ცხოვრების შესახებ, არამედ და, უპირველეს ყოვლისა, ოსური კულტურისა და ისტორიის შესახებ. ნაშრომში წარმოდგენილია გაპო ბაევისა და ქართველი მეცნიერის გიორგი ახვლედიანის მიმოხედა (1887-1973 წწ.). გარდა ამისა, ნაშრომში მიმოხილულია ორი კოლეგის ღრმა პატივისცემისა და გულწრფელი მადლიერების ამსახველი საინტერესო ფაქტები, რომლებიც უფრო მეტ სინათლეს ჰფენენ მათ ბიოგრაფიასა და სამეცნიერო საქმიანობას. პროფესიული და მეგობრული ურთიერთობის ამსახველმა მათმა მიმოხედა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ოსური კვლევებში, ნათელი გახადა ემიგრანტის ნოსტალგიური განწყობის მიზეზები.

Tomelleri Vittorio Springfield

*Associate Professor
University of Macerata
Italia*

FROM THE ARCHIVE OF GAPO BAEV. HIS CORRESPONDENCE WITH GIORGI AXVLEDIANI

During his emigration Gappo Baev (1865–1939) spent many years in Germany, where he was involved in the translation of biblical texts into Ossetic and also taught his mother tongue as a lecturer at the Berlin Oriental Seminary (1922–1939). In the manuscript department of the Berlin State Library his personal archive is kept, containing a lot of interesting material, a real treasure of information not only about his personal life, but also and above all on Ossetic culture and history. The paper features the correspondence between Gappo Baev and the Georgian scholar Giorgi Akhvlediani (1887–1973). Besides showing the deep respect and sincere appreciation of the two former colleagues for each other, it provides interesting facts which shed more light upon their biography and scientific activity. All in all, the professional and at the same time friendly correspondence, being a significant contribution to Ossetic studies, provides an insight into the nostalgic mood of the emigrant, on the one hand, and the interested tone of his counterpart, on the other.

გიორგი სოსიაშვილი

*პროფესორი,
გოჩის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი
გოჩი, საქართველო*

იოსებ სტალინის წინაპრები და სოფელი გერი

ქართულ ისტორიოგრაფიაში მიჩნეული იყო, რომ სტალინის წინაპარი ჯუღაშვილები (ჯუგაშვილები) ქიზიყში არსებულ სოფელ ჯუგაანიდან ჯერ მარილისში, შემდეგ მატანში, ბოლოს კი ლილოში გადმოსახლდნენ. სტალინის სანათესაო წრეში (სტალინის მამის ღვიძლი ბიძაშვილის გიორგის რძლის ნინა ჯუღაშვილის მოგონების მიხედვით), იცოდნენ, რომ მათი წინაპრები სოფელ დიდ ლილოში სოფელ გერიდან გადასახლდნენ. ამას ადასტურებს სტალინის ბავშობის მეგობარი და ძუძუმტე ალექსანდრე ციხითათრიშვილიც. სტალინის გვარის გერიდან წარმომავლობას გერის წმინდა გიორგის სალოცავში მისი ბერად დაყენებაც ცხადყოფს. ოჯახმა ბავშვი, რომ ყვავილის ინფექციისაგან გადაერჩინა თავიანთი წინაპრების საგვარეულო სალოცავში პატარა იოსები "ბერად დააყენა" და გერში შესანიშნავად ავიდა. XIX საუკუნის II ნახევარში გერში მოსახლეობის ძირითად ნაწილს ჩრდილოეთ კავკასიიდან ჩამოსახლებული ოსები შეადგენდნენ. სტალინის წინაპრების გერიდან ლილოში გადასახლების შესახებ ცნობილი იყო ოსური საზოგადოებისათვის. ამიტომაც გაჩნდა იოსებ ჯუღაშვილის ოსური წარმომავლობის ვერსია.

Giorgi Sosiashvili

*Professor
Gori State Educational University,
Gori, Georgia*

ANCESTORS OF JOSEPH STALIN AND THE VILLAGE OF GERI

There was an opinion in the Georgian Historiography that the ancestors of Stalin, the Jughashvili (the Jugashvili) first moved from the village Jugaani in Kiziki to Marilisi, then they moved to Matani and finally to Lilo. The relatives of Stalin (according to the memories of Nina Jughashvili, the Stalin`s cousin, Giorgi`s daughter-in-law) knew that their ancestors moved to the village of Didi Lilo from the village Geri. It is proved by the childhood friend and milk-brother of Stalin, Aleksandre Tsikhitatrishvili. The fact that the origin of the Stalin`s surname comes from the village of Geri is also proved by his appointment as a monk in the Geri Saint Giorgi Chapel. In order to save the child from the smallpox the family took the small Joseph to their ancestors` chapel in Geri with the sacrifice. In the II half of the XIX century the majority of the Geri population was made up by the settled Ossetians from the North Caucasus. The Ossetian community was aware of the Stalin`s ancestors migration from Geri to Lilo. That`s why the version of Joseph Jughashvili`s Ossetian origin emerged.

Сугаров Давид А.

*архитектор-градостроитель,
аспирант ФГБУ «ЦНИИП Минстроя России»*

Бесолов Владимир Б.

*советник Российской Академии архитектуры и строительных наук,
профессор и член-корр. Международной Академии архитектуры,
член-корреспондент Академии архитектурного наследия,
Почетный архитектор Российской Федерации,
Владикавказ, Россия.*

ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЕ ЯДРО ИСТОРИЧЕСКИХ СТОЛИЧНЫХ ГОРОДОВ ВЛАДИКАВКАЗ И ТБИЛИСИ: ОБЩИЕ ЗАКОНОМЕРНОСТИ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ

Ключевые слова: Россия, Республика Северная Осетия-Алания, Владикавказ, Республика Грузия, Тбилиси, генеральный план города, план детальной планировки исторического центра города, столица, градостроительство, ядро исторического города, планировочная структура города, пространственная композиция города, регенерация градостроительного ядра исторического города, начало формирования города, закономерности развития города, планировки и застройка города, общие принципы, специфические особенности, архитектурный облик города, градостроительный характер города.

Аннотация: Поныне существующие и успешно функционирующие исторические город Владикавказ – столица Республики Северная Осетия-Алания и город Тбилиси – столица Республики Грузия, резко отличаются по градостроительному характеру и архитектурному облику. Прежде чем приступить к созданию проекта регенерации исторического градостроительного ядра обеих городов, изначально следует осмыслить архитектурно-планировочную сущность каждого из этих двух столичных городов. Для этого крайне необходимо тщательно выполнить натурное историко-градостроительное обследование центральной части каждого города и подготовить научное исследование с анализом градостроительной

ткани исторического ядра каждого города и оценкой планировочно-пространственной общности и целостности их художественного образа и эстетической выразительности.

Каждый из исследуемых столичных городов возник в разное время: Тбилиси в эпоху раннего средневековья, Владикавказ в период нового времени, а каждый из них развивался только в присущих им и соответствующим времени градостроительным принципам и архитектурным приемам конкретных культурно-исторических эпох. Методологической целью научного постижения городского организма обеих городов, является выявление общности архитектурно-планировочной структуры и планировочно-пространственной композиции градостроительного каркаса исторического ядра каждого города и, вместе с тем, определить архитектурно-планировочные особенности в образе и стиле двух прославленных исторических городов.

David Sugarov A.

*architect, town-planner,
аспирант ФГБУ «ЦНИИП Минстроя России»*

Vladimir Bessolov B.

*Oriental architectural studies and byzantolog,
Professor IAA and corresponding member of IAAM, Advisor of RAACS,
Honorary architect of the Russian Federation,
Vladikavkaz, Russia.*

URBAN PLANNING CORE OF THE HISTORICAL CAPITAL CITIES OF VLADIKAVKAZ AND TBILISI: GENERAL PATTERNS AND FEATURES OF DEVELOPMENT

Key words: Russia, Republic of North Ossetia-Alania, Vladikavkaz, Republic of Georgia, Tbilisi, General plan city detailed plan of the historic centre, capital, town planning, the historical core of the city, city planning structure, spatial composition of the city, the regeneration of the urban core of the historic town, the origins of cities, patterns of development, planning and development of the city, the General principles, specific features and architectural appearance of the city, the urban character of the city.

Abstract: The historical city of Vladikavkaz, the capital of the Republic of North Ossetia-Alania, and the city of Tbilisi, the capital of the Republic of Georgia, which still exist and function successfully, differ sharply in their urban planning and architectural appearance.

Before you start creating a project for the regeneration of the historical urban core of both cities, you should first understand the architectural and planning essence of each of these two capital cities. For this it is imperative to thoroughly implement full-scale historical-architectural survey of the Central part of each city and prepare a scientific study with the analysis of the urban fabric historic core of each city and evaluate planning-spatial community and the integrity of their artistic image and aesthetic expression.

Each of the studied capital cities appeared at different times: Tbilisi in the early middle ages, Vladikavkaz in the modern period, and each of them developed only in accordance with the urban planning principles and architectural techniques of specific cultural and historical epochs inherent in them and corresponding to the time. The methodological goal of a scientific understanding of urban organism of both cities is the identification of community and architectural planning structure and planning spatial composition of the urban framework of the historic core of each town and, however, to identify architectural features in the image and the style of two famous historical cities.

Ушаридзе Эвелина

аспирант ФГБОУ государственный университет
имени Коста Левановича Хетагурова»
Владикавказ, Россия

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Проблема подготовки педагогических работников по направлению изобразительное искусство интересует как отечественных (Е. И. Игнатьев, С. П. Ломов, Л. Г. Медведев, И. М. Раджабов, А. М. Нурудинова), так и зарубежных исследователей. Все они пришли к общему мнению, что на сегодняшний день в подготовке профессионалов данного направления присутствует некая «универсализация» или уравнивание требований к преподаванию творческих и общеобразовательных дисциплин. Ни у кого не вызывает сомнений, что такой подход не всегда является верным, ведь преподавание данного предмета имеет определенную специфику и требует специальных условий.

В ФГОС НОО 2009 года представлен ряд требований к компетенции педагога изобразительного искусства, среди них:

- разработка учебно-методического комплекса дисциплины;
- организация информационно-образовательной и воспитательной среды обучающегося.
- общие требования к профессиональной компетентности и другие.

Надо заметить, что последнее требование определяет лишь общие, не конкретные подходы.

Профессиональная компетентность педагога-художника отличается от компетенций преподавателя начальных классов, как и от других.

На каждом образовательном уровне, будь то дошкольный, школьный, профессиональный, необходимо иметь знания в области теории и методики преподавания изобразительного искусства, психологии и возрастных особенностей личности. Только в этом случае эффективность образовательного процесса будет на достаточно высоком уровне.

Большая роль в подготовке компетентного учителя изобразительного искусства принадлежит современному вузу.

Evelina Usharidze S.

Vladikavkaz, Russia

COMPETENCE-BASED APPROACH TO PROFESSIONAL TEACHER TRAINING OF FINE ARTS

The problem of teacher training in the development of arts is interesting both among domestic (E.I. Ignat'ev, S.P. Lomov, L.G. Medvedev, I.M. Radjabov, A.M. Nuridinova) and foreign researchers. All of them agreed that nowadays in professional teacher training there is some kind of "universalization" or equalization of requirements for teaching creative and general education subjects. No one doubts that this approach isn't always right because the teaching of this subject has certain specifics and requires special conditions.

In federal state educational standards there is a number of requires for arts teaching competence, among them are:

- development of an educational and methodological complex disciplines
- organization of informational and educational activities environment for students
- general requirements for professional training competences etc.

It's worth mentioning that the last requirements define only general not specific approaches.

The professional arts teacher competency differs from the competency of a primary school teacher as well as from others.

It is necessary to have knowledge in the field of teaching and theory methods, psychology and age related traits at every educational level whether it is preschool school or professional. Only in this case the teaching process would be effective.

A large role in the competent art teacher training belongs to a modern university.

Фидарова Рима Я.

*главный научный сотрудник
Северо-Осетинский институт гуманитарных и
социальных исследований им. В.И.Абаева
Владикавказ, Россия*

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗМА В ОСЕТИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ В XIX – НАЧАЛЕ XX В.

Условия зарождения реализма в осетинской литературе.

Социальный принцип трактовки сути человеческого характера.

Особенности психологического анализа.

Возможности реализма глубинного отражения жизни и быта осетинского народа.

Правдивость деталей быта как принцип обобщения в реализме.

Показ типических характеров, действующих в типических обстоятельствах.

Rima Fidarova Ya.

Vladikavkaz, Russia

FEATURES OF REALISM IN OSSETIAN LITERATURE IN THE 19TH – EARLY 20TH CENTURIES

Conditions for realism inception in Ossetian literature.

The social principle of interpreting the essence of human character.

Features of psychological analysis.

Possibilities of realism of primal reflection of the Ossetians' everyday life.

Veracity of details of everyday life as a principle of generalization in realism.

Show typical characters acting in typical circumstances

ტაიიეღ ფუტკაიადე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

მიხეიღ დაბადე

ფილოლოგიის დოქტორი
საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

ოსი (დიგორელი და თაგაურელი) მუჰაჯირების შესახებ

XIX საუკუნის განმავლობაში სხვა კავკასიელებთან ერთად, ოსების ნაწილი (ძირითადად, მუსლიმანი ოსები) გააფთრებულ წინააღმდეგობას უწევდა კავკასიაში რუსეთის დამპყრობლურ პოლიტიკას. საომარ მოქმედებათა დასრულების შემდეგ (XIX საუკუნის 80-იანი წლები) რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ მებრძოლი ოსები იძულებულნი გახდნენ, ოსმალეთში გადახვენილიყვნენ; კერძოდ, დიგორელები ყაბარდოელებთან ერთად ზღვით წავიდნენ ოსმალეთში, თავაურელები კი ფეხით (საქართველოს სამხედრო გზის გავლით). რუსეთის იმპერიამ შეიწყნარა მხოლოდ ოსთა ის ნაწილი, რომელიც აქტიურ წინააღმდეგობას არ უწევდა კავკასიის რუსუფიკაციის პოლიტიკას.

დღესდღეობით, ოს მუჰაჯირთა შთამომავლები სახლობენ ძირითადად, ცენტრალურ თურქეთში (იოზგათის, თოქათის, სივასის, მუშის, ბითლისის ვილაიეთებში; ყველაზე დიდი დასახლებული პუნქტია იოზგათის ვილაიეთის სოფ. ფოირაზლი [ოს. დიგორა]); მათი უმეტესობა დიგორელია. თავაურელები ცხოვრობენ მხოლოდ ყარსის ვილაიეთის ორ სოფელში - ესქი სარიქამიშსა (ოს. დაღლაგყაუ) და ბოზათში (ოს. ხოხგყაუ). ოსთა საერთო რაოდენობა დაუდგენელია, რადგანაც თურქეთის რესპუბლიკაში მოქალაქეთა ეთნიკურ წარმომავლობას, როგორც წესი, არ მიუთითებენ. ვებ-პორტალ ethnologue.com-ის მონაცემებით კი, ოს მუჰაჯირთა შთამომავლების რაოდენობა თურქეთში 20 ათასამდე კაცს აღწევს.

ოს მუჰაჯირთა თურქეთში მცხოვრები შთამომავლების მცირე ნაწილი (ძირითადად, დიგორელები) დღემდე ინარჩუნებს დედაენას. სხვა ჩრდილო კავკასიელებთან ერთად, ისინი გაერთიანებულნი არიან „ჩრდილო კავკასიის კულტურულ საზოგადოებაში“ (თურქ. Kuzey Kafkas Kültür Derneği, <http://istanbulkafkaskultur.net/>).

Tariel Putkaradze

Professor, PhD of Philological Sciences
Saint Andrew the First Called Georgian University
of the Patriarchate of Georgia

Mikheil Labadze

PhD of Philology
Saint Andrew the First Called Georgian University
of the Patriarchate of Georgia
Tbilisi, Georgia

ABOUT OSSETIAN (DIGORIAN AND TAGAURIAN) MUHAJIRS

During the XIX century, the Muslim Ossetians (mostly, the Digorians and Tagaurians), together with the other Caucassian peoples, were fighting against Russian conquerors. After the war, they were forced to emigrate to Ottoman Empire. Thus, the Digorians emigrated with

the Kabardians by sea, but the Tagaurians on foot, by the Georgian Military Road. The Russians allowed to stay only those Ossetians, who did not fight against the russification policy in the Caucasus.

Nowadays, the Digorians live there in the provinces of Yozgat, Tokat, Sivas, Muş and Bitlis. The most populated Ossetian (Digorian) village in Turkey is **Foyrazlı (Digoræ** in Ossetian) of Yozgat Province. The Tagaurians live only in the villages Eski Sarıkamış (**Dællægqæu**) and Bozat (**Xoxyqæu**) of Kars province. By the webportal of ethnology.com it is estimated that the Ossetian population in Turkey is 20,000.

The Ossetians in Turkey partly retain their mother tongue - the Digorian dialect of Ossetian. They are united in North Caucassian Cultural Society (<http://istanbulkaf-kaskultur.net/>) together with the other Northcaucassian ethnicities of Turkey.

შოხენა შავხეშიანი

დოქტორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო

ისტორიულ-მხატვრული ქრონოტოპი დათო ტურაშვილის რომანში „ტყეების მეფე“

დათო ტურაშვილის „ტყეების მეფე“ დავით აღმაშენებელს ეძღვნება. ნაწარმოებს აქვს ბოლოთქმა აკა მორჩილაძის ავტორობით, რომლის მიხედვითაც აკა მორჩილაძე აღნიშნავს, რომ მას და დათო ტურაშვილს დაევალოთ დიალოგების დაწერა ფილმისათვის, რომლის გადაღებაც იგეგმებოდა, თუმცა ფილმი არ გადაუღიათ, მაგრამ დათო ტურაშვილმა აღნიშნული მასალების მიხედვით რომანი დაწერა.

ნაწარმოებში ნაჩვენებია ის გზა, რომელიც დავით მეფე აღმაშენებელმა ტახტის ჩაბარებიდან დიდგორის ბრძოლამდე და მის შემდგომ გაიარა.

დათო ტურაშვილის შეფასებით (ჟანრობრივი თვალსაზრისით), ქართულ მწერლობაში გარკვეული ჩარჩოები არსებობდა და თავადაც დიდი ხნის განმავლობაში თვლიდა, რომ ისტორიულ რომანში პერსონაჟებს არქაულად, ეპოქის შესაბამისად უნდა ესაუბრათ. მიუხედავად ამისა, „ტყეების მეფე“ მსგავს სირთულეს არ შეიცავს, რადგან მწერლის მოსაზრებით, ადამიანები XII საუკუნეში, ან უფრო ადრე, ისე არ მეტყველებდნენ, როგორც ეს ტექსტებშია მოცემული. ამიტომაც ადვილი დასაშვებია, რომ ადამიანები საუბრობდნენ სხვა ენაზე და წერდნენ სხვა ენაზე. ეს ჩვეულებრივი მოვლენა იყო არა მარტო საქართველოში, არამედ ევროპაშიც. ამიტომაც ამ ნაწარმოებში პერსონაჟები საუბრობენ ჩვეულებრივ სასაუბრო ენაზე. დათო ტურაშვილს სურდა, რომ დავით აღმაშენებელი არ ყოფილიყო მხოლოდ ისტორიული წარსული და მხოლოდ სადღეგრძელოს ობიექტი.

ნაწარმოებში რეალურ ისტორიულ მოვლენებსა და გმირებთან ერთად გვხვდება გამოგონილი პერსონაჟებიც. ბუნებრივია, რომ ნაწარმოებში არ არის ასახული მთელი ეპოქა და არც ისტორიული სიზუსტითაა მოვლენები გადმოცემული - რამდენიმე ბრძოლაა აღწერილი, თუმცა არ არის დაკონკრეტებული, თუ რომელი ბრძოლებია (ხშირ შემთხვევაში არც თარიღებია მითითებული). უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ხელს არ უშლის ავტორის მთავარ მიზანს, რომ უფრო ახლოს გააცნოს მკითხველს მეფის პიროვნული პორტრეტი. ნაწარმოებში ისტორიულ ფაქტებთან და ცნობებთან ერთად საინტერესოდ და ბუნებრივად არის წარმოდგენილი ავტორის ფანტაზიით შეთხზული ეპიზოდები, რაც სრულყოფილად აცოცხლებს იმ პერიოდის საქართველოს.

HISTORICAL-ARTISTIC CHRONOTOPE IN "THE KING OF WOODS" BY DATO TURASHVILI

"The King of Woods" by Dato Turashvili is dedicated to David the Builder. The last part of the work has commentary by Aka Morchiladze, where Aka Morchiladze mentions that he and Dato Turashvili were instructed to write dialogues for the film, which was planned to be made, although the film was not made, but Dato Turashvili wrote a novel based on the mentioned materials.

The work shows the way that King David the Builder passed from the handing over of the throne to the Battle of Didgori and then.

According to Dato Turashvili (in terms of genre), there were certain frameworks in Georgian literature, and he himself believed that the characters in a historical novel should speak archaically, according to the epoch. Nevertheless, the "King of the Forests" does not have such a difficulty, because in the writer's opinion, people in the XII century, or earlier, did not speak as it is given in the texts. It is therefore quite conceivable to think that people to speak other language and write in another language. This was a common event not only in Georgia but also in Europe. That is why the characters in this work usually speak colloquial language. Dato Turashvili wanted David the Builder not to be just a historical past and only an object of toast.

In addition to real historical events and characters in the work, we also find fictional characters. Naturally, the work does not reflect the whole epoch, nor does it convey the events with historical accuracy - several battles are described, although it is not specified which battles they are (often no dates are specified). It should be noted that this does not preclude the author's main aim of introducing the King's personal portrait more closely to the reader. Along with historical facts and references, the work presents interesting and natural episodes composed by the author's imagination, which perfectly enlivens the Georgia of that period.

ნატო შავრეშიანი

*მეცნიერი მუშაკი
თსუ ახნოდგ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი
თბილისი, საქართველო*

შეკვეცილი პარატაქსული კონსტრუქციები სვანურში

წინადადების წევრთა კვება, რომელიც სხვადასხვა ფაქტორებითაა განპირობებული (კონტექსტი, გადმოსაცემი აზრის ექსპრესია, ინტონაცია), ყველაზე ხშირად დასტურდება ზეპირ მეტყველებაში, ვინაიდან ზეპირ მეტყველებას თან სდევს ემოციური ფონი. აქედან გამომდინარე საკვლევია საკითხის მასალას წარმოვადგენთ სავსე პირობებში მოძიებული ტექსტების საფუძველზე. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ მასალა ეფუძნება ხანდაზმულთა მეტყველებას, ვინაიდან სწორედ მათ საუბარში დასტურდება ინტენსიურად პრედიკატის მოკვეცა, განსხვავებით ახალგაზრდა თაობის მეტყველებისაგან.

ამჯერად წარმოვადგენთ ჩოლურული მეტყველების ნიმუშებზე დაკვირვების შედეგს, ვინაიდან ჩოლურულთა ზეპირ მეტყველებაში ყურადღებას იქცევს უშემასმენლო რთულ წინადადებათა სიუხვე, განსაკუთრებით პარატაქსულ კონსტრუქციებში.

უმეტესწილად დასტურდება ისეთი უსრული პარატაქსული კონსტრუქციები, სადაც, ძირითადად, შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილია (ხ_ქი „ვარ“, ხი „ხარ“, ლი „არის“ სხვადასხვა მწკრივის ფორმით) შეკვეცილი, ხოლო შედარებით ნაკლებად გვხვდება მარტივი პრედიკატის ჩავარდნის შემთხვევები, თუმცა სრული კომპონენტების შემასმენელთა გათვალისწინებით მათი აღდგენა სირთულეს არ წარმოადგენს:

ხ_ქისტ_ქნ ლოლა [ხ_ქი], იშგ_ქიდ_ქშტჟი ხოშა [ხ_ქი] ი ჩუ მ_ქგ აჯად ქ_ქინ „ლოლა ხვისტანი [ვარ], სამოცდაათზე მეტი [ვარ] და კიდევ მიდგას სული“...

მოხსენებაში წარმოდგენილი იქნება ყველა შესაძლო შემთხვევა სათანადო ილუსტრაციებითურთ.

Nata Shavreshiani

Tbilisi, Georgia

ELIDED PARATAXIS CONSTRUCTIONS IN SVAN

Elision of sentence members, which is caused by various factors (context, expression of thoughts, intonation), is most often confirmed in oral speech, because oral speech is accompanied by emotional background. Therefore, we present the material of the research issue based on the texts found in the field condition. The material is based on the speech of the elderly, since the predicate is intensively confirmed in their speech, in contrast to the speech of the younger generation.

Recently, we present the result of the observation of the Cholur speech examples, since in the oral speech of Cholur there is an abundance of complex sentences without predicate, especially in parataxic structures.

Mostly, there is confirmed imperfective parataxic structures, where the verb part of the compound predicate (xwi „I am“, xi „You are“, li „She is, He is, It is“ in the forms of different series) is elided, and there are relatively few cases of simple predicate failures, although considering the complete components of the predicate, their recovery is not difficult:

Xwištān lola [xwi], išwidēštži xoša [xwi] | ču mīg ažay kwīn „[I am] Lola Khvistani, [I am] more than seventy and [I am] still alive“

The report will present all possible cases with appropriate illustrations.

Шавлаева Тамара М.

*доктор исторических наук,
Академия наук Чеченской республики,
Институт гуманитарных исследований,
Грозный, Россия*

ТРАДИЦИОННЫЕ ПРОМЫСЛЫ В ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОРНОЙ ЧЕЧНИ И ГРУЗИИ

Ключевые слова: Грузия, Чечня, переселение и расселение чеченцев в Грузии, образ жизни горцев, социальные отношения, домашние производства, технология, хозяйственные промыслы, товарообмен, торговля, экономика.

Аннотация: Между народами Грузии и Чечни издревле сложились добрососедские отношения. Домашние производства играли жизненно важную роль в экономической жизни горцев, поэтому имели широкое развитие. Орудия обработки сырья, техника изготовления изделий имели большую технологическую общность и типологическое сходство.

История чечено-грузинских отношений уходит в глубокую древность. Важно отметить, что на волне добрососедских отношений имели место факты переселения из Чечни, да и всего Северного Кавказа, на территорию Грузии. Переселения, по мнению крупного грузинского ученого Н.А. Бердзенишвили, продвигались в Закавказье и вливались в местные племена во время татаро-монгольского нашествия. Анализируя исторические реалии переселений, авторы К. Ган, А. Зиссерман, Б. Скитский выделяют экономические и политические причины. К другим фактам можно отнести вынужденное изменение места жительства по причине: скрываясь от кровной мести.

Массовые переселения из Чечни в Грузию начались с 1791 года, продолжались в 1831, 1841, 1848, 1860 и других годах, тем самым, хронологически совпадали с периодами крупных политических событий в Чечне. Как известно, в течение целого столетия, начиная с 1791 года, Чечню потрясли такие крупные политические события, как выступление под руководством шейха Мансура, Имама Шамиля, Алибек-Хаджи Алдамова и Умы Дуева.

Давние социально-экономические и культурные связи между чеченским и грузинским народами в достаточно ясной степени засвидетельствованы в языке, духовной культуре, исторической метрологии, домашних промыслах и ремёслах. История свидетельствует о наличии тесных взаимосвязей и добрососедских отношений между чеченским и грузинским народами.

В предлагаемой вниманию специалистов докладе мной подвергаются анализу те виды домашних промыслов, которые играли жизненно важную роль в обмене, торговле, хозяйственно-экономической жизни горцев и имели широкое распространение в Чечне и Грузии, в частности: изготовление шерстяных и гончарных изделий, сыроделие и другие.

Природные условия и богатая сырьевая база всячески способствовали развитию шерстяного промысла в Кавказском крае, в том числе Грузии и Чечне. Из-за специфики материала образцы шерстяных изделий плохо сохранялись среди археологических находок, однако даже имеющиеся артефакты смело позволяют датировать их периодом II тыс. до н.э. Известные более десяти групп овец на Кавказе, включающие несколько пород, разводили и в Чечне. Орудия обработки шерсти, техники изготовления войлока и войлочных изделий, тканых изделий и способы их окрашивания имеют большое сходство.

Керамическое производство относится к одному из древнейших производств на Кавказе и получило здесь широкое развитие, чему содействовали богатые залежи глины разного цвета. По имеющимся сведениям, керамические изделия на территории Грузии появились в позднем неолите (Анасеули II, Одиши). Со временем в Грузии сложились центры керамического производства (к примеру, Тбилиси, Мцхета, Гори, Кутаиси и др.) с изготовлением широкого ассортимента изделий, включающие посуду и строительные материалы.

В Чечне керамические изделия представлены в памятниках IV - II тыс. до н. э. Большое развитие впоследствии это ремесло получило в сёлах Шали, Старый-Юрт, Новый-Юрт, Ташкичу, Старые Атаги, Бердыкель и др. Чеченские кувшины больших размеров - *хуланаш* - для хранения фуража напоминают Грузинские кувшины для хранения вина - *квеври*.

Как известно, зафиксированной датой изготовления сыра принято считать 5,5 тыс. до н.э. Однако есть информация, что в Грузии найдена посуда для хранения сыра, которой насчитывается 8 тыс. лет. Грузинские сыры внесены в список нематериального культурного наследия ЮНЕСКО, а рецепты их приготовления являются исключительно грузинские.

По сохранившимся терминам изготовления сыра есть основание утверждать, что в Чечне сыроделие являлось также древнейшим промыслом. Вплоть до середины XIX века в Чечне сохранился способ изготовления сыра в желудке домашнего рогатого животного, в котором молоко сворачивалось благодаря имеющемуся в желудке окислительному веществу. Выработанный в *шуошли* сыр отличался высокими вкусовыми качествами, как правило, такой сыр готовился в качестве деликатеса, для особых случаев семейного гостеприимства.

К ряду древнейших и важных видов домашних производств относились обработка камня, дерева, рога, кости, металла, шкуры и другие.

Tamara Shavlaeva M.

*Doctor of Historical Sciences,
Academy of Sciences of the Chechen Republic,
Institute for Humanitarian Research,
Grozny, Russia*

TRADITIONAL FISHERIES IN THE ECONOMY ACTIVITIES OF MINING CHECHNIA AND GEORGIA

Key words: Georgia, Chechnya, resettlement and resettlement of Chechens in Georgia, lifestyle of highlanders, social relations, domestic production, technology, trades, commodity exchange, trade, economy.

Resume: Since ancient times, good-neighborly relations have been established between the peoples of Georgia and Chechnya.

Domestic industries played a vital role in the economic life of the mountaineers, therefore they were widely developed. The tools for processing raw materials, the technique for making products had a great technological commonality and typological similarity.

The history of Chechen-Georgian relations goes back to ancient times. It is important to note that in the wake of good-neighborly relations, there were facts of resettlement from Chechnya, and indeed the entire North Caucasus, to the territory of Georgia. Resettlement,

according to the prominent Georgian scientist N.A. Berdzenishvili, advanced to the Transcaucasus and merged with the local tribes during the Tatar-Mongol invasion. Analyzing the historical realities of resettlements, the authors K. Gahn, A. Zisserman, B. Skitsky highlight economic and political reasons. Other facts include the forced change of place of residence for the reason: hiding from blood feud.

According to the surviving terms of cheese making, there is reason to assert that cheese making was also the oldest craft in Chechnya. Until the middle of the 19th century, Chechnya retained a method of making cheese in the stomach of a domestic horned animal, in which milk was curdled due to an oxidizing substance in the stomach. The cheese produced in Shuoshli was distinguished by its high taste, as a rule, such cheese was prepared as a delicacy, for special occasions of family hospitality.

A number of the most ancient and important types of domestic industries included the processing of stone, wood, horn, bone, metal, hides and others.

Целоева Дана А.

*аспирант, СОГУ им. К.Л. Хетагурова.
Владикавказ, Россия*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА-ЛИНГВИСТА

Одна из ключевых задач высшей школы заключается в формировании личности компетентного будущего специалиста в соответствии с требованиями современной действительности. Это предъявляет повышенные требования к профессиональной подготовке современного специалиста, особенно будущего педагога-лингвиста. Современный педагог выступает как квалифицированный специалист, готовый к продуктивному взаимодействию, профессионально-личностному росту и творческой самореализации, причем не только в своей стране, но и за рубежом. Именно поэтому в последние годы повышенное внимание уделяется проблеме формирования иноязычной речевой культуры педагога.

Проанализировав исследования А.Н. Ксенофонтовой, Б.Н. Головина и др. мы можем утверждать, что речевая культура выступает как составной компонент общей и профессиональной культуры педагога, который отражает степень практической реализации его профессиональных знаний, умений и навыков. Формирование иноязычной речевой культуры представляет собой сложный процесс, который требует создания комплекса взаимосвязанных педагогических условий, способствующих развитию профессионально значимых коммуникативных умений и навыков, необходимых для эффективного общения.

В качестве педагогических условий, определяющих формирование иноязычной речевой культуры в процессе вузовской подготовки, выделим:

- личностно-ориентированную направленность педагогического процесса, которая предусматривает отношения сотрудничества и уважения между его участниками, владение нормами и правилами речевого поведения и т.д.

- обогащение содержания учебного плана профессионально ориентированным материалом;

- практико-ориентированную направленность учебного процесса, способствующую развитию речевой культуры.

Выделенные нами педагогические условия составляют комплекс условий, необходимых для формирования речевой культуры педагога и развития навыков иноязычной коммуникации. При соблюдении данных условий происходит усвоение теоретического материала, необходимого для осуществления коммуникативного процесса; изучение особенностей речевого поведения и особенностей педагогического общения в ходе лекционных и семинарских занятий и овладение речевыми умениями.

Dana Tseloeva A.

Vladikavkaz, Russia

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE MODERN LINGUIST'S FOREIGN-SPEECH CULTURE FORMATION

Nowadays, personality formation of a competent future specialist in accordance with the requirements of modern reality is one of the key tasks of higher education. Thus, the professional training of a modern specialist (and especially a future teacher-linguist) requires special demands. Currently the modern teacher acts as a competent specialist who is ready for productive interaction, professional and personal growth and creative self-realization and not solely in his country, but also abroad. As a result, the problem of the formation of a teacher's foreign language speech culture has been given increased attention in recent years.

In the process of investigating the problem we used the scientific works of A. Ksenofontova, B. Golovin and others. According to these research, foreign-speech culture acts as an integral component of the general and professional culture of the modern linguist-teacher, which also reflects the degree of practical implementation of his professional knowledge, skills and abilities. The formation of a foreign-speech culture is a complex process that requires the creation of special pedagogical conditions. The interrelation of these conditions contributes to the development of professionally significant communication skills and abilities necessary for effective communication. We recommend and highlight the following pedagogical conditions that determine the formation of a foreign-speech culture:

- the personality-oriented nature of the pedagogical process. This orientation provides relations of cooperation and respect between its participants, possession of the norms and rules of speech behavior and etc.

- enrichment of the curriculum content with professionally oriented material;

- practice-oriented orientation of the educational process which contributes the development of foreign-speech culture.

These pedagogical conditions constitute a set of conditions that is necessary for the formation of a teacher's speech culture and the development of foreign language communication skills. Compliance with these conditions leads to the assimilation of theoretical material, which is necessary for the implementation of the communicative process; to the study of the features of speech behavior and the characteristics of pedagogical communication during lectures and seminars and to mastering all the necessary speech skills.

ზაზა ცოცნიაშვილი

*პროფესორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

საინფორმაციო ომში სოციალური ქსელების როლი და ავტორიტარიზმი ოკუპირებულ ტერიტორიაზე

თანამედროვე სამყაროს გამონვევაა აზრთა თავისუფალი გაცვლა სოციალური ქსელის საშუალებით, რაც ოკუპაციის პირობებში მოსახლეობის კომუნიკაციასაც უწყობს ხელს;

ავტორიტარული რეჟიმები ოკუპირებულ ტერიტორიებზე აქტიურად ადევნებენ თვალს მათი მოსახლეობის აქტივობას სოციალურ ქსელში. ასეთი ვითარების მიუხედავად, ხშირად გამჭვირვალეა მრავალსაუკუნოვანი ქართულ-ოსური ურთიერთობის პოზიტიური განვითარების ფაქტები.

მიუხედავად კონფლიქტური ვითარებისა სულ უფრო გამჭვირვალე ხდება ქართულ-ოსური კონფლიქტის რეალური მიზანი რიგითი მოსახლეობისთვისაც, რაც სოციალური ქსელების განვითარებასაც უკავშირდება.

მძიმე ვითარება ცხინვალის რეგიონში აღელვებს საქართველოს ხელისუფლებას და მოსახლეობას, რაც კარგად ჩანს სოციალურ ქსელებშიც;

მიუხედავად ადგილობრივი ავტორიტარული ხელისუფლების მცდელობისა სულ უფრო რთული ხდება რეალური პრობლემის შენიღბვა, რომ ქართველებს და ოსებს ერთნაირად აღელვებთ მშვიდობიანი თანაცხოვრება, რასაც ხელს უშლის ოკუპაციის მიზნები.

Zaza Tsojniashvili

*Professor of Caucasus International University
Tbilisi, Georgia*

THE ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN THE INFORMATION WARFARE AND AUTHORITARIANISM IN THE OCCUPIED TERRITORIES

The challenge of the modern world is the free exchange of ideas through social networking, which also facilitates the communication of the population during the occupation;

Authoritarian regimes in the occupied territories are actively monitoring the activities of their population on the social network. Despite such a situation, the facts of the positive development of the centuries-old Georgian-Ossetian relations are often transparent.

Despite the conflict situation, the real goal of the Georgian-Ossetian conflict for the ordinary population is becoming more and more transparent, which is also related to the development of social networks.

The difficult situation in the Tskhinvali region worries the Georgian government and population, which can be clearly seen on social networks;

Despite the efforts of the local authoritarian government, it is becoming increasingly difficult to disguise the real problem that Georgians and Ossetians alike are concerned about peaceful coexistence, which is hampered by the goals of the occupation.

Чехоева Залина Х.

*МБОУ СОШ № 38 им. В.М. Дегоева,
Владикавказ, Россия*

НАРОДНЫЕ ПЕСНИ В ЖИЗНИ ОСЕТИН

История песен в Осетии берет начало с древнейших времен – еще до появления письменности осетины передавали свои истории, легенды и сказания в форме стихов, сопровождаемых музыкой. Через народные песни передавались истории о героях, их победах, подвигах.

Песней осетины украшали свою повседневную жизнь.

У осетин много песен разного жанра, но до сих пор не все еще собраны и напечатаны. Не определено и история их появления.

В осетинской народной песне бытуют жанры: историко-героические, трудовые, застольные, лирические, шуточные, колыбельные, обрядовые.

Наиболее распространенным и любимым жанром песенного творчества осетин являются историко-героические песни. Героические песни с полным правом можно назвать осетинской народной песенной классикой. Они раскрывают перед нами мировоззрение народа, его идеалы, думы и чаяния.

Песни трудового обряда, хотя и применяются в жизни, всё же не получили должного внимания и недостаточно пока исследованы.

Во время работы люди обычно пели, отображая в песнях предметы своего труда. Причем у каждого вида работы были свои песни. В дореволюционной Осетии крестьянин не бросил бы зерна в землю без совершения определенных ритуалов и обрядов.

Главное назначение лирических песен – раскрыть внутреннее состояние человека путем непосредственного выражения его чувств, мыслей, впечатлений, настроений. В лирических народных песнях первостепенное значение имеет выражение того или иного отношения к различным жизненным явлениям, фактам, передача тех мыслей, чувств и настроений, которые они вызывают.

В народной лирике широко используются различные художественно-поэтические средства, придающие ей особый национальный колорит, образность, своеобразие и неповторимость.

Zalina Chekhoeva K.

*MBEI School № 38 named after V.M. Degoev,
Vladikavkaz, Russia*

FOLK SONGS IN THE LIFE OF OSSETIANS

The history of songs in Ossetia dates back to ancient times - even before the appearance of writing, the Ossetians passed on their stories, legends and tales in the form of poetry accompanied by music. Through folk songs, stories about heroes, their victories and exploits were transmitted.

The Ossetians used to decorate their daily life with songs.

The Ossetians have many songs of various genres, but still not all of them have been collected and published. The history of their appearance has not been determined either.

In the Ossetian folk song, there are genres: historical and heroic, labour, drinking songs, lyric, comic, lullabies, ritual.

The most widespread and favourite genre of Ossetian songwriting are historical and heroic songs. Heroic songs can rightfully be called Ossetian folk song classics. They reveal to us the worldview of the people, their ideals, thoughts and aspirations.

The songs of the labour rite, although they are used in life, have not received proper attention and have not yet been sufficiently studied.

During work, people usually sang, displaying the objects of their labour in songs. Moreover, each type of work had its own songs. In pre-revolutionary Ossetia, a peasant would not have thrown grain into the ground without performing certain rituals and ceremonies.

The main purpose of lyric songs is to reveal the inner state of a person by directly expressing his feelings, thoughts, impressions, moods. In lyrical folk songs, the expression of this or that attitude to various life phenomena, facts, the transmission of those thoughts, feelings and moods that they cause is of paramount importance.

In folk lyrics, various artistic and poetic means are widely used, giving it a special national flavour, imagery, originality and uniqueness.

ნათელა ჩიგაუჩი,

შოხენა შამანაძე

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

პიროვნული იდენტობისა და ადაპტაციის კონტექსტი ქართულ ინტერკულტურულ-მიგრაციულ ტექსტებში

უახლესი კვლევები ადასტურებს, რომ ნაციონალური იდენტობის, **სოციალური იდენტობების კვლევები უპირველესად პიროვნული იდენტობის განმსაზღვრელ ფაქტორებს ეყრდნობა, რადგანაც დღეს უფრო ნათლად გამოიკვეთა, რომ პიროვნული იდენტობაც ინდივიდისა და გარემოს ინტერაქციის პროდუქტია. თვითიდენტიფიკაცია უმნიშვნელოვანესი გამონკვევია თანამედროვე დინამიურ და ცვალებად, გარე და შიდა მიგრაციების სამყაროში.**

ამ შემთხვევაში ორი პრობლემა იკვეთება:

1. რატომაა საზღვარგარეთ შექმნილი ტექსტი საინტერესო და ანგარიშგასაწევი „ველი“ პიროვნულ იდენტობათა კვლევისათვის.

2. პიროვნების უცხო გარემოსთან ადაპტაციის რომელი მიზეზები, რა ასპექტები და პოზიციები იკვეთება თანამედროვე ქართულ ინტერკულტურულ-მიგრაციულ მწერლობაში.

აღნიშნულ საკითხებს განვიხილავთ საქართველოდან 90-იანი წლებიდან წასული მსახიობის მერაბ ნინიძის ავტოგრაფიული წიგნის „მთავარია მსახიობი არ გამოხვიდე“ მაგალითზე, რომელიც მან მარიკა ბაკურაძესთან ერთად დაწერა.

**Natela Chitauri,
Shorena Shamanadze**

*Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia*

CONTEXT OF PERSONAL IDENTITY AND ADAPTATION IN GEORGIAN INTERCULTURAL-MIGRATION TEXTS

Recent studies confirm that the search of national identity as well as social identities is primarily based on the determinants of personal identity, because today it has become clearer that personal identity is also a product of the interaction of the individual to the environment.

In this case, two problems emerge:

1. Why is a text created abroad an interesting and accountable "field" for the study of personal identities?

2. What are the reasons for a person's adaptation to a foreign environment, what aspects and positions are evident in modern Georgian intercultural-migration writing?

We will discuss the above-mentioned issues on the example of the autobiographical book of the actor Merab Ninidze, who left Georgia in the 90s, "The main thing is not to be an actor", which he wrote together with Marika Bakuradze.

მეხაბ ჩუხუა

*პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი, საქართველო*

ოსური ქეფუ და მეგრული ქეფურ - ლექსების ურთიერთმიმართებისათვის

დასახელებულ ძირ-ფუძეთა ურთიერთმიმართების პრობლემა ჯერ კიდევ ვ. აბა-ევმა განიხილა. ავტორი აქვე მოიხმობდა რუსულ *кефир* სიტყვასაც, რომელსაც კავკასიური წარმომავლობის ფორმად თვლიდა. მანვე, ამავე კონტექსტში, მიუთითა ბალყარულ *გუფუ* „კეფირი“ ფუძის არსებობაზე. სამწუხაროდ, სახელოვანი მკვლევარი ამის მეტს არაფერს გვეუბნება დასახელებული ძირ-ფუძეების ეტიმოლოგიის შესახებ.

ჩვენი დაკვირვებით, რუსული *кефир*-ისთვის სწორედაც რომ მეგრული ქიფ-ურ-ი „გუდის მანონი; მზეზე ადუღებული მანონი“ ალომორფი ჩანს ამოსავალი; ამაზე ბოლოკიდური -რ- მიუთითებს, ვფიქრობთ, იგი საერთოქართველური -ურ სადერივაციო სუფიქსის განუყოფელი ნაწილია. ძირად გამოყოფილი მეგრ. ქიფ- კი ისტორიულად დასაშვები ქივ- არქაული სახეობისაგან მომდინარეობს, რომელიც სვანურში ქივ „ყველი; რძის ნაწარმი; ერთი წველა“ სახით დღემდე უცვლელადაა შემონახული, შდრ. ვ -> ბ//ფ მეგრულში: ლავინ-ი / ლაბერქ-ი // ლაბერნ-ი...

რაც შეეხება ოსურ-ბალყარულ ალომორფებს, სავარაუდოდ, ისინი ინახავენ ჩერქებულ შესატყვისს, ვინაიდან მონათესავე (და მომიჯნავე) ნახურ ენებში -ვ- ფონემიანი ალომორფები დღემდე არ არის დამონმებული. საკუთრივ ნახური შესატყვისის შემორჩენილია წოვათუშურ ქირ „შრატი“, რომლის აუსლაუტი კანონზომიერად ასახავს საერთოქართველურ ვ-ს, შდრ. ბგერათმესატყვისობა ს.-ქართვ. ვ : ს.-ნახ. რ (ნესვ-ი/ნარს...).

ამ ეტაპზე სათანადო დადესტნური იზოგლოსები ჩვენთვის უცნობია.

TOWARDS THE INTERRELATIONSHIP OF OSSETIAN KĒPU AND MEGRELIAN KIPUR- LEXEMES

The problem of the interrelationships of the named roots and stems was discussed by V. Abaev. The author also referred to the Russian word **кефир** which he considered to be a form of Caucasian origin. In the same context, the scholar also pointed out the existence of the Balkar **gupu** "kefir" root. Unfortunately, the famous researcher tells us nothing more about the etymology of the named roots and stems.

According to my observations, for Russian **кефир** just a Megrelian **kipur-i** "sun-fermented matsoni/yoghurt" allomorph seems to be original. The final **-r-** indicates this. I believe, it is an integral part of the Common Kartvelian **-ur** derivative suffix. Megrelian root **kip-** is derived from a historically supposed **kiw-** archaic form which has been preserved unchanged to this day in Svan **kiw** "cheese; milk product; yield from one milking"; cf. **w -> b//p** in Megrelian; ლაჳინ-ი / ლაბერქ-ი // ლაბერნ-ი "collar-bone"...

As for the Ossetian-Balkar allomorphs, they likely preserve the Circassian correspondence, since the allomorphs with **v-** phoneme have not yet been attested in kindred Nakh languages. In Nakh correspondence a Tsova-Tushian **kir** "whey" is preserved the auslaut of which legally reflects the Common Kartvelian **v-**; cf. sound correspondence C.-Kartv. **v** : C.-Nakh. **r** (nesv-i "melon" / nars "cucumber" ...).

At this point the corresponding Dagestanian isoglosses are unknown.

Дзидзоева Жанна М.

завуч, учитель начальных классов,
Владикавказ, Россия

ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЧЕСКИ ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЛИЧНОСТИ В ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ СРЕДЕ

Развитие чувства патриотизма личности отражает в целом степень её зрелости и оказывает влияние на общий уровень её психического развития. Более всего это проявляется в многонациональном регионе, каковым является Северная Осетия.

Формирование чувства патриотизма школьников оказывает решающее влияние на самые разнообразные этнические процессы, происходящие в современном обществе. Они направлены на решение таких задач как: дать общее представление о народах, населяющих Северную Осетию и мир в целом; вооружить обучающихся системой этнических знаний, свойственных их возрасту; привить любовь и интерес к обычаям и традициям своего и других этносов; сформировать чувство национального патриотизма и идентификации со своей этнической общностью; изучить особенности и уровень сформированности чувства патриотизма у младших школьников.

К этнокультурным явлениям относятся: просвещение в области национальных обычаев, ритуалов, традиций, этикета; новые сведения об элементах устного народного творчества разных этнических общностей; информированность по вопросам националь-

ных праздников, игр, забав и нравов различных этносов; повышение этнической компетентности в знании зарубежных стран, особенностей развития национальных языков и т.д. Важно овладение системой этнокультурных знаний, умений, навыков, необходимых в межнациональном общении; в формировании идентичности в полном объеме; в умении отличать особенности разных национальных общностей, уникальность истории их развития, специфику традиционно-бытовой культуры, национальные языки и т.д.

Воспитание патриотически ориентированной личности — это есть воздействие на ее деятельность, направленную на активное освоение ею патриотических знаний, выработку соответствующих убеждений и поступков.

Janna Dzidzoeva M.

Vladikavkaz, Russia

PATRIOTICALLY-ORIENTED UPBRINGING OF PERSON IN ETHNO-CULTURAL CONDITIONS

The development of a patriotism`s sense reflects the degree of maturity of the individual and affects the general level of her mental progress. This process is most strongly manifested in such a multinational region as North Ossetia.

The formation of a patriotism`s sense among schoolchildren has an important role in further formation of ethnic processes that take place in modern society. These processes will address such issues as: providing a broad overview of people who live around the world in general and in North Ossetia in particular; the provision of ethnic knowledge that is suitable for student`s age; the growing interest in customs and traditions of your own ethnic group and other ethnic groups as well; the formation of national patriotism and sense of identification with its ethnic community; the examination of the level of patriotism among junior schoolchildren and etc.

First of all, ethnocultural phenomena include: the study of national customs, rituals, traditions, etiquette; knowledge in the area of national oral literature of various ethnic groups; awareness of national holidays, games, fun and customs of various ethnic groups; a high level of competence in the area of regional studies and developmental characteristics of national languages, etc.

Awareness in the area of ethnocultural skills and their role in international communication is also important as well as the phenomena of identity formation; knowledge of key characteristics of different national groups, the uniqueness of the history of their development, the specifics of traditional culture, languages, etc.

The fostering of individual`s patriotism is a complex process that consists in having an impact in the individual`s activities, in the development of patriotic knowledge and in the formation of beliefs and actions.

Дзидзоева София М.

*кандидат педагогических наук, профессор,
Северо-Осетинский государственный педагогический институт
Владикавказ. Россия*

ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ ТРАДИЦИИ ОСЕТИНСКОГО НАРОДА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ КАЧЕСТВА ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ РСО-АЛАНИЯ

Дошкольное образование – первая ступень в системе непрерывного образования и именно в детские годы закладывается фундамент личности, формируются представления о многообразии культур, воспитывается ценностное отношение к истории и культуре родного края, страны и мира в целом, воспитывается позитивное отношение к культурным различиям, толерантность и взаимопонимание.

Для успешной интеграции в поликультурную, полиэтническую среду подрастающей личности необходимы знания о своем этническом «Я». Под поликультурным образованием мы понимаем процесс формирования образа «Я», построенный на идеях многонациональной и поликультурной культуры. В данном исследовании проведенный анализ изучения особенностей народных обычаев и традиций, который представляет в настоящее время большой интерес с теоретической стороны, а также является актуальнейшим предметом исследований, имеющих прикладное значение, позволил проектировать деятельность воспитателя ДОО по приобщению детей дошкольного возраста к этнокультурным традициям осетинского народа. Отметим, что проблема этнокультурного образования детей дошкольного возраста не утрачивает своей актуальности, поскольку личность полноценно формируется только в рамках своей поликультурной среды.

Экспериментальное исследование также позволяет определить эффективность использования методического сопровождения этнокультурных образовательных практик в деятельности ДОО РСО-Алания. Так, например, в помощь педагогам и родителям на кафедре дошкольного образования Северо-Осетинского государственного педагогического института разработано учебное пособие по гражданско-патриотическому воспитанию детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста «Я узнаю о Великой Отечественной войне» (авторы Н.А.Платохина, С.М.Дзидзоева, З.П.Красношлык), изданное в рамках деятельности научной школы СОГПИ «Полилингвальная модель поликультурного образования», является детским путеводителем в мир истории нашей страны; своеобразным тренингом общения (диалоги со сверстниками и взрослыми, историческими событиями и личностями и т.п.); справочником по подготовке к обучению в школе: (работа со словом, звуком, предложением и т.п.); азбукой на военную тематику (героизм, полководец, пехота, парад и т.п.); энциклопедией по развитию творческих способностей ребенка (рисование, аппликация, конструирование из бумаги – оригами; игровую копилку: загадки, кроссворды, ребусы, словесные игры и т.п.) Путешествуя по страницам учебного пособия дети учатся быть чуткими, добрыми, милосердными, ответственными, любознательными к каждому человеку, стараются стать настоящими патриотами нашей страны, потомками своего народа, продолжателями дел своих прадедов, хранителями национальной культуры и традиций, защитниками своей Родины, достойными сыновьями и дочерями своей семьи.

Таким образом, анализ исследования по проблеме этнокультурного образования детей дошкольного возраста позволяет нам констатировать тот факт, что только

системный подход к организации деятельности в детском саду будет способствовать повышению качества этнокультурного образования дошкольников и качества дошкольного образования в целом.

Sofia Dzidzoeva M.

*North Ossetian state pedagogical Institute
Vladikavkaz, Russia*

ETHNO-CULTURAL TRADITIONS OF THE OSSETIAN PEOPLE IN THE ACTIVITY OF TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS AS AN INDICATOR OF THE QUALITY OF PRESCHOOL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF NORTH OSSETIA-ALANIA

Preschool education is the first step in the system of continuous education and it is in childhood lays the Foundation of personality, formed ideas about the diversity of cultures, is brought up valuing the history and culture of his native land, the country and the world in General, fosters a positive attitude to cultural differences, tolerance and understanding. For successful integration into a multicultural, multi-ethnic environment, a growing person needs to know about their ethnic self. By multicultural education, we mean the process of forming an image of the "I", built on the ideas of a multinational and multicultural culture. In this study, the analysis of studying the features of folk customs and traditions, which is currently of great interest from the theoretical side, and is also the most relevant subject of research of applied significance, allowed us to design the activities of a preschool teacher to introduce preschool children to the ethno-cultural traditions of the Ossetian people. It should be noted that the problem of ethno-cultural education of preschool children does not lose its relevance, since the personality is fully formed only within its multicultural environment. The experimental study also makes it possible to determine the effectiveness of using methodological support for ethno-cultural educational practices in the activities of the RSO-Alania DOE. For example, to help teachers and parents, the Department of preschool education of the North Ossetian state pedagogical Institute has developed a textbook on civil and Patriotic education of children of senior preschool and primary school age "I learn about the great Patriotic war" (authors N. A. Platokhina, S. M. Dzidzoeva, Z. P. Krasnoshlyk), published as part of the scientific school of SOGPI "Polylingual model of multicultural education", is a children's guide to the world of history of our country; a kind of communication training (dialogues with peers and adults, historical events and personalities, etc.); a reference guide for preparing for school: (working with a word, sound, sentence, etc.); military-themed alphabet (heroism, commander, infantry, parade, etc.); an encyclopedia on the development of a child's creative abilities (drawing, application, paper construction - origami; game piggy Bank: riddles, crosswords, puzzles, word games, etc.) traveling through the pages of the textbook, children learn to be sensitive, kind, merciful, responsible, inquisitive to each person, try to become real patriots of our country, descendants of their people, successors of their great-grandfathers, guardians of national culture and traditions, defenders of their homeland, worthy sons and daughters of their family.

Thus, the analysis of research on the problem of ethno-cultural education of preschool children allows us to state the fact that only a systematic approach to the organization of activities in kindergarten will contribute to improving the quality of ethno-cultural education of preschool children and the quality of preschool education in General.

თბილისში მცხოვრები აფხაზების ენობრივი ისტორიები

2019 წელს შოთა რუსთაველის სახელობის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ გამოცხადებულ საგრანტო კონკურსში გამარჯვებული პროექტის („თანამედროვე აფხაზური ენის ეკოლინგვისტური ანალიზი“ - OTG - I - 19 - 1128) ფარგლებში ვიკვლევთ აფხაზურის, როგორც გაქრობის საფრთხის ქვეშ მყოფი ენის მდგომარეობას საქართველოსა და თურქეთის რესპუბლიკაში.

წინამდებარე ნაშრომში გავანალიზებთ პირდაპირი კითხვებით ჩანერილ ინტერვიუებს, რომლებშიც ასახულია თბილისში მცხოვრები აფხაზების ენობრივი ისტორიები. ჩვენი აფხაზი რესპონდენტები აფხაზეთიდან არიან, ნაწილი დევნილია, ხოლო - ნაწილს დევნილობამდე შეუქმნია აქ ქართულ-აფხაზური ოჯახი. აქედან გამომდინარე, საკვლევს მასალაში ეპიზოდურად ასახულია აფხაზეთში (საქართველოს დამოუკიდებლობის პერიოდიდან დღემდე) არსებული ენობრივი სიტუაცია, მათი წინაპრებისა და ოჯახის წევრთა განაწილება ენებისა და სწავლების ენების მიხედვით, თავიანთი ან მომავალი თაობის ენობრივი არჩევანი და კომპეტენცია. აფხაზი ქალბატონების უმრავლესობამ აფხაზური ენა მეტ-ნაკლებად იცის, თუმცა ისინი მშობლიური ენის ცოდნას ვერ გადასცემენ შვილებს და შვილიშვილებს, რითაც ენის არსებობის კანონზომიერება ირღევევა.

ჩვენ მიერ მოძიებული და გაანალიზებული მასალებიდან ჩანს თუ რა სოციო-ლინგვისტურმა ფაქტორებმა განაპირობეს აფხაზური ენის შესუსტება სხვადასხვა პერიოდში, როგორია თანამედროვე აფხაზური ენის ეკოლოგიური ვითარება ოკუპირებულ აფხაზეთის ტერიტორიაზე, ენურს გამოდმა საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ, ასევე, რა უნდა გაკეთდეს აფხაზური ენის შესანარჩუნებლად და განსავითარებლად.

Sophiko Chaava

Doctor of Philology
Sokhumi State University
Tbilisi, Georgia

LINGUISTIC HISTORIES OF ABKHAZIANS LIVING IN TBILISI

In 2019, within the framework of the winning project (“Ecolinguistic Analysis of the Modern Abkhazian Language” – OTG – I – 19 – 1128) in the grant competition announced by Shota Rustaveli National Scientific Foundation of Georgia, we study the situation of Abkhazian as an endangered language in the republics of Georgia and Turkey.

In the presented paper, we will analyze the interviews recorded by the direct questions, in which the linguistic histories of the Abkhazians living in Tbilisi are reflected. Our Abkhaz respondents are from Abkhazia, some of them are IDPs and some of them had already created a Georgian-Abkhazian family here before their expulsion. Therefore, the study material episodically reflects the linguistic situation in Abkhazia (from the period of Georgia’s independence until today), the distribution of their ancestors and family members according

to the everyday and teaching languages and their language choice and competence of the next generation. Most Abkhazian women are more or less fluent in Abkhazian, but they are unable to pass the knowledge of their mother tongue to their children and grandchildren, based on which the regularity of the language existence is violated.

We have researched and analyzed the materials showing the sociolinguistic factors that have led to the weakening of the Abkhazian language in different periods; the ecological situation of the modern Abkhazian language within the territories of occupied Abkhazia, in the Enguri beyond Georgia and abroad, as well as what is needed to be done for preservation and development of the Abkhazian language.

Хайбулаева Мадина М.

кандидат филологических наук, доцент,
Дагестанский государственный педагогический университет,
Махачкала, Россия

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ПАРНЫЕ СОЧЕТАНИЯ АВАРСКОГО ЯЗЫКА, РЕПРЕЗЕНТИРУЮЩИЕ КОНЦЕПТ «ЧЕЛОВЕК»

Фразеологические парные сочетания, несмотря на архаичность явления парности в языке не имеют однозначного определения в лингвистической литературе. В аварском языке также они исследованы недостаточно. Нами выявлено около 4000 парных сочетаний в аварском языке. В аварском языке наблюдается активная фразеологическая деривация на основе парных сочетаний, параллельных образований (синонимических, антономических) в различных частях речи.

Для характеристики человека в аварском языке используются фразеологические выражения: *КIал бахьинав, махьа чIегIер*. «Завистливый человек», букв. «Рот – белый, сычуг – черный».

Для порицания трусости аварцы используют антономические парные слова: 1) «*Бах-Iарчи рагъда хола, хIалихьат боснов хола*», букв. «Герой гибнет в бою, подлец (трус) – в постели» – означает, что человек должен погибнуть, защищая родину.

В аварской языковой картине мира много фразеологических выражений, осуждающих глупость человека, например: *ГIабдаласе гIабдал вокьулев, гIакъиласе гIакъил вокьулев*. «Дурак дурака любит, умный умного любит».

М. М. Халиков считает, что «номинативно-экспрессивные единицы как *адаб-хIурмат* «уважение-почёт», *хIурмат-адаб* «почёт-уважение», *адаб-хьул* «уважение-надежда»; *ах-хур* «огород-пашня», *хур-ах* «пашня-огород» сами могут образовать синонимические ряды путем чередования компонентов или их позиции в составе целого.

Наша работа представляет собой попытку максимально полного описания фразеологических парных слов в аварском языке, что позволит выяснить не только значение слова, но и увидеть, в какой среде оно употребляется, какую имеет стилистическую окраску.

Madina Khaybulaeva M.

*candidate of philological sciences, Associate Professor,
Dagestan State Pedagogical University,
Makhachkala, Russia*

PHRASEOLOGICAL PAIRED COMBINATIONS OF THE AVAR LANGUAGE, REPRESENTING THE CONCEPT OF "PERSON/MAN"

Phraseological paired combinations, despite the archaic nature of the phenomenon of pairing in the language, do not have an unambiguous definition in the linguistic literature. They are also insufficiently studied in the Avar language. We have identified about 4000 pair combinations in the Avar language. In the Avar language, there is an active phraseological derivation based on paired combinations, parallel formations (synonymous, antonymic) in various parts of speech.

To characterize a person in the Avar language, phraseological expressions are used: "Klal bakhnav", "mahia chlerler", "Envious person", lit. "The mouth is white, the abomasum is black."

To censure cowardice, the Avars use antonymic paired words: 1) "Bakhlarchi ragda khola, khlalihat bosnov khola", lit. "A hero dies in battle, a scoundrel (coward) in bed" - means that a person must die defending his homeland.

In the Avar linguistic picture of the world there are many phraseological expressions condemning the low intellectual level of a person, for example: Glabdalse glabdal vokyulev, glakilase glakil vokyulev. "The fool loves the fool, the clever loves the clever."

M. M. Khalikov believes that "nominative-expressive units like adab-h1urmat" respect-honor ", h1urmat-adab" honor-respect ", adab-hul" respect-hope "; ah-khur "vegetable garden-arable land", khur-ah "arable land-vegetable garden" themselves can form synonymous rows by alternating components or their position in the whole.

Our work is an attempt to describe the phraseological paired words in the Avar language as fully as possible, which will allow us define the meaning of the word, but also to see in what environment it is used, what stylistic coloring it has.

მეჯა ხანგოშვილი

*ფილოლოგიის დოქტორი
თბილისი, საქართველო*

ქისტები ქართულ ზეპირსიტყვიერებაში

ვაინახური ტომები (ჩეჩნები, ინგუშები, ქისტები) უხსოვარი დროიდან საქართველოს ესაზღვრებოდნენ და ფიზიკურ-გეოგრაფიული პირობების გავლენით ერთმანეთთან სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური ურთიერთობები ჰქონდათ.

ამ ურთიერთობებს განაპირობებდა ისიც, რომ ქართველური მთიელი ტომები (ხევსურები, მოხევეები, ფშავლები, მთიულები და თუშები) ეთნოგენეზისის თვალსაზრისით ყველაზე ახლო დგანან ვაინახებთან.

ქისტებთან კონფლიქტებსა და იქ გამოჩენილ ვაჟკაცობაზე მრავალი ხალხური ლექსია შექმნილი. ცხადია, ასეთი სახის საგმირო პოეზია მეტ-ნაკლებად ტენდენციურია. თუმცა, როგორი ტენდენციურიც არ უნდა იყოს რომელიმე მოქიშპე მხარე, ზეპირსიტყვიერება ხალხის საერთო საკუთრებაა და იქ სიმართლე უმთავრეს შემთხვევაში

არ იკარგება. ქართველებისა და ვაინახების მჭიდრო პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობების ნათელი დადასტურებაა ორი მოძმე ხალხის ფოლკლორი, სადაც რეალურად აისახა მეზობელი ხალხების ცხოვრება, მათი ადათ-წესები და რაც მთავარია, ზნეობრივი კოდექსი, რომელიც თითქმის ერთნაირი, გასაგები და მისაღებია როგორც ქართველისათვის, ისე - ვაინახისათვის.

Mekha Khangoshvili

*Doctor of Philology
Tbilisi, Georgia*

KISTS IN GEORGIAN ORAL TRADITION

The Vainakh people (Chechens, Ingush, Kists) have bordered Georgia since ancient times and due to physical-geographical conditions had tight social, economic and political relations with each other. These relations were also apparent by the fact that the Kartvelian people (Khevsuris, Mokhevis, Pshavelis, Mtiulis and Tushes) are closest to the Vainakh people in terms of ethnogenesis.

Many folk poems have been created about the conflicts with the Kists and the bravery there. Clearly, this kind of heroic poetry is more or less tendentious. However, no matter how biased one of the opponents is, oral tradition is a common property of the people and the truth is not lost in the main case. The folklore of the two brotherly peoples is a clear proof of the close political, economic and cultural relations between the Georgians and the Vainakhs, which actually reflected the life of the neighboring peoples, their customs and, most importantly, the moral code, which is almost the same, understandable and acceptable for both Georgians and Vainakhs.

თამაზ ხიზანიშვილი

თბილისი საქართველო

სცენური ქცევის მნიშვნელობა თანამედროვე თეატრში

სცენური ქცევა ყოველთვის და ყველა ეპოქაში იყო თეატრის სპეციალისტთა შესწავლის საგანი. მაგრამ მან განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა მე-20 საუკუნეში, როცა ყველა თეატრალურმა სკოლამ თუ ესთეტიკურმა მიმდინარეობამ ერთხმად აღიარა სცენური ქცევის უპირატესობა ყველა სხვა გამომსახველ საშუალებებს შორის. უფრო მეტიც, ზოგიერთმა თეატრალურმა მიმდინარეობამ თვით სცენური მეტყველებაც კი სცენურ ქცევად გამოაცხადა. ნაშრომში არის მცდელობა, წარმოჩენილ იქნეს თითოეული მიმდინარეობის ესთეტიკური საფუძვლები, ვრცლად არის მიმოხილული სცენური ქცევის პარადიგმები თანამედროვე თეატრში, განსაზღვრულია მათი მნიშვნელობა მსოფლიო თეატრალურ პრაქტიკაში, დეტალურად არის ასახული მათ მიერ შემოთავაზებული მაყურებელზე ზემოქმედების გზები და საშუალებები.

ვინაიდან ნაშრომის მთავარ მიზანს წარმოადგენს სტუდენტების აღზრდა არსებული სისტემების მიხედვით, ნაშრომში მოტანილია ტრენინგები და ეტიუდები, რომლებიც აღსაზრდელს ჩაუნერგავენ ამა თუ იმ თეატრალური მიმდინარეობისათვის საჭირო

სცენურ ჩვენებებს. თუმცა კი, ყურადღება გამახვილებული აღსაზრდელის ფსიქოტექნიკის გამომუშავებაზე, რის გამოც მთავარი აქცენტი გადატანილია სტანისლავსკის სისტემა-სა და მიხაილ ჩეხოვის მიერ შემოთავაზებულ მსახიობთა აღზრდის მეთოდოლოგიაზე. და რაც მთავარია, მითითებულია როგორ და რა საშუალებებით უნდა მოხდეს მათი და-წერგვა მსახიობების აღზრდის სისტემაში. სწორედ ეს წარმოადგენს ნაშრომის მთავარ მიზანს.

Tamar Xisanishvili

Tbilisi, Georgia

AN IMPORTANCE OF SCENE ACTION IN THE MODERN THEATER

The scene action had a great value in the history of the Theater. However, the most significant attention has been given only in 20th century. This time in the history of Theater has been considered as a mind twisting, which inspired group of artists and directors. Since then, the scene action has been dominating in the field of various performing schools and aesthetic traditions. Even more, some performing schools mostly those, grounded on the “verbal” action transformed to the scene action.

This thesis aims to prove an importance of the scene action in terms of the haunting an audience in the modern time theater. It illustrates each aesthetic tradition of the scene action and finds the most appropriate and successful form of it. We discuss scene action paradigms through historic lines and look at the scene action traditions around the globe.

The rational of this thesis comes from the pedagogic obsession, which is grounded on the believe that students will be trained according to the scene action tradition. Therefore, the body text has been filled with various kinds of examples from the staged performances, trainings and etudes. However, we emphases on the pedagogic system of Konstantin Stanislavski and Mikhail Chekov, both highlighting an importance of the psychological aspects of the scene action. In this regard, we ask two research questions: (1)How can be integrated and later on used the scene action paradigms(psychological aspect) in the pedagogy and, (2)What mechanisms and tools has to be referred for the successful incorporation of the scene action.

გიორგი ხოხბადაძე

პროფესორი

*გოჩის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი
გოჩი, საქართველო*

იძულებითი და ბუნებრივი ურთიერთობის ნიუანსები ხელოვნურად

კონფლიქტის პირობებში

**(გიორგი სოსიაშვილის ორი მოთხრობის - „ხეფას ბიჭი“ და
„ზღვა და ალუბლები“ - მიხედვით)**

მწერლის ერთ-ერთი უმთავრესი ფუნქცია, როდესაც იგი ისტორიულ მოვლენებს თუ პროცესებს შეეხება საკუთარ მხატვრულ სამყაროში, სწორედ ის არის, რომ ისტორიული მოვლენების ასახვის რაკურსი იქითაც შეატრიალოს, სადაც მატრიანის ტრადიციულმა ბუნებამ ჩრდილი შექმნა. ამის გამოა სწორედ, რომ ხშირად, სრულიად

რეალური ამბები მხოლოდ ლიტერატურული ნაწარმოების შესანახი და აღსადგენი ხდება, რადგან ამ დროს, ერთადერთი მაშველი რგოლი, სწორედ, ზეპირსიტყვიერი გადმოცემა და მხატრული ლიტერატურაა. ამ ორიდან კი, თუ პირველი მეორეს საფუძველი არ გახდება, ისევ დროსთან ქიდილში დამარცხება უქადის.

გიორგი სოსიაშვილის მოთხრობებს ჩვენ არაერთხელ შევხებივართ ამ თვალსაზრისით და ჩვენ ინტერესის საგანს, სწორედ, ბუნებრივი, ადამიანური ურთიერთობები წარმოადგენდა, ურთიერთობები, რომლის ჩახშობასაც ჩვენი ჩრდილოელი მეზობელი კოლოსალურ ძალისხმევას ახარჯებს.

საინტერესოა, რომ გიორგი სოსიაშვილის მოთხრობათა ახალ კრებულში „ოთხი მოთხრობა“, (რომელთაგან, ჩვენ, ამ ეტაპზე, ორს - „ხეფას ბიჭი“ და „ზღვა და ალუბლები“ მიმოვიხილავთ), ასახული ურთიერთობები ქართველებსა და ოსებს შორის, სწორედ 90 - იანი წლების კონფლიქტს შემდგომ პერიოდს მოიცავს და ფაბულის წყარო ხშირად რეალური ამბებიდან მიმდინარეობს.

ამდენად, გიორგი სოსიაშვილის შემოქმედება ერთგვარ შუქფარად გვესახება ხელოვნურად არეულ, ქართულ-ოსურ ურთიერთობებში დასადგურებული წყვილის გასაფანტავად; და ვფიქრობთ, რომ მის ნაწარმოებებში ასახული ურთიერთობების პოზიტიური მხარეების აქცენტირება არის მნიშვნელოვანი და აუცილებელიც კი, რაც ამავდროულად, განსხვავებული კურსის შემტანი შეიძლება აღმოჩნდეს საკითხის შესწავლის ისტორიულ ქრილშიც.

Giorgi Khorbaladze

*Professor
Gori State Educational University
Gori, Georgia*

**NUANCES OF THE FORCEFUL AND NATURAL RELATIONS IN WAKE OF
ARTIFICIAL CONFLICTS (AS ACCORDING TO THE TWO STORIES
BY G. SOSIASHVILI “SON OF KHEPA”AND “შეა AND THE BHERRIES”)**

The main function of the writer is that, when addressing the historical events or processes in their artistic world, to change the depiction of the historical events to a point where, the traditional history had created its shadow. This is why; the real stories are subject to maintenance of real literary stories, because at that time, the only lifeguard is the verbal narration and the creative literature. Out of the two possible variations, when the first one does not become a foundation of the second one, it becomes a victim of the looser to the struggle to the time.

We have touched the stories by Giorgi Sosiashvili on various occasions in this regard and our sphere of interest represents the natural, human relations, the relations, that the Northern neighbours had put colossal efforts to overcome them.

It is thus interesting that in Giorgi Sossiashvilis collection of novels “Four Novels”, (whereas, we only discuss the two novels “Son of Khepa”and “sea and the cherries”) the new relations between Georgians and Ossetians consists of the relations during the later period of 1990s, and that the real story of the plot, derives from the real-time stories on many occasions.

In this case, Giorgi Sosiashvili’s writing represents an artificial shade in depicting the darkness in Georgian-Ossetian relations, and we think that concentrating on the positive aspects of relations in his stories are important and crucial, which on the other hand , is an important issue, towards creating an important case in terms of the historical phenomenon.

ნიკო ჯავახიშვილი

ასოციირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
თბილისი, საქართველო

რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ ქართველთა და ოსთა ერთობლივი ბრძოლის ისტორიიდან (1804-1811 წლები)

ნარკვევში შესწავლილია მნიშვნელოვანი ეპიზოდები რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ ქართველთა და ოსთა ერთობლივი ბრძოლისა, რომელიც დაიწყო XIX საუკუნის დამდეგს, კერძოდ, რუსეთის იმპერიის მესვეურთა მიერ ქართლ-კახეთის სამეფოს გაუქმებისთანავე (1801 წ.) და საკმაოდ დიდხანს გაგრძელდა. ამ ბრძოლაში აქტიურად მონაწილეობდნენ როგორც საქართველოში, ასევე ჩრდილო კავკასიაში მცხოვრები ოსები.

ბრძოლას, რომლის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენდა ვერაგულად გაუქმებული ქართული სახელმწიფოებრიობის აღდგენა, უშუალოდ ხელმძღვანელობდნენ ანდა მორალურ წინამძღოლობას უწევდნენ ბაგრატიონთა ათასწლოვანი სამეფო დინასტიის ღირსეული წარმომადგენლები.

ქართველთა და ოსთა პირველი შეიარაღებული გამოსვლა რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ მოხდა 1804 წლის მაისში, როდესაც აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში დაიწყო სახალხო აჯანყება, ცნობილი «მთიულეთის აჯანყების» სახელით.

საიმპერიო ადმინისტრაციის მიერ ეპიდემიის აღკვეთის საბაბით გატარებული ანტიჰუმანური ღონისძიებების წინააღმდეგ, 1807 წელს ერთობლივად გაილაშქრეს დიდი ლიახვის ხეობაში მცხოვრებმა ქართველებმა და ოსებმა. იმავე წლის მარტში ქსნისა და ლეხურის ხეობებში მცხოვრები ქართველები და ოსები ასევე ერთობლივად აჯანყდნენ.

ქართლ-კახეთის სამეფო ტახტისმადიებელი იულონ ბატონიშვილის (1760-1816) უფროსი ვაჟი, ზემოხსენებული ლევან (ლეონ) ბაგრატიონი (1786-1811) აქტიურად იყო ჩაბმული ბრძოლაში ქართული სახელმწიფოებრიობის აღდგენისათვის. იგი ბიძამისის – სპარსეთში გახიზნული ალექსანდრე ბატონიშვილის (1770-1844) დავალებით, 1810 წლის 26 ივნისს ახალციხიდან შიდა ქართლის მთიანეთში ჩავიდა. მისი ხელმძღვანელობით, დაიწყო ოსთა სახალხო აჯანყება, რომელიც კარგა ხანს გაგრძელდა. რუსთა საოკუპაციო ძალების მიერ მამ აჯანყების სისხლში ჩახშობის შემდეგ, მისი მეთაური ლევან ბაგრატიონი ახალციხისაკენ გაეშურა, სადაც გზად მოთარეშე ლეკთა მსხვერპლი გახდა.

შიდა ქართლის მთიანეთში მოსახლე ოსთა საბოლოო დამორჩილება რუსეთის საიმპერიო ადმინისტრაციამ მხოლოდ 1831 წელს განხორციელებული სამხედრო ექსპედიციის შედეგად მოახერხა.

Niko Javakhishvili

*Associate Professor of Ivane Javakhishvili
Tbilisi State University,
Tbilisi, Georgia*

**FROM THE HISTORY OF THE MUTUAL BATTLE OF GEORGIANS
AND OSSETIANS AGAINST THE RUSSIAN EMPIRE
(1804-1811)**

The work studies important episodes of mutual battle of Georgians and Ossetians against the Russian Empire, which started in the beginning of the XIX century, specifically, right after the annulment of Kartalino-Kakhetian (East Georgian) kingdom by Russia (1801) and the struggle lasted for many years. Ossetians living in the North Caucasus and in Georgia actively participated in these battles.

The aim of the battle was to restore unlawful annulled Georgian statehood, which were during many centuries ruled by the royal dynasty of Bagrationi (Bagratids). In May of 1804 the first mutual armed revolt of Georgians and Ossetians took place. At the same time the public revolt in mountainous of East Georgia known as «Mtiuleti revolt» started.

In 1807 Georgians and Ossetians living in Liakhvi raised against anti human measures taken by the Empire's administration with the reason of fighting epidemics. In the same year Georgians and Ossetians living in Ksani and Lekhuri also revolted.

The elder son of royal prince and the pretender of reign for Kartalino-Kakhetian kingdom Iulon Bagrationi (1760-1816) – prince Levan/Leon (1786-1811) was actively involved in these battles for reestablishment of Georgian statehood.

By the task of his uncle – royal prince Alexander Bagrationi (1770-1844), who escaped in Persia, prince Levan moved from Akhaltsikhe to mountainous of Kartalinia (Shida Kartli) on June 26 of 1810.

By his leadership Ossetians public revolts started, which lasted during years. But these revolts were defeated by Russian invaders, prince Levan moved to Akhaltsikhe, but on his way was killed by marauder Lezghians (one of the mountaineer nation of Dagestan).

Final submission of Ossetians living in the mountainous of Kartalinia by Russian Empire's administration took place in 1831 through the military expedition.

დავით ჯავახიშვილი

*ისტორიის დოქტორი, საქართველოს კულტურული
მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს თანამშრომელი
თბილისი, საქართველო*

**ლიახვის ხეობის მფლობელი უფლისწული იულონი
(ცხოვრება და მოღვაწეობა)**

გამოკვლევაში შენახულია უფლისწულ იულონ ბაგრატიონის (1760-1816) ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ძირითადი ეპიზოდები.

ნაშრომი სამი ქვეთავისაგან შედგება. პირველში შესწავლილია იულონის ოჯახური გარემო, მეორეში დადგენილია მისი საუფლისწულო მამულები, ხოლო მესამეში

შესწავლილია მისი, როგორც ქართლ-კახეთის სამეფო ტახტის პრეტენდენტის საქმიანობა.

იულონი იყო ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლე II-ის (1720-1798) და დარეჯან დედოფლის (დადიანი) რიგით მეოთხე შვილი.

იულონს ცოლად ჰყავდა სალომე ამილახვარი (1766-1827). მათ შეეძინათ 10 შვილი: ირინე, ლევანი (1786-1811), ლუარსაბი (1789-1850), თამარი (1791-1857), ნინო (გარდაიცვალა ჩვილ ასაკში), ნინო (თავისი დის მოსახელე, ისიც გარდაიცვალა ჩვილ ასაკში), სოლომონი (გარდაიცვალა ჩვილ ასაკში), დიმიტრი (1803-1845), სვიმონი (გარდაიცვალა ჩვილ ასაკში) და მარიამი (გარდაიცვალა ჩვილ ასაკში).

იულონის ვაჟები ლევანი და დიმიტრი – ცნობილი ქართველი სამხედრო და საზოგადო მოღვაწენი იყვნენ.

მამამ იულონს სხვადასხვა დროს უბოძა ყმები და ასევე მამულები, რომლებიც მდებარეობდა როგორც ქართლში, ასევე კახეთში. იულონის საუფლისწულო მამულს, სხვა დასახლებულ პუნქტებთან ერთად, წარმოადგენდა ლიახვის ხეობა, რომელშიც ქართველებთან ერთად ოსური მოსახლეობაც ცხოვრობდა.

იულონი საკუთარ თავს სამეფო ტახტის კანონიერ პრეტენდენტად მიიჩნევდა და ებრძოდა რუსეთის საიმპერიო ხელისუფლებას, რომელმაც 1801 წელს ქართლ-კახეთის სამეფო გააუქმა. ამის გამო, იგი დააპატიმრეს და რუსეთში გადაასახლეს. იგი 1805-1806 წლებში ტულაში ცხოვრობდა. ამის შემდეგ მან თავისი სიცოცხლის დარჩენილი ნაწილი სანკტ-პეტერბურგში გაატარა.

1816 წელს იულონი 56 წლის ასაკში გარდაიცვალა. იგი დაკრძალეს წმ. ალექსანდრე ნეველის ლავრაში მდებარე იოანე ოქროპირის ეკლესიაში. ამ ლავრაში ბაგრატიონთა ათასწლოვანი სამეფო დინასტიის არაერთი წარმომადგენელი განისვენებს.

Davit Javakhishvili

*Doctor of History, National Agency for
Cultural Heritage Preservation of Georgia
Tbilisi, Georgia*

PRINCE IULON, THE POSSESSOR OF LIAKHVI GORGE (LIFE AND ACTIVITY)

The work studies main episodes of the royal prince Iulon Bagrationi's (1760-1816) life and activity. The research is composed of three sub-parts, the first studies Iulon's family environment, the second approves his estates, and the third – studies his activities as the pretender of reign for Kartalino-Kakhetian (Kartli-Kakheti) kingdom.

Royal prince Iulon was the fourth son of Kartalino-Kakhetian (Kartli-Kakheti) King Erekle II (1720-1798) and the Queen Darejan (Dadiani).

Prince Iulon's wife was princess Salome Amilakhvari (1766-1827). They had 10 children: Irine, Levan/Leon (1786-1811), Luarsab (1789-1850), Tamar (1791-1857), Nino (died in her early age), Nino (named after her sister, but she also died in her early age), Solomon (died in his early age), Dimitri (1803-1845), Svimon (died in his early age) and Mariam (died in her early age). Iulon's sons Levan/Leon and Dimitri were prominent Georgian military and public figures.

In different years father granted to Iulon peasants and estates situated in Kartalinia (Kartli) and Kakheti. One of the estates was Liakhvi Gorge, which was settled with Georgians and also with Ossetians.

Prince Iulon as a the pretender of reign for Kartalino-Kakhetian kingdom frightened against the government of the Russian Empire, which annulled this East Georgian Kingdom in 1801.

For this reason he was arrested and moved to live in Russia. He lived in Tula in 1805-1806 and later in Saint Petersburg until his death in 1816, when he was 56.

He was buried in John Chrysostom Church situated in the Saint Alexander Nevsky Lavra (Saint Alexander Nevsky Monastery). In the above Lavra several representatives of the Bagrationi royal dynasty were also buried.

მაიკა ჭიქია

პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის

თბილისი, საქართველო

რამდენიმე დაკვირვება დანიელ ჭონქაძის ენაზე

ყოველ მწერალს თავისი ლექსიკონი, მყარი სემანტიკური რიგი, სიტყვათა შორის კავშირთა თავისი სამყარო აქვს. ენის დერივაციული საშუალებების შემოქმედებითად გამოყენება ავლენს ენის შინაგან ბუნებას, მის პოტენციას.

მწერლის ენის შესწავლა, უპირველეს ყოვლისა, ლექსიკა-ფრაზეოლოგიის შესწავლას გულისხმობს. შემოქმედის სასიტყვეთი იმითაც არის საყურადღებო, რომ მასში ხშირად შემონახულია ნაკლებად ცნობილი ან ჟამთა სვლის გამო სრულიად მივიწყებული და იქნებ ზოგჯერ უცნობი ინფორმაციაც კი. მწერლისეული ნეოლოგიზმებით მდიდრდება ენა. მხატვრული სიტყვის ოსტატი ენის წიაღში ეძებს საშუალებებს სათქმელის გამოსახატავად, სიტყვათა ახალი სემანტიკურ-სტილისტიკური წახანაგების გამოსავლენად.

მოსხენებაში წარმოვაჩინოთ სიტყვათთხზვას დანიელ ჭონქაძის ერთადერთი მოთხრობის მიხედვით. ეს არის მწერლის ენის ის სიტყვები, რომლებიც არ განეკუთვნება საერთო სალიტერატურო ენას, ხოლო კრიტიერიუმში, რომლითაც სიტყვა მიეკუთვნება საერთო სალიტერატურო ენას, მარტივია: იგი უნდა დადასტურდეს ქართული ენის ძირითად, ფუნდამენტურ, აკადემიურ ლექსიკონში. ჩვენს სინამდვილეში ეს ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონია.

როგორც ყველა ენას, მათ შორის ქართულსაც, აქვს საშუალებები, რომელთა მეშვეობითაც იქმნება ნაწარმოები სიტყვები. ამ მხრივ განსაკუთრებული როლი აკისრიათ აფიქსებს. ოკაზიონალიზმები ვერ შეიქმნება ენის დერივაციული სისტემის უგულებელყოფით. ახალი ელფერი სიტყვას შეიძლება შესძინოს ერთმა ნიუანსმაც კი, იქნება ეს სიტყვამაწარმოებელი ყალიბის შეცვლა თუ აფიქსის უჩვეულო გამოყენება ამა თუ იმ ფუძესთან.

ნეოლოგიზმები, რომლებიც გვხვდება დანიელ ჭონქაძის შემოქმედებაში, ისეთი სიტყვამაწარმოებაა, რომლის დროსაც პოეტი იყენებს თავსართ-ბოლოსართების ჩვეულებრივ ინვენტარს, ლექსიკონებში დადასტურებულ ძირებსა თუ ფუძეებს და მათი შეერთებით იძლევა დერივატს ან კომპოზიტს, რომელიც სავსებით სწორია წარმოების თვალსაზრისით და, ამავდროულად, უჩვეულოა შინაგან კავშირთა მოულოდნელობის გამო.

Marika Jikia

*Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Tbilisi, Georgia*

SOME OBSERVATIONS ON THE LANGUAGE OF DANIEL CHONKADZE

Each writer has his/her own vocabulary, a stable semantic chain, his/her own world of connections between words. The creative use of language derivative means reveals the inner nature of the language, its potential. Study of a writer's language involves, first of all, study of his/her vocabulary-phraseology. The word world of a creator merits attention, because little known or completely forgotten due to the passage of time, and maybe sometimes even unknown information is often preserved in it. The neologisms of a writer enrich the language.

A master of the artistic word in the depths of a language seeks means to express what he/she has to say, to reveal new semantic-stylistic facets of words. In the paper we present word formation, based on the only story by Daniel Chonkadze. These are the words of the writer's language, which do not belong to the common literary language, and the criterion by which a word belongs to the common literary language is simple: it must be confirmed in the basic, fundamental, academic dictionary of Georgian language. In our reality, this is an explanatory dictionary of the Georgian language.

All the languages, Georgian amongst them, have means, by which derivative words are created. Affixes play a special role in this regard. Occasionalisms cannot be created by ignoring the language derivational system. A new shade to a word can be added even by one nuance, be it a change of word-formation pattern or an unusual use of affix with this or that stem. The neologisms, found in Daniel Chonkadze's creative work, belong to word formation, in which the creator uses the usual inventory of prefixes and suffixes, roots or stems, confirmed in dictionaries, and by combining them gives a derivative or a composite that is perfectly correct in terms of formation and, at the same time, unusual because of unexpected internal connections.

გამოცემაზე მუშაობდა ნათია დვალი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა
2020

0179 თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 14
14 Ilia Tchavtchavadze Avenue, Tbilisi 0179
Tel: +995 (32) 2250484, # 6284; #6278
www.tsu.ge/ka/publishing-house